

სამეგრელო

№ 2 (39) 1.02.2015 - 1.03.2015

ფასი 2 ლარი

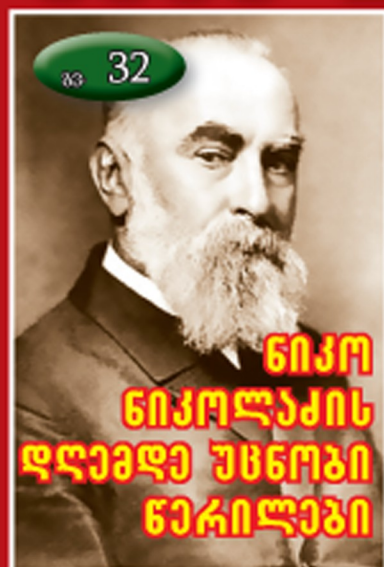
ყოველთვიური გამოცემა

**რა შექნა,
შვილს
შეურაცხყოფას
სომ არ
მივაყენებდი**

მამა ილია კარტოზია

**ნიმე კეხულარია
„როგორს უკრავს
კოლხი ქალი“**

**მიმდინარეობს შურნაღის გამონაკა
მიმართეთ რედაქციას *ისქსნოეთ***

„ნიმო რეპროდუქციის გამომცემლობა“

მისამართი:
თბილისი,
ლესელიძის 27
მე-2 სართ.
599746810
790746810

ს ა რ ჩ ე ვ ი

უანგარო თავგანწირვა — მამა ილია კარტოზია 2

ძმაო ძვირფასო — მამა გიორგი თევდორაშვილი 4

რა წვლილი მიუძღვის ლენინს ნოე ჟორდანიას შვილის დაბადებაში 5

ნიკოლ ჟორდანიას ქართული ოჯახური ისტორიები 6

პროფესორ ჟორდანიას გმირობა 10

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი 15

ძღვევა საკვირველი — დავით კიკოლაშვილი 16

გივი სიხარულიძე იუბილარია 18

სუნთქვა მინდა იმ სურნელის... — ნინო კემულარიას პოეზია 20

მანანა სურმაგას რეზიუმე 22

მეგრულ-ქართული ლექსიკონი 25

ასე ვითარდებოდა ზუგდიდი 26

ღვთისკენ სავალი გზა, ალექსოობა სენაკში 29

თემო სახურია „ბერმონაზონი ვასილ ფირცხალავა 30

ნიკო ნიკოლაძე — ნიკო ნიკოლაძის უცნობი წერილები 32

თვითმკვლევლობა მოსკოვში და ომის დროს აფხაზეთიდან მოპარული

უნიკალური ხატები 34

მკერდის კიბოს სიმპტომები და პროფილაქტიკა 36

რა მსგავსებაა ნაცარქექიას ანუ თაჭკუმსა და „მძლეთამძლეს“ შორის 38

ზღვის მარილი — ჯანმრთელობისა და სილამაზის მინერალი 40

მთავარი რედაქტორი —

ნინო რახვიაშვილი

ტელ: 599 74 68 10

დამფუძნებელი —

გიორგი გუტაშვილი

ტელ: 599 53 58 94

კომპიუტერული უზრუნველყოფა

დალი ჯვარციანიშვილი

ტექსტი ააწყო

თამარ გოზინაძე

მისამართი: თბილისი, ლესელიძის

ქ. №27, მე-2ს., 790 74 68 10

ელ-ფოსტა: nino153@mail.ru

ჟურნალი „სამეგრელოს“ ემიგრანტ მეგრელებს და არა მარტო მათ, გთავაზობთ თანამშრომლობის

პროექტს - გამოგვიგზავნეთ მასალები,

ფოტოსურათები, რითაც შეძლებთ მოეფეროთ თქვენს მონატრებულ ქვეყანას, ოჯახებს და ამავე

დროს მხარში დაუდგეთ ჟურნალს.

ტელ: 599 74-68-10

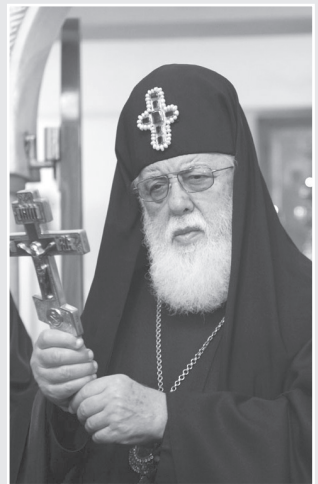
მეირფასო მკითხველო!

გაცნობებთ, რომ რედაქციაში შემოსული მასალების სიზუსტეზე პასუხს აგებს ავტორი. რაც შეეხება სარეკლამო ტექსტს, მთელი პასუხისმგებლობა რეკლამის შემკვეთს ეკისრება.

ჟურნალში მასალების განთავსება ფასიანია!

უანგარო თავგანწირვა

ვახრანაძე არქიმანდრიტ ილია
ხარბოზიას შესახებ აღნიშნა, რომ
მოდვარს შუამლო გაღარჩენა,
თუმცა მან საუთარი აღგილი ბავშვიან
ქალს დაუთმო, რის გამოც ზღვაში
გაღვარდა და დაიღუპა.

ქილა-ქ

2014 წლის 28 დეკემბერი. ადრიატიკის ზღვამ
შთანთქა ქართველი, 27 წლის სასულიერო პირის,
მამა ილიას სხეული, სული კი ზეციურმა სამყარომ
წარიტაცა.

ეს ყველაფერი ასე დაიწყო... მამა ილია, საერო
სახელით ომარი სოხუმში დაიბადა. ცელქი,
მოუსვენარი ბიჭო იყო, იუმორის გრძნობით
დაჯილდოებული, ტანად ზორბა. ბავშვობა
ხანმოკლე აღმოჩნდა მისთვის. მაშინ, როდესაც
მისი თანატოლები ეზოში თამაშობდნენ, ომარი
ეკლესიისკენ მიიკვლევდა გზას. 12 წლის იყო, როცა
სტიქაროსანი გახდა. მეგობრის მამამ გაუკვლია გზა
ეკლესიისაკენ. არასდროს არაფერი ეზარებოდა,
ყველას შემწე და დამხმარე იყო. მამა გიორგის
გაუმჟღავნა, რომ სასულიერო აკადემიაში ჩაბარება
უნდოდა. მამამ რჩევისათვის მშობლებისკენ
მიუთითა. ომარმა მშობლებს გული გადაუშალა —
ღვთის გზით მინდა ვიარო, ბერად უნდა შევდგე,
ამისთვის თქვენი ლოცვა-კურთხევა მჭირდებაო.
შვილის ეს გადაწყვეტილება მშობლებისათვის
მოულოდნელი აღმოჩნდა, თუმცა წინააღმდეგობა
ვერ გაუწიეს. **ღედა - მიმოზა ჯგერენია:** -

„რა მექნა, შვილს შეურაცხყოფას ხომ არ
მოვაყენებდი, სხვა გზა არ მექონდა, დავთანხმდი.
მამამისმა უთხრა; იქნებ ცოლი მოგეყვანა შვილო
და მერე წასულიყავიო. ეგ, როგორ, მამა, ჩემს
ცოლს თქვენ ხომ არ დაგიტოვებდით, თქვენ ჩემს
ძმას, ნიკას მიხედეთ, მე სხვისი მფარველობა
მჭირდება, მოვა დრო, რომ სხვისი მფარველი მე

თავგანწირვა

ძმარ ძვირფასო

(გმირულად გარდაცვლილ ძამა ილია კარტოზიას)

შენმა სიკვდილმა გააღვიძა ერში გმირობა
ქრისტეს მხედარმა აღასრულე მტკიცე ზირობა
ძმარ ძვირფასო, დაგვანახე ბერის ზრდილობა
უკვე ზეცაში გაავრძელე მეობილობა.

ჯერ კიდევ ბავშვმა გადაწვიტე ღმერთთან წინდობა.
უსილავ მამულს შეავედრე ჩვენი მშვიდობა.
ანოვანებით გაგვიწიე მამებს ვიდობა.
ადრე ინება ზეცეიერმა შენი მიხმობა.

გვიან გავიგე რა უოფილა ნათელ-მირნობა.
რთულია ქვეყნად მონაზვნობა, მშვიდი სიზნობა.
ერთობ ძნელია ვაჟკაცური სულის წირობა,
დამღუპულია, წუთისოფლის სრული მიხდობა.

ვევდრე უფალს შემწედარეოს ხალხში ქიშპობა.
დროზე დასრულდეს გონიერთა მიაძიობა,
მლოცველთა გულში ჩაღვრილიყოს სიამტკებილობა
მოძღვრის ბაგეზე უოფილიყოს ზირდანირობა.

დღეიდან შენზე იგალობებს ზეცის მკვიდრობა
მსოფლიომ უმაღ დააფასა ზესთაშვილობა,
საქართველოში მუდამ იყო მსგავსი ბიჭობა,
ასეთი მსხვერპლი სულიწმინდამ განაზირობა.

ძამა გიორგი თევდორაშვილი
30.01.2015

თევდორე მღვდელის ბმირობა

**თევდორე კველთელი, თევდორე მღვდელი (გ. 1609), ოსმალ
დაგავრობთა წინააღმდეგ მებრძოლი ქართველი ბმირი.**

1609 ოსმალთა ჯარი ქართლში შეიჭრა და ცდილობდა გზა გაეკვლია მეფის ბანაკისაკენ. ოსმალებმა სოფ. კველთის მღვდელი თევდორე კველთელი შეიბყრეს და მეგზურობა უბრძანეს. თევდორე კველთელმა მტერი სხვა მიმართულებით გაიტყუა და დააშორა ისინი ცხირეთის ციხეს, სადაც მეფის ბანაკი იდგა. ბოლოს ოსმალები მიუხვდნენ განზრახვას და წამებით მოკლეს. თევდორე კველთელის თავგანწირვამ მრავალი ადამიანის სიცოცხლე იხსნა და საშუალება მისცა მეფე ლუარსაბ II-ს მომზადებული დახვედროდა მტერს.

რა წვლილი მიუძღვის ლენინს ნოე ჟორდანიას უპილის დაბადავად

ნოე ჟორდანიას შვილი, რეჟებ ჟორდანიას ამჟამად ამერიკის შეერთებულ შტატებში ცხოვრობს. ბატონი რეჟები ხანდაზმულია და მიუხედავად ასაკისა, ბევრს მოგზაურობს, ეწევა აქტიურ საზოგადოებრივ ცხოვრებას.

სამწუხაროდ, ბატონი რეჟები ქართულად კარგად ვერ საუბრობს და ინტერვიუს ჩანერისას თარჯიმანის დახმარება დაგვჭირდა.

- პირველად როდის იხილეთ საქართველო?

- საბჭოთა კავშირის დროს საქართველოში ჩამოსვლა შეუძლებლად მიმაჩნდა. ბავშვობაში წინაპართა ქვეყანა რომანტიკულ, ზღაპრულ სამყაროდ წარმომედგინა, რომელიც გმირებითა და კეთილშობილი რაინდებით იყო დასახლებული, სადაც უმშვენიერესი ასულები ცხოვრობდნენ... პირველად ოთხმოციანი წლების მიწურულს ჩამოვედი. მაშინ საზოგადოება ძალიან

ცუდად იყო ინფორმირებული პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკისა და თავად ნოე ჟორდანიას მოღვაწეობის შესახებ. თუმცა ის მოქალაქეები, უფრო მეტად კი სახელმწიფო მოხელეები, ვინც ამის შესახებ რაღაც იცოდნენ, ჩემთან ურთიერთობას ერიდებოდნენ. მახსოვს, თბილისის ერთ-ერთ რესტორანში მეგობართან ერთად ვიჯექი. შემთხვევით, მეზობელი სუფრის წევრები მისი ნაცნობები აღმოჩნდნენ და გვთხოვეს, - ჩვენს სუფრას შემოუერთდითო. როცა მათ ჩემი თავი წარუდგინეს, ხალხს სახეზე აღელვება და დაბნეულობა შევატყვევ; მეტიც, ჩვენი მიპატიჟება გადაიფიქრეს და ძალიან მალე, იქაურობა დატოვეს. ახლა ყველაფერი რადიკალურად შეიცვალა. მოცუბს და მახარებს ის ფაქტი, რომ ახალგაზრდებმაც კი ბევრი რამ იციან ნოე ჟორდანიასა და იმ კონკრეტული ისტორიული ეპოქის შესახებ...

საქართველოში ვიზიტისას მოვინახულე ის ადამიანები, რომლებიც საკუთარი მინიდან გააძევეს და ახლა წეროვანში ცხოვრობენ. ჰოდა, გამახსენდა მამა, რომელიც თავისდროზე მათსავითაიძულეს, დაეტოვებინა ყველაფერი და უცხო მხარეში გადახვეწილიყო... თუმცა, ესენი მშობლიურ მიწა-წყალზე მაინც ცხოვრობენ...

- რამდენად კარგად იცნობთ საქართველოს ისტორიას?

- ხშირად მეკითხებიან - რა აზრის ვარ ნოე ჟორდანიას პოლიტიკური მოღვაწეობის შესახებ, მის ისტორიულ წვლილზე? ჩემი აზრით, ეს ისტორიკოსებმა უნდა შეაფასონ. მე მხოლოდ ერთი რამ ვიცი დაზუსტებით: მამა მთელი ცხოვრება საქართველოს კეთილდღეობაზე ოცნებობდა, მხოლოდ სამშობლოს უსაზღვრო სიყვარულით ცოცხლობდა და სულდგმულობდა. ის მიყვებოდა ქართველებზე, მათ ტრადიციებსა და წეს-ჩვეულებებზე, ხატონად აღმინერდა საქართველოს ბუნებას: ჩანჩქერებს, ტყეებს, მდელოებს... ჰოდა, როცა აქ ჩამოვედი, მეგონა, რომ ეს ყველაფერი უკვე ნანახი მქონდა. მამა ხშირად იხსენებდა ბავშვობას, კონკრეტულ ადამიანებს, მათ სახელებსა და მეტსახელებს, ყვებოდა თამაშობებზე, ბავშვურ ოხუნჯობაზე... მას სიცოცხლის

ბოლომდე ჰქონდა იმედი იმისა, რომ ოდესმე სამშობლოში დაბრუნდებოდა.

- გვიამბეთ ლევილზე - ქართველების სოფელზე საფრანგეთში.

- ეს მშვენიერი სოფელი პარიზის სიახლოვეს მდებარეობს. აქ 1921-1922 წლებში საქართველოდან წასული ნოე ჟორდანიას და მისი მთავრობის წევრები დასახლდნენ. მათ ისეთი ადგილი შეარჩიეს, სადაც ბუნება ზუსტად ისეთივეა, როგორც საქართველოში. სოფელს მაღალი "ცოცხალი ღობე" (წარგავების) შემოავლეს და ერთადერთი ჭიშკარი აქვს. იქ ხშირად იშლებოდა დიდი სუფრა, რომელსაც აუცილებლად, თამადა უძღვებოდა და ამბობდნენ ტრადიციულ ქართულ სადღეგრძელოებს...

- დედაზე რას გვეტყვით?

- დედა ეროვნებით რუსი იყო, ორიოლიდან. მშობლები ერთმანეთს ფრანგულად ელაპარაკებოდნენ. დედა მიყვებოდა გრიმების ზღაპრებს, მამა მიამბობდა „ვეფხისტყაოსნის“ გმირებზე - ავთანდილზე და ტარიელზე... დღემდე მახსოვს ქართული ზღაპარი „ნაცარქექია“ და ლექსი - „ჩიტო, ჩიტო, ჩიორა“... ერთ კურობს მოგიყვებით, რომელიც ჩემს დაბადებასთან პირდაპირ კავშირშია: გინდ დაიჯერეთ, გინდ - არა, მაგრამ ჩემს ამქვეყნად მოვლინებას პროლეტარიატის ბელადს,

ვლადიმირ ილიჩ ლენინს უნდა ვუმაღლოდ და დიდ მადლობას ვუხდის ამისთვის (იციანის)! მოკლედ, მამას და ლენინს

ახალგაზრდობაში ჩვეულებრივი ნაცნობობა აკავშირებდათ. ერთხელ, 1903 წელს, მამას ქუჩაში შემთხვევით შეხვედრია ლენინი. ნოეს უთქვამს, რომ პარიზში აპირებდა წასვლას, ვლადიმირ ილიჩს კი მისამართი მიუცია: პარიზში ერთი ჩვენი სტუდენტი გოგონა ცხოვრობს, რომელიც ბინას აქირავებს და შეგიძლია, მასთან გაჩერდეთ... ამ ბინის მეპატრონე ახალგაზრდა ქალბატონი ნოეს მეუღლე გახდა. სხვათა შორის, დედაჩემი პირველი რუსი იურისტი ქალი გახლდათ.

- ბატონო რეჟებ, ახლა რას საქმიანობთ?

- ვცხოვრობ ნიუ-იორკში. რაც შეეხებათ შვილებს: უფროსი ვაჟი საფრანგეთშია, ერთი ქალიშვილი - ვაშინგტონში, მეორე კი, რომელიც ცოლად ქართველს (სანდრო ქიტიაშვილს) გაჰყვა, თბილისში ცხოვრობს. მყავს შვილიშვილები... უკვე 89 წლის გახლავართ, მაგრამ არ ვდუნდები, გამუდმებით მოგზაურობ: გარკვეული პერიოდი ნიუ-იორკში ვარ, რაღაც დროით - პარიზში, ხან საქართველოს ვსტუმრობ, ხანაც - რომელიმე სხვა ქვეყანას. მოკლედ, აქტიური ცხოვრებით ვცხოვრობ, სულ რაღაცას ვაკეთებ. ახლახან თბილისში საზაფხულო სკოლა დავაარსე, სადაც მსურველები ინგლისურ ენას დაეუფლებიან. ჩემი სამშობლოა - ლევილი-ნიუ-იორკი-თბილისი და თითოეულ მათგანს ჩემს გულში თავისი ადგილი აქვს. საქართველოში ცხოვრობს 4 მილიონი ჩემი სისხლი და ხორცი, ამ ქვეყანაში მცხოვრები თითოეული ოჯახი - ჩემი ოჯახია!

ელენე ხირსელი

ნიკოლ ჟორდანიას ქართული ოჯახური ისტორიები

ნიკოლ ჟორდანია მენშევიკური საქართველოს მთავრობის თავმჯდომარის, ნოე ჟორდანიას შვილიშვილი და რეჟებ ჟორდანიას ამ ქვეყანმა, ლამაზმა და აქტიურმა ქალბატონმა, თავისი ცხოვრების დიდი ნაწილი საქართველოს მიუძღვნა. იგი აქ საკუთარ ფესვებთან დაბრუნების სურვილმა ჩამოიყვანა.

ათწლეულები სიცრუეში გვაცხოვრა და „ამ“ და „იმ“ საქართველოს შორის „რკინის ფარდად“ ჩამოგვეფარა. გოგონა კი, რომლის ბაბუაც

ხობოხი ანაპის ჰახაჩა ნიჟოროზი ღეღას ქაითანს

„არარსებული“ ქვეყნის „მეფე“ იყო, ჩვენთან ჩამოვიდა და მეგობრობისა და დახმარების ხელი გამოგვიწოდა.

– ნიკოლ, რა მოხდა მაშინ, როდესაც გააცნობიერეთ, რომ ბაბუა მეფე არა, მაგრამ მთავრობის თავმჯდომარე ნამდვილად იყო?

– ამან მთელი ჩემი ცხოვრება შეცვალა. სკოლაში ყოფნისას ძალიან ცოტა რამ ვიცოდი საქართველოს შესახებ, ინტერესი კი დიდი მქონდა. უნივერსიტეტში ფრანგულის განხრით ჩავაბარე და ეს გადანყვეტილება ისევე ჩემი ოჯახის გამო მივიღე. ბაბუაჩემის საფლავი საფრანგეთშია. მთელმა ჩემმა სანათესაომ ამ ქვეყანას დაუკავშირა საკუთარი ბედი საქართველოს შემდეგ და ამდენად, თავს მოვალედ ვთვლიდი, ამ ქვეყნის წინაშე; თან, ფრანგული ლიტერატურაც ძალიან მიყვარს, მაგრამ, ამ ყველაფერს უნივერსიტეტში მხოლოდ პირველი კურსი მივუძღვენი, მეორე კურსიდან კი საბჭოთა იმპერიის ისტორიის შესწავლა დავინწყე. ის საგნები ავირჩიე, რომლებიც კავკასიის ისტორიას ეხებოდა. ვსწავლობდი რუსეთის ისტორიას, რადგან მხოლოდ იქ თუ ვიპოვიდი საქართველოზე ინფორმაციას. მოკლედ, შემოვლითი გზებით დავინწყე საქართველოსთან მიახლოება. დეტალურად შევუდექი კავკასიისა და შუა აზიის ქვეყნების შესწავლას და ამ ყველაფერმა

„პატარა ვიყავი, როცა ნიუიორკელ ბავშვებს ვეუბნებოდი: ბაბუაჩემი იმ ქვეყნის მეფე იყო, რომელიც უკვე აღარ არსებობს-მეთქი“... – აი, ამ სიტყვებით დაიწყო ნიკოლმა ჩვენთან საუბარი. „ქვეყანა, რომელიც უკვე აღარ არსებობს“... ამ „არარსებულ“ ქვეყანაში ბევრმა ისიც კი არ ვიცოდით, რომ, პარიზთან ახლოს, ლევილში, ჩვენნაირი ქართველები ცხოვრობდნენ; რომ იქ იყო დამოუკიდებელი საქართველოს მთავრობის თავმჯდომარე ნოე ჟორდანია ოჯახთან ერთად... საბედნიეროდ, დაინგრა ის იმპერია, რომელმაც

საქართველომდე მომიყვანა. დაახლოებით სამი წელი ვსწავლობდი რუსულს, რადგან ეს ენა ნიგნებზე მუშაობისას მჭირდებოდა. თუმცა, რუსული სალაპარაკო ენად არც მაშინ და არც ახლა არ გამომიყენებია. ჩემი შრომის შედეგი კი ის იყო, რომ საერთაშორისო განვითარების დარგში პროფესიული კარიერა შემექმნა. ვმუშაობდი ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოში, ორგანიზაციაში „დაიცავი ბავშვი“; ასევე, დევნილების საკითხებზე საქართველოში, სომხეთსა და აზერბაიჯანში.

ლევინის მამული

- როდის ჩამოხვედით პირველად საქართველოში?

- პირველად აქ ჩამოვედი 1989 წელს, როგორც კოლუმბიის უნივერსიტეტის მაგისტრანტი, ქართული ენისა და კულტურის ისტორიის შესწავლის მიზნით. ეს იყო 9 აპრილით გამოწვეული კრიტიკული პერიოდი და აქ მაშინ, 9 აპრილის გარდა, ჩემთვის ყველაფერი ზღაპრული იყო. ჩამოსვლამდე ვფიქრობდი, რომ დამხვდებოდა რაღაც რუსული ყაიდის ქვეყანა, მაგრამ, დამხვდა საოცრად თბილი, კარგი მხარე, რომელიც, მიუხედავად

დატრიალებული უბედურებისა, მედგრად იდგა და თავის სახეს არ კარგავდა. ბევრი მქონდა საქართველოზე ნაკითხული, ბევრ ქართველს ვიცნობდი ნიუ-იორკში, საფრანგეთში ჩემს ქართველ ნათესაობასთან სულ მქონდა კავშირი და, აქედან გამომდინარე, მეგონა, საქართველოს ვიცნობდი, მაგრამ, აღმოვაჩინე, რომ არ მცნობია. ეს 22 წლის წინ მოხდა და ამ ჩამოსვლის შედეგი სახეზეა – დღეს ვარ აქ, მყავს ქართველი მეუღლე და შვილი.

- არ გაგიჭირდათ ქართველის ცოლობა?

- ჩემი მეუღლე, ალექსანდრე კვიტაშვილი იშვიათი ადამიანი და კარგი ქართველია. ძალიან კარგად იცის ამერიკული კულტურაც, უყვარს ნიუ-იორკი – ნიუ-იორკის უნივერსიტეტში აქვს დამთავრებული ასპირანტურა. ისე კი, რა თქმა უნდა, ქართული თვისებები აქვს და ეს ასეც უნდა იყოს.

- რას გვეტყოდით ორგანიზაცია „ნოე გრუპზე“, რომელსაც ხელმძღვანელობთ? რაზე მიგვანიშნებს მისი ემბლემა – დამოუკიდებელი საქართველოს გერბი ამერიკის შეერთებული შტატების დროშის ფონზე?

- „ნოე გრუპი“ ბაბუაჩემის – ნოე ჟორდანიას პატივსაცემად დავარქვი. ორი წელია, დავაფუძნე და ინვესტორები ჩამომყავს საქართველოში. მე მათ სანყის ეტაპზე ვეხმარები: ვახვედრებ ქართულ მხარესთან, დამყავს საქართველოს კუთხეებში – იქ, სადაც არის ინვესტიციების ჩადების საშუალება; ვეხმარები ბანკებთან ურთიერთობაში, ადვოკატების აყვანაში. კმაყოფილები არიან, ბევრმა დაიწყო აქ ბიზნესი. ბოლო ორი წელია, ბევრი ადამიანი ჩამოვიდა, ძირითადად კი ის ხალხი

ჩამოდის, რომლებთანაც პირადი ნაცნობობა მაკავშირებს.

- ახლა მამაზე მომიყევით. ვიცი, რომ დიდი მეგობრებიც ხართ და ძალიან დიდი წვლილი მიგიძღვით იმაში, რომ რეჟები, როგორც ქართველი, როგორც მწერალი და როგორც პიროვნება საქართველოს დაბრუნებოდა. იგი, თავის წიგნში „გავიზარდე ლევილში“ წერს, 40 წლამდე საფრანგეთში ვიყავი, მერე კი ჩამოვიდა ძალიან ლამაზი ნიუიორკელი ქალი და სამუდამოდ ამერიკაში წამიყვანაო.

- დიახ, დედაჩემიც და მისი მშობლებიც ნიუიორკელები იყვნენ, მამა კი საფრანგეთიდან ჩამოვიდა. ბავშვობაში ის ჩემთვის ყველაფერი იყო. მე და ჩემი და, თერი, გულის ფანცქალით ველოდით შაბათ-კვირას, რადგან მამას დაყვავდით მუზეუმებში, ლაშქრობებზე, ყველგან, სადაც ბავშვი ფიზიკურად თუ ინტელექტუალურად ვითარდება. მისით ვიყავი და ვარ აღფრთოვანებული. ძალიან ვაფასებ. რაც თავი მახსოვს, მამა ყოველთვის აქტიური პიროვნება იყო. თბილისში ხშირად ჩამოდის. ამ ზაფხულსაც ჩამოვიდა, წიგნის პრეზენტაცია ჰქონდა – „პროსპეროს ბუკი.“

- რას გვეტყვი თქვენს დაზე?

- მას თერი ჰქვია და ვაშინგტონში ცხოვრობს. საქართველოში სამჯერ იყო ჩამოსული. მოსწონს ქართული და იცის ბევრი სიტყვა. სახლში ხშირად ჰყავს ქართველი სტუმრები – სტუდენტები, ასპირანტები. ძალიან უყვარს ჩემი შვილი. წელიწადში ერთხელ აუცილებლად ვხვდებით ერთმანეთს, მანამდე კი ინტერნეტით ვურთიერთობთ.

- ისიც ქართული ოჯახის შექმნას ხომ არ აპირებს?

- არ ვიცი, ეს მას უნდა ჰკითხოთ.

- თქვენ ნიუიორკელი ბრძანდებით. რას ნიშნავს, იყო ნიუიორკელი?

- დავიბადე, ნიუ-იორკში და მის გარეუბანში გავიზარდე. ძირითადად, განათლებაც იქ მივიღე. თუმცა, ვსწავლობდი რუტჯერსის უნივერსიტეტშიც (ნიუ-ჯერსის შტატში), ქოვენტრშიც (ინგლისი) ასპირანტურაში, ვაშინგტონშიც და სხვაგანაც ბევრგან ვიყავი, მაგრამ, ყოველთვის მაინც ნიუ-იორკში ვბრუნდები. მე და ჩემი ქმარიც ერთი წელი ვცხოვრობდით იმ ქალაქში, შვილიც იქ შეგვეძინა. ნიუიორკელობა ნიშნავს საერთაშორისობას, აქტიურობას, სიცოცხლეს, ჟღერადობას, სხვადასხვა ხალხთა და კულტურათა ყოფნას შენ გვერდით, იმის განცდას, რომ ყველაფერს შეძლებ... გაძღვეს ფართო განათლების მიღების შესაძლებლობას, მოკლედ, იქ მსოფლიო იგრძნობა.

თუ ხარ ნიუიორკელი, სხვადასხვა ქვეყანაში მოგზაურობა არ გჭირდება – ყველაფერი ადგილზე გაქვს. აი, ამიტომ მიყვარს ის. ჩემთვის ნიუ-იორკი ბევრი ხალხიცაა, ხმაურიც და ამ ყველაფერს ისე ვარ შეჩვეული, რომ თბილისშიც, შუა ქალაქში ვარჩიე ცხოვრება და ვაკეში ვცხოვრობ.

- ახლახან, საქართველოზე გაბრაზებულმა ერთმა ინგლისურის მასწავლებელმა (გვარად ფლეთშერმა) „იუთუბიზე“ კლიპი დადო, სადაც ქართველი ქალების ჩაცმულობას დასცინის, ხოლო ავსტრიელმა ქალბატონმა ერთ ქართულ გამოცემას განუცხადა, ქართველ ქალებს ევროპაში ჩამოსული რუსი „პროსტიტუტკებივით“ აცვიათო. რით გვანუგეშებთ, მართლა ასე გვაქვს საქმე?

- მე პირადად, ქუჩაში რომ გავდივარ, წარმოუდგენლად გემოვნებითა და ლამაზად ჩაცმული ქალები მხვდებიან. განურჩევლად ასაკისა, ვხედავ ლამაზ ქალებს. ჩემი მეგობარი ამერიკელი ქალები, რომლებიც აქ მუშაობენ, ხშირად აღნიშნავენ იმას, რომ მათ ისე კარგად არ აცვიათ, როგორც ქართველ ქალებს. შეიძლება, დიდად ვერ ვერკვევი მოდაში, მაგრამ, ქუჩაში გასული მაშინვე ვხვდები, რომ ახლა 70-იანი წლების სტილია შემოსული. ეს ის ქვეყანაა, რომელიც მოდას უმაღვე ირგებს ტანზე. კარგად ვიცი, როგორ აცვიათ ნიუ-იორკში, როგორ აცვიათ ევროპაში. მაისში პარიზში ვიყავი და, შემიძლია, გითხრათ, რომ თბილისი და, საერთოდ, საქართველო იმ ქალაქების რიგში დგას, რომლებიც ახლა ჩამოვთვალე.

- თქვენს შვილს, ნიკოლოზ კვიციანი, ძალიან დაკავებული მშობლები ჰყავს. როდის ახერხებს ბავშვი თქვენს ნახვას?

- ყოველდღე. როცა სანდრო მინისტრი იყო, უფრო ნაკლები დრო ჰქონდა და მაშინ იყო ეგ პრობლემა, ახლა დროზე ახერხებს სახლში მოსვლას. მე კი ნიკოლოზს დილით, შუადღეს და საღამოს ვხედავ.

- როგორი ბიჭია ნიკოლოზი?

- კეთილი, ჭკვიანი, ლამაზი... მოკლედ, ძალიან კარგი ბიჭი გყავს. 6 წლის არის და ქართულს მასწავლის. სამზარეულოში გვაქვს დაფა, რომელზეც ჩამომინერს ასოებს და მეკითხება: „ეს რომელი ასოა“?

- „ტ“, – ვეუბნები მე. „ტ“ კი არა „თ“, – მასწავლის ის. როცა არასწორად ვამბობ სიტყვას „ქაცი“, ის უმაღვე მისწორებს: „კაცი!“ აი, ასეთი კაცია ჩვენი ნიკოლოზი. ძალიან მონდომებულია, რომ გამართული ქართულით ვიმეტყველო.

– მეუღლის მშობლებთან როგორი ურთიერთობა გაქვთ?

– ძალიან კარგი. მიყვარს ჩემი დედამთილ-მამამთილი, ძალიან კარგი ადამიანები არიან. ჩემი ტკივილი და სიხარული გულთან ახლოს მიაქვთ. ცალკე კი ვცხოვრობთ, მაგრამ, ვართ ერთი ოჯახი, სულ მისვლა-მოსვლასა და ერთმანეთის მოკითხვაში.

– ეტყობა, კარგი მზარეული ხართ, თორემ, მარტო ჟორდანიობით ვერ დაიმსახურებდით კარგ რძლობას...

– ლობიოს გაკეთება ვიცი.

– მაშინ, მჭადიც გეცოდინებათ.

– დიახ, საქართველოში პურზე რიგები რომ იყო, მაშინ ვისწავლე მჭადის გამოცხობა, მაგრამ, დრო არ მაქვს და, ამიტომ, ვყიდულობ. საცივი იმიტომ არ ვისწავლე, რომ ძნელია. სიყვარულით, მეგრული გებჭალია მიყვარს, ასევე, ყველანაირი ფხალი, ხაჭაპური.

– ნიუ-იორკში როცა ხართ, რას ყიდულობთ?

– ოოო, იქ ძალიან ბევრი რამ მიყვარს, რომელი ერთი ჩამოვთვალო: მიყვარს ნიუ-იორკის პიცა, ბეიგლები (გამომცხვარი ხვეულა), ყველის კრემი, ნიუიორკული ყველის ნამცხვრები...

– და ეს ყველაფერი თბილისში არ არის?

– მენიუებში კი არის, მაგრამ, ისეთი არაა, როგორც ნიუ-იორკშია.

– ჟორდანიებს თუ ჰყავთ თბილისში ნათესავები და თუ გაქვთ მათთან ურთიერთობა?

– კი, ბევრთან მაქვს ურთიერთობა, მაგრამ, ერთადერთი ადამიანი, რომელიც საბჭოთა კავშირის დროს და მას შემდეგაც ჩვენთან ამყარებდა კავშირს, იყო ცირა გუგუშვილი, რომელიც ერთი კვირის წინ გარდაიცვალა და გული საოცრად დაგვწყვიტა არა მარტო ჩვენ, ჟორდანიებს, არამედ, სანდროც (მეუღლე) და მისი მშობლებიც ძალიან განიცდიან ამ ამბავს. ცირას დედა, თინა ჟორდანი და მამიდაჩემი – ასმათი (ატია), ერთად იზრდებოდნენ ლანჩხუთში. შემდეგ თბილისშიც ერთად იყვნენ მანამ, სანამ ბაბუაჩემი ნოე ჟორდანი საქართველოს დატოვებდა. ისინი ბიძაშვილებიც იყვნენ და მეგობრებიც. საბჭოთა დროს კი, როდესაც ძალიან საშიში იყო უცხოეთთან კავშირის დამყარება, თინა ჟორდანი, შემდეგ კი მისი ქალიშვილები – ცირა და მარინა გუგუშვილები, მაინც ახერხებდნენ ჩვენთან ურთიერთობას. როცა 1989 წელს თბილისში პირველად ჩამოვედი, გამაცნეს დები გუგუშვილები და იმ დღიდან ისინი გახდნენ ჩემი უახლოესი ნათესავებიც,

მეგობრებიც. ძალიან მიჭირს იმის დაჯერება, რომ ცირა აღარ არის. მე ის საქართველოსთან მყავდა გაიგივებული...

– ძნელია, როცა კარგავ მეგობარს... აფხაზეთსა და სამაჩაბლოში ხომ არ ყოფილხართ?

– ომამდე 3-ჯერ ვიყავი აფხაზეთში. ომის შემდეგ კი ვიყავი ცხინვალში. მაშინ ვმუშაობდი საერთაშორისო ორგანიზაციაში „დაიცავი ბავშვი“ და იქ მოსახლეობის დასახმარებლად ჩავდივით. მიყვარს მხოლოდ ერთიანი საქართველო, არ მიყვარს ეგრეთ წოდებული სამხრეთ ოსეთი და აფხაზეთი, რადგან იქ ქართველები აღარ არიან.

– რას აკეთებთ თავისუფალ დროს?

– ქუჩის ბავშვებით ვარ დაკავებული.

– ეს როგორ გავიგოთ?

– ვარ ორგანიზაცია „ბავშვი და გარემოს“ საბჭოს წევრი. ეს ის ორგანიზაციაა, რომელიც გულისხმობს ქუჩის ბავშვების მრავალმხრივ დახმარებასა და მათ ფსიქოსოციალურ რეაბილიტაციას. როგორც საბჭოს წევრი, ბევრ რამეში ვეხმარები მათ, კერძოდ კი, პროექტების განხორციელებაში, პროექტებისთვის ფინანსების მოპოვებაში.

– და, ბევრი ასეთი ბავშვია საქართველოში?

– ბევრია. ზოგს კი ჰყავს მშობელი, მაგრამ, უუნაროა და ვერ უვლის. ასეთი ბავშვები ყველგან არიან და, შესაბამისად, ცენტრებიც სხვადასხვა ქალაქშია გახსნილი: ჭიათურის ცენტრს „ჯეჯილი“ ჰქვია, რუსთავისას – „საპოვნელა“, თბილისში გვაქვს „ბელურები“, „ცისარტყელა“, ლანჩხუთშიც არის ერთი ცენტრი. მათი ცხოვრების შეცვლაზე ზრუნავენ ისეთი ორგანიზაციები, როგორებიცაა: „დაიცავი ბავშვი“ და ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტო. როცა დრო მაქვს, ყოველთვის მივდივარ ცენტრში „ბავშვი და გარემო“ და ვეხმარები. ახლაც იმათგან მოვდივარ.

და, ბოლოს...

ნიკოლ ჟორდანიამ იპოვა ის ზღაპრული ქვეყანა, რომლითაც ნიუიორკელ გოგო-ბიჭებთან თავს იწონებდა. შემდეგ ამ ქვეყნის სასიკეთოდ დასაქმდა. სიყვარულიც აქ იპოვა, დაოჯახდა და ლამაზი და ჭკვიანი ქართველი ბიჭის დედა გახდა. ამჟამად ჩამოჰყავს ინვესტორები და ამით აძლიერებს თავის ქვეყანას. უყვარს მხოლოდ ერთიანი საქართველო. თავისუფალ დროს კი, ცივ რეალობას შეჯახებულ გოგო-ბიჭებს ზღაპრული სამყაროს შექმნაში ეხმარება.

პროფესორ

ქრისტინას პერიოზა

„სააფოდ გამოგონილი მითია თუ სინაგოგა?“

1962 წელს ტრაგიკულად დაიღუპა ცნობილი ქართველი გინეკოლოგი და რეპროდუქტოლოგი **იოსებ შორღანია**. ბრაზილიაში საერთაშორისო სამედიცინო კონფერენციიდან სამშობლოში მომავალი ავიაკატასტროფას ემსხვერპლა. უცხოეთში გაფრენის წინ პროფესორმა მთელი დღე მეგობარ თენგიზ ბოლქვაძესთან და ვაჟთან, კირილე ჟორდანიასთან გაატარა. მაშინ ბიჭუნა ათი წლის ყოფილა. ბავშვს გულუბრყვილოდ უკითხავს მამისთვის, ცურვა რომ არ იცი, არ გეშინია? თვითმფრინავი რომ წყალში ჩავარდეს, ხომ დაიღუპებო... ბავშვის ავი ნინათგრძნობა გამართლდა - მოგვიანებით, პროფესორის ცხედარი სამშობლოში ჩამოასვენეს...

იმ საბედისწერო დღეს, 20 ივნისს, თვითმფრინავი „დუგლასი“ დაგეგმილ რეისს ასრულებდა ბუენოს-აირესიდან რიო-დე-ჟანეიროსა (გალეაოს აეროპორტი) და ლისაბონში. გალეაოს აეროპორტში მშვიდობით დაეშვა. 23 საათსა და 3 წუთზე ხომალდი ასაფრენად მოემზადა, რომ პილოტმა გამოაცხადა, პრობლემა გვაქვსო - თვითმფრინავის ცხვირი არ ტრიალებდა... პილოტი მიხვდა, რომ ხომალდი ბილიკის დარჩენილ ნაწილზე ვერ გაჩერდებოდა და მარჯვნივ გადაუხვია... შასის ბორბლები ქვიშაში ჩაეფლო, ოთხივე ძრავამ დაკარგა ეჟექტორები და მობრუნების კონუსები, რამაც თვითმფრინავი ააჩქარა - დაეჯახა აეროპორტის კედელს, გადაკ-

ვეთა მეზობელი ბილიკი და საბოლოოდ ოკეანეში ჩაეშვა. ჯერ ნაპირთან ახლოს, 100 მეტრში დრეიფობდა, შემდეგ კი 8 მეტრის სიღრმეზე ჩაიძირა. ერთი შეხედვით, მდგომარეობა არც ისე რთული იყო, რომ ვინმე დაღუპულიყო. მიუხედავად ამისა, ავიაკატასტროფას 15 ადამიანი ემსხვერპლა - ერთი ეკიპაჟის წევრი და 14 მგზავრი... გადარჩენილი მგზავრებიდან ერთ-ერთმა, ან გარდაცვლილმა პროფესორმა **პავლე შუშანიამ** საზოგადოებას იოსებ ჟორდანიას უკანასკნელი წუთების შესახებ უამბო:

„როდესაც თვითმფრინავი წყალზე გაჩერდა, მგზავრებმა (რომ არ დამძიმებულებიყვნენ და წყალში არ ჩაძირულიყვნენ) ტანსაცმელი გაიხადეს და მაშველ რგოლებს ეცნენ. მე და იოსებ ჟორდანიას თვითმფრინავის ფრთაზე ვიდექით. ამაოდ ვეხვეწებოდი, მომეჭიდე და ნაპირამდე გაგიყვან-მეთქი. თავი გააქნია, ასე ორივე დავიხრჩობით, სჯობს, თავს უშველოო. მან არც ცურვა იცოდა და მაშველი რგოლიც არ ჰქონდა - თვითმფრინავის სალონიდან გამოსვლამდე პატარა გოგონას მისცა, რომელიც, როგორც მოგვიანებით გავიგე, უბილეთო იყო და სავარაუდოდ, მაშველი რგოლიც ამიტომ არ ჰქონდა. ლაინერი თანდათან მიინევიდა ფსკერისკენ. ისლა დამრჩენოდა, მარტო გამეცურა ნაპირისკენ. ცურვა რომ სცოდნოდა და ცოტაც გაეძლო, მაშველი მასაც მიუხსნებდა“.

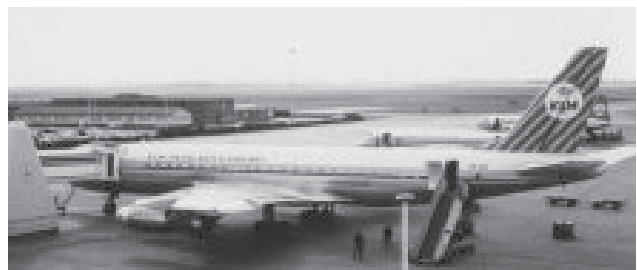
კატასტროფის დროს სომეხი პროფესორი აშოტ აგარონოვიც დაიღუპა. ის და ჟორდანიას ერთი ასაკის, 67 წლის იყვნენ. მოხუცმა პროფესორმა, იმ იმედით, რომ მაშველი მიუსწრებდა, არჩია თვითმფრინავში, სკამზე მიბმული დალოდებოდა ბედისწერას...

სამწუხაროდ, შუშანიამ არ იცოდა გადარჩენილი გოგონას ვინაობა. თენგიზ ბოლქვაძის მოგონებებში ვკითხულობთ: **„შუშანია ამბობდა, რომ ბავშვი დაახლოებით ექვსი წლის იყო. ეკიპაჟის წევრებისგან ცნობილი გახდა მხოლოდ ის, რომ გოგონა მათთვის ჩაებარებინათ და უთქვამთ, რომ აეროპორტში დახვდებოდნენ...“**.

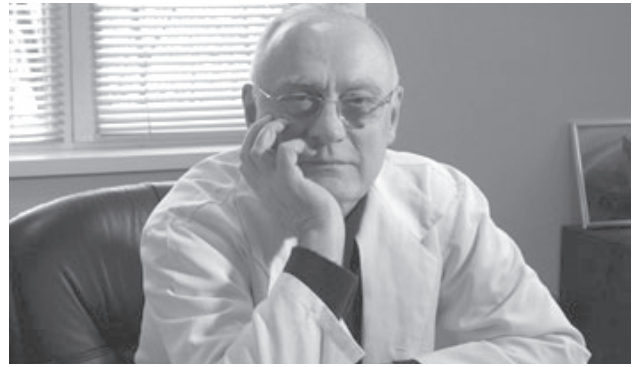
მიუხედავად შუშანიას მონათხრობისა, ჟორდანიას დაღუპვიდან მალევე, საქართველოში გამოჩენილან სკეპტიკოსები, რომლებსაც პროფესორის გმირობაში ეჭვი შეუტანიათ. ამ ამბავთან დაკავშირებით დღემდე არსებობს მითქმა-მოთქმა. ჟორდანიას გმირობით რუსი ბლოგერიც დაინტერესდა. შეეცადა, დაედგინა, მართლა გადაარჩინა ქართველმა პროფესორმა უცნობი გოგონა, თუ ეს "საბჭოთა ზღაპარი" იყო. „ლაიფჟურნალში“ 2012 წელს დაბეჭდილ კვლევაში ბლოგერი ცდილობს, დაამტკიცოს, რომ ჟორდანიას ამბავი ქართველებმა პროფესორის განსაადიდებლად გამოვიგონეთ, მასთან ერთად დაღუპული ცნობილი პროფესორის, აშოტ აგარონოვის, თანამემამულე სომეხებს კი მსგავსი ზღაპრის "მოგონება არც უცდიათო..."

ბლოგერი არა თვითმხილველებისგან მოსმენილ, არამედ ინტერნეტში მოძიებულ მწირ ინფორმაციას ეყრდნობა. ინტერნეტში არსებული ოფიციალური ცნობით არ ჩანს, რომ რიო-დე-ჟანეიროდან აფრენილი „დუგლას ჩ-8-33“-ის ბორტზე უბილეთო მცირეწლოვანი იყო...

შევეცადეთ გაგვეჩვენოთ, ვის შეეძლო ფაქტებზე დაყრდნობით მოეთხრო, რა მოხდა 1962 წლის 20 ივნისს. იოსებ ჟორდანიას ერთადერთი ვაჟი კირილი, რომელიც მამის კვალს გაჰყვა და ახლა მოსკოვში ცხოვრობს, მაშინ მცირეწლოვანი იყო, მოგვიანებით კი თავმდაბლობის გამო არ უცდია მამის გმირობის კვლევა... ყველაზე მეტი მისი საქმის ერთგულ გამგრძელებელს, ჟორდანიას

სახელობის ინსტიტუტის ყოფილ დირექტორს, არჩილ ხომასურიძეს სცოდნია. მას შემდეგ, რაც ჟორდანიას გმირობის გაქარწყლებას შეეცადნენ, პროფესორს კვლევა დაუწყია და მოსკოვშიც ჩასულა "დუგლას ჩ-8-33"-ის მგზავრების სანახავად.

არჩილ ხომასურიძე: - გადავწყვიტე, გავსაუბრებოდი იმ ადამიანებს, ვინც ბოლო წუთებში ჟორდანიას თვითმფრინავის ბორტზე ნახა. მაშინ, 25 წლის წინ, ცოცხალი იყო სამი ქალბატონი, სამივე ცნობილი პროფესორი. მათ მიაბძეს, რა გააკეთა ჟორდანიამ სიკვდილის წინ. როცა თვითმფრინავს რყევა დაუწყია, სალონში პანიკა ამტყდარა, დაბნეული ხალხი საავარიო გასასვლელს მისწყდომია. სწორედ ამ დროს ქალბატონებმა თვალი მოჰკრეს ატირებულ გოგონას, რომელსაც კამერა არ ჰქონდა და ირგვლივ მყოფთსაშველად უხმობდა... ჟორდანიამ პატარას თავისი კამერა უყოყმანოდ მისცა... იმის გამო, რომ თვითმფრინავი ნაპირთან ახლოს იყო, ამ ამბის შემსწრეთ უფიქრიათ, ალბათ, პროფესორი კარგად ცურავს და ამიტომაც დაუთმო რგოლი გოგონასო... მოგვიანებით გაიგეს, რომ ქართველი გმირი დაიხრჩო... იმ გოგონას ვერ მივაგენი, თუმცა, ქალბატონები იხსენებდნენ, რომ ტრაგედიიდან ათი წლის შემდეგ ტურისტად ჩამოსულა მოსკოვში და ჟორდანიას საფლავს ეძებდაო... ქალბატონებს არ ახსოვდათ მისი სახელი და გვარი...

ვინც იოსებ ჟორდანიას ცხოვრებას იცნობდა, არასდროს შეეპარებოდა ეჭვი პროფესორის გმირობაში. ის იყო ექიმი, რომელმაც ქალთა და ბავშვთა კეთილდღეობას არა მხოლოდ მთელი სიცოცხლე, სიკვდილიც კი მიუძღვნა. სამწუხაროა, რომ მისი ხსოვნის შებღალვა ჯერ საქართველოში სცადეს და შემდეგ რუსებმა განაგრძეს. ვილაცამ ვერ აიტანა, რომ მაშველი რგოლი პროფესორის გმირობის შარავანდედად იქცა..."

ეკა ლომიძე

ამ გოგონას შესახებ ინფორმაციები მოვიძიეთ მასალა, რომელიც ჩანახაზის სახით არის დაწერილი და გამოყენებულია ამ ბრძანებისადმი მიძღვნილი შოთა ნინუაშვილის ლექსში. წერილის გოგონა ნინუს არ ვაწყვეყნებ, რადგან ვიპოვე, რომ ქართული კანონი მთავრად ახსნის თავისი თანამედროვე ფორმის ჩვენს არს ჩვენი მიზანმიმართულ, თანამედროვე, რას წერილშია დაფიქსირებული იმ პერიოდში შესაძლებელია მოხდეს...

მეგობარი რგოლი

ვუკლვნი იოსებ ჟორდანიას ხსოვნას

„ჩვენ მივფრინავთ ატლანტიის ოკეანის თავზე. გთხოვთ, ჩაიცვათ მაშველი ჟილეტი. ხომალდის მეთაური ბედნიერ მგზავრობას გისურვებთ.“ - გაისმა სალონში სტიუარდესას სასიამოვნო ხმა.

მგზავრები აჩოჩქოლდნენ, მაგრამ მალევე მიწყნარდნენ.

- თქვენ გოგონას რატომ არ ჩააცვით ჟილეტი? - მიმართა შუახნის მამაკაცმა გვერდით მჯდომ ახალგაზრდა ქალს.

ქალმა უდარდელად აიქნია ხელი:

- აჰ! რა საჭიროა? - ისე თქვა თითქოს ფეხით მისეირნობდა ბულვარში - ესეც არ იყოს, ის ხომ მხოლოდ ხუთი წლისაა, თანაც უბილეთოა. უბილეთო მგზავრებზე კი „ჟილეტი“ არ გაიცემა.

მან თავზე გადაუსვა შვილს ხელი და მიუაღერსა.

ბავშვმა დედას კისერზე შემოაჭდო ხელები და აკოცა. მერე უცნობ ძიას მიაშტერდა.

მამაკაცმა გაუღიმა.

ქალმა მაშინვე დაიჭირა მათი მზერა:

- სადაური ბრძანდებით? - ჰკითხა მამაკაცს.

კითხვა კი გაიგო, მაგრამ მცირე ხნით მაინც შეყოვნდა, დაფიქრდა, როგორ ეპასუხა, მერე კი ინგლისურად წარმოთქვა:

- მე, ქართველი ვარ! ეს სიტყვა რამეს გეუბნებათ?

- მე კი ბრაზილიელი. ე.ი. თქვენ ამერიკელი ბრძანებულხართ.

- რატომ ამერიკელი?

- ჯორჯია ხომ ამერიკაშია?

- ა-ა-ა! - გაეღიმა მამაკაცს - ერთი ჯორჯია საბჭოთა კავშირშიც არის, კავკასიაში ... სამხრეთ კავკასიაში. ჩვენ ერთ-ერთი უძველესი ერი ვართ დედამიწაზე.

ქალს გაკვირვება არ გამოუხატავს, თუმცა არც აღფრთოვანებულა. თავი დაუკრა და გაეცნო:

- დონარა მქვია. პროფესიით კი ბიოლოგი ვარ.

მამაკაცს თავის წარდგენა უნდოდა, მაგრამ ქალმა განაგრძო:

- სიმართლე გითხრათ, კავკასიაში არასდროს ვყოფილვარ. ტიანშანსა და ტიბეტში მრავალჯერ. ოთხი მწვერვალიც დავიპყარი. მათ შორის შვიდიათასი შვიდასიანიც ... ულუზმუგთავი.

- სასიამოვნოა! - თქვა მამაკაცმა.

- რა არის სასიამოვნო? - იკითხა ქალმა.

- თქვენი გაცნობა, მის!

- თუ ჩემი მთამსვლელობა?

- ერთიც და მეორეც. თუმცა ჩემს ქვეყანაში მთამსვლელობა, თანაც ქალისა, არავის უკვირს.

ჯერ კიდევ ოცდაათიან წლებში, კავკასიის ერთ-ერთ უმაღლეს მწვერვალზე, მამაკაცებთან ერთად ჩემი თანამემამულე ქალიც ავიდა.

- მე კი მეგონა, რომ ჩემი მთამსვლელობით გაგაოცებდით. თქვენ, ჩემ ინტერესს ინტრიგა შემატეთ. სურვილი გამიჩნდა კავკასიონის დალაშქვრისა.

- მის, პირველ რიგში თქვენ უკვე გამოაცემთ. ისეთი მომხიბლავი ხარო, ნამდვილად „დაიპყრობთ“ კავკასიას - მამაკაცმა პიჯაკის ჯიბიდან სავიზიტო ბარათი ამოაცურა და გაუნოდა - თუ კი ოდესმე გელირსათ საქართველოში ჩამოსვლა, ჩემი სტუმარი იქნებით ... ეს კუდრაჭაც წამოიყვანეთ.

მან ისევ გაუღიმა პატარას.

ბავშვმა ხელი დაადო მხარზე.

დედა გაუნყრა:

- ნუ ცელებო, დორა!

- ეგ კეთილი ადამიანი გაიზრდება - თქვა მამაკაცმა - ასე, რომ თუ ჩვენთან ჩამოხვალთ, მე გაჩვენებ „სამოთხეს“ დედამიწაზე ... ტიბეტი ვერ შეედრება მას.

ქალმა სავიზიტო ბარათს დახედა და ამოიკითხა:

- იოსებ ჟორდანიას, გინეკოლოგი. საბჭოთა საქართველო - მერე კი თქვა - არა, ტიბეტი სულ სხვაა. ამას ენით ვერ აღწერს ადამიანი.

- მომეცით ბავშვი, მე დავიკავებ.

- უხერხულია, გაგანვალეთ. იცით, მას მამა არა ჰყავს. შარშან დაგველუბა ავტოკატასტროფაში.

ანაბეჭდი

მამაკაცს გული ჩასწყდა, ბავშვს თავზე ხელი გადაუსვა და სახელი ჰკითხა:

- რა გქვია პატარა ქალბატონო?
- დო-ლა! - თქვა ბავშვმა.

- აი, რა, დო-ლა - გამოაჯავრა მამაკაცმა - დედაშენს უთხარი, აუცილებლად განახოს საქართველო. ის ხომ მარიამ ღვთისმშობლის ნილნაყარი ქვეყანაა.

ქალს გაეღიმა და მოიბოდიშა:

- მომიტევეთ, მისტერ იოსებ! თქვენ ვერ

გამიგეთ. დარწმუნებული ვარ, რომ საქართველოც ლამაზია ... გაძლევთ პირობას აუცილებლად ჩამოვალთ. უფალი მოგვცემს ამის შესაძლებლობას. დაგვაკავშირებს თქვენს ქვეყანასთან.

- ეჰ! ქალბატონო! სამწუხაროა, რომ თქვენ არ იცნობთ ჩვენს ისტორიას. არც გმირ წინაპრებს. თუნდაც ცოტნე დადიანს, რომელმაც ჰუმანიზმს ხელთუქმნელი ძეგლი დაუდგა გმირობის სახით.

მან ჩაახველა და შოთა ნიშნიანიძის ლექსის კითხვა ქართულად დაიწყო:

I
„მკერდმუნტრეული ბოინგი მკვდარ ვუმაზივით ტოკავს,
ზღვა თავზე წაუსურია, როგორც კეისარს ტოვა.
ჯგლეჯთა ... ვგირილი . . . ჩოჩოლი ... და განწირულთა შიში,
ჯგერ კიდევ აუფეთქებელ ნაღმის წააგავს შიშის.
ისვრის შტურმანი ბრძანებებს ... მამულ რგოლივით ისვრის,
ქილეტს იცვამენ ... მებნა აქვთ სკამის ნატეხის ... ფიცრის.
კარს აწედებიან ზრიალით ... ხლვაც იფოფრება სამტროდ,
იმ ცოდვის ორომტრიალში ძაღლი ვერ იცნობს პატრონს.
უბილეთთა გოგონა და უპირველეს ეოვლის
არც ქილეტი აქვს საბრალის და არც მამუელი რგოლი.
ვიდაცამ რგოლი მოისხნა ... თავი გადადო მსხვერპლად ...
და იმ წამს შარავანდედი საკუთარ ხელით ეპურა.

II
„დედაენით“ გავზარდეს, მეგრულ იავნანურით,
ავთანდილის ანდერძით, ცოტნეს ცხენის თქარუნით.
საწეალ ხარის ტირილით, ჩიორას სიბრალულით,
მავრამ პირველ ეოვლისა ბავშვების სიუვარულით.
ფრთებს ისხამდნენ ქართული ჯეჯილ-სალამურები,
მკლის ლეკვები ქართული, ქართული ამურები.

III
თქვენ დიდი ერის შვილი ხართ, ო, დიდი ერის მისის.
ქვეყანამ იცის ამიტომ დიდებულება მისი.
თქვენ დიდი ქვეყნის შვილი ხართ, მაგრამ იცოდეთ ბარემ,
არის პატარა კოლხეთიც - დიდთა რაინდთა მხარე.
მისის, თქვენ უკვე გათხოვდით, თქვენ უკვე გქვიათ დედა,
ბედნიერი ხართ ძვირფასო, ბედნიერი ხართ მეტად.
და ვინც სიცოცხლე გაჩუქათ თუ გავაგონებთ ნეტავ?
თქვენ გესიზმრებთ ის კაცი და ვერც იფიქრებთ რადვან,
მამუელი რგოლი იმ სულმნათს შარავანდედად ადვან.
მობრძანდით, როგორც შვილობილს,
ისე მივიღებთ მისის,
მობრძანდით, მკვლეი ერი ვართ,
ვის როგორ დავხვდეთ ვიცით.
გვიუვარს მზე, მთვარეც ქართული, მაგრამ ორივე მკონი,
ცად გვიკიდა სტუმრისთვის, როგორც მამუელი რგოლი.

შოთა
ნიშნიანიძე

ქალი სულგანაბული უსმენდა, ლექსის ფლერადობამ გააოცა, თუმცა ვერაფერი გაიგო. თავი ვერ შეიკავა და ალტაცებისაგან ტაში შემოკრა:

- იცი? მე არასოდეს მსმენია ქართული. ხომ ვერ ამისხნით, რომელ ენათა ჯგუფს განეკ უთ ვნება? ლათინურსა თუ არაბულს? ან იქნებ თურქულს?

მამაკაცს გაელიმა. ღიმილით გამოხატა უარყოფა:

- ქართული ენა თვითმყოფადია. კავკასიურ-იბერიულ ენათა ჯგუფიდან ... ჩვენ გვაქვს დამწერლობა, რომელიც იმ თოთხმეტთაგანია, რომლითაც ურთიერთობს კაცობრიობა.

- მისტერ იოსებ! ლამაზი ენა ყოფილა ეგ თქვენი ქართული, თუ შეიძლება კიდევ წამიკითხეთ რამე.

ქალი სავარძელში გადაწვა და სმენად იქცა.

თვითმფრინავი მოულოდნელად შეინჯღრა.

ავისმომასწავლებელი სიჩუმე ჩამოწვა სალონში

სტიუარდესას შეშფოთებულმა ხმამ მყისიერად შეაფხიზლა საშინელების მოლოდინში გარინდული ადამიანები: „თვითმფრინავს ცეცხლი გაუჩნდა, ჩვენ ვეშვებით ოკეანეზე, ჩაიცვით მაშველი ჟილეტები. დაემორჩილეთ მეთაურის ბრძანებას.“

ირგვლივ ერთბაშად აირია ყველაფერი.

სალონში ისტერიული კვილი გაისმა:

- ჟილეტი! ჩემს შვილს არ აქვს მაშველი ჟილეტი.

იოსებ ჟორდანიამ თასმები ფრთხილად შეიხსნა და ჟილეტი დორას ჩააცვა. შუბლზე აკოცა და უთხრა:

- შენ უფალმა მარიამ ღვთისმშობლის წილნაყარ ქვეყანასთან დაგაკავშირა. ღირსეულად ატარე ეს მძიმე ტვირთი.

შეშინებული ბავშვი ყელზე მოეხვია:

- მამა! - წარმოთქვა ხმამალლა.

ცრემლები მოადგა თვალებზე მამაკაცს. ბედნიერების ცრემლები ... იგი მიხვდა, რომ უფალმა მისი სიცხლე ითხოვა ბავშვის სიცოცხლის სანაცვლოდ.

უფალმა სიცოცხლე ითხოვა.

ეს ხომ წმინდანთა ხვედრია მხოლოდ ...

ცისფერი სული აფრინდა ატლანტიის ოკეანიდან.

საქართველოსკენ გაფრინდა ცისფერი სული.

კატასტროფაგადატანილი მგზავრები გემბანის ერთ კუთხეში შეყუჟულიყვნენ.

მუხლებში ჩამჯდარი ბავშვი დედას ეტიტინებოდა:

-დედა, რა დაემართა ჩვენს თვითმფრინავს?

- ცეცხლი მოედო, შვილო!

- ის ძია სად არის?

- რომელი ძია, შვილო?

- ჩემი ძია, დედა!

- ჰო! ის ზეცაშია, შვილო!

- რატომ ჩამაცვა თავისი ჟილეტი?

- უყვარდი და იმიტომ, შვილო!

- შენ რატომ არ ჩამაცვი ჟილეტი?

დედამ თავი დახარა და აქვითინდა.

- რად სტირი, დედა?

- ის კაცი რომ არა ... ეჰ! შვილო! ...

- ნუ სტირი, დედა! ... ის ჩემი მამა იყო?

- არა, ის უფალმა გამოგვიგზავნა, შვილო! ...

- საიდან გამოგვიგზავნა, დედა?

- საქართველოდან, შვილო!

- შორია საქართველომდე?

- შორი, შვილო!

- რატომ ვუყვარდი, დედა?

- იმიტომ, რომ მას თავისი შვილები უყვარდა, შვილო!

- აღარც მის შვილებს ეყოლებათ მამა?

- აღარ ეყოლებათ, შვილო! ... ო, ღმერთო, ჩემო!..

- რად ოხრავ, დედა?

- მადლობა რომ ვერ გადავუხადე, შვილო!

- ან გადავუხადოთ მადლობა, დედა!

- ეს, როგორ, შვილო? ის ხომ მკვდარია?

- საქართველოში წავიდეთ და ჩემი ძიას შვილები ვნახოთ.

- კარგი, ასე ვქნათ, შვილო!

დედა ისევ აქვითინდა. შვილი მკერდში ჩაიკრა და უთხრა:

- როცა შენთვის ჩემი ჟილეტის ჩაცმა მინდოდა, არ დამანება, მამით ობოლს დედიტაც ნუ დააბლებო, მის! მისი პატარა სული ამდენ ტკივილს ვერ გაუძლებსო ...

- დედა! დედა! ჩემი ძია არ მოკვდებოდა, კეთილი ადამიანები არ კვდებიანო, ასე არ მასწავლე?

- ასე გასწავლე, შვილო! ისინი სხვაშიაგრძელებენ სიცოცხლეს ... ჩვენ ძიას ერს ასეთი გმირი ჰყავდა, ცოტნე დადიანი, მის აკვანში გაიზარდა იგი ... ქართველები ცოტნეს აკვანში იზრდებიან, შვილო!..

- ყორღანაშვილის აკვანშიც ხომ იზრდებიან ქართველები, დედა?

- ჰო! ეს ზოგჯერ ასეა, შვილო!

- რა თქვი, დედა?

- ჯერ, შენ ამას ვერ გაიგებ, შვილო!

- ლამაზია საქართველო, დედა?

- ძალიან ლამაზი, შვილო!

- როდის წამიყვან საქართველოში ?

- მალე წაგიყვან, შენ ანი პატარა საქართველო ხარ, შვილო! ...

თემური

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

97

1918 წელს გაიხსნა კავკასიაში პირველი ეროვნული უნივერსიტეტი, რომელმაც, ქართული საგანმანათლებლო ტრადიციების გათვალისწინებით, საფუძველი ჩაუყარა საქართველოში ევროპული ტიპის უმაღლეს სკოლას.

საქართველოში უნივერსიტეტის დაარსების იდეა ჯერ კიდევ მე-19 საუკუნის დასაწყისში, რუსეთის იმპერიისაგან გათავისუფლებისთვის ბრძოლის გაძლიერებასთან ერთად დაიბადა. მე-19 საუკუნის სამოციან წლებში საქართველოში სამოღვაწეო ასპარეზზე გამოვიდა ახალი თაობა, დიდი ქართველი საზოგადო მოღვაწის ილია ჭავჭავაძის მეთაურობით, რომელთანაც დაკავშირებულია სულიერი აღორძინების ახალი ეტაპი ჩვენი ქვეყნის ისტორიაში. ამ წლებში განსაკუთრებით გააქტიურდა უნივერსიტეტის დაარსებისათვის ბრძოლა.

უმაღლესი სკოლის შექმნის რეალური შესაძლებლობები კიდევ უფრო გამოიკვეთა მას შემდეგ, რაც თბილისში დაარსდა სათავადაზნაურო საადგილმამულო ბანკი. იგი რუსეთის იმპერიაში არსებულ ბანკებს შორის ერთადერთი იყო, რომელიც თავის შემოსავალს ერის კულტურულ-საგანმანათლებლო და სამეურნეო ინტერესებს ახმარდა.

მე-20 საუკუნის დასაწყისიდან ქართული უნივერსიტეტის დაფუძნების ორგანიზატორი გახდა პეტერბურგის უნივერსიტეტის აღზრდილი და მისი პრივატ-დოცენტი ივანე ჯავახიშვილი. 1917 წლის

თებერვლის რევოლუციის პირველი დღეებიდანვე პეტერბურგში მყოფმა ივანე ჯავახიშვილმა აქტიურად დაიწყო უმაღლესი სასწავლებლის გახსნისათვის მზადება.

12 მაისს თბილისში, პეტრე მელიქიშვილის ბინაში, უნივერსიტეტის საზოგადოების დამფუძნებელთა პირველი შეკრება გაიმართა. კრებას ექვთიმე თაყაიშვილი ხელმძღვანელობდა. ამ დღეს დაარსდა „ქართული თავისუფალი უნივერსიტეტის“ საზოგადოება, რომელმაც დიდი როლი შეასრულა უნივერსიტეტის დაარსების საქმეში.

1917 წლის შემოდგომაზე უნივერსიტეტის დამფუძნებელთა მუშაობა უმაღლესი სასწავლებლის გასახსნელად კიდევ უფრო ფართოდ გაიშალა. გადანყდა, რომ თავდაპირველად დაარსებულიყო მხოლოდ ერთი – სიბრძნისმეტყველების ფაკულტეტი, რომელიც გააერთიანებდა ჰუმანიტარულ დარგებს, აგრეთვე, ბუნებისმეტყველებასა და მათემატიკას. დეკემბრის ბოლოს პრესაში უკვე გაჩნდა განცხადება ქართულ უნივერსიტეტში სტუდენტების მიღების შესახებ.

კავკასიაში პირველი ეროვნული უნივერსიტეტი 1918 წლის 26 იანვარს (ახალი სტილით, 8 თებერვალს), დავით აღმაშენებლის ხსენების დღეს გაიხსნა. უნივერსიტეტის პირველ რექტორად, ივანე ჯავახიშვილის წინადადებით, პროფესორთა საბჭომ პეტრე მელიქიშვილი აირჩია, თავად ივანე ჯავახიშვილი სიბრძნისმეტყველების ფაკულტეტს ჩაუდგა სათავეში.

ახლად დაარსებულ უნივერსიტეტში ლექციებს კითხულობდნენ: **ივანე ჯავახიშვილი, იუსტინე აბულაძე, გიორგი ახვლედიანი, ფილიპე გოგიჩაიშვილი, ექვთიმე თაყაიშვილი, კორნელი კეკელიძე, შალვა ნუცუბიძე, ელისაბედ ბაგრატიონ-ორბელიანისა, დიმიტრი უზნაძე, ვანდა ლამბაშიძე, ილია ყიფშიძე, იოსებ ყიფშიძე, აკაკი შანიძე, ანდრია ბენაშვილი, ანდრია რაზმაძე, ივანე ბერიტაშვილი, გრიგოლ წერეთელი.**

1989 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს მისი დამაარსებლის – ივანე ჯავახიშვილის სახელი მიენიჭა.

ქლევაი საკვირველი

საქართველოს ყველაზე გამორჩეული მეფე დავით IV აღმაშენებელი დაიბადა 1073 წელს. იგი მეფობდა 1089-1125 წლებში. დავითი იყო გიორგი II-ისა და ელენეს ერთადერთი ვაჟი. ქვეყანაში შექმნილი პოლიტიკური ვითარების გამო მამამისი იძულებული გახდა ტახტიდან გადამდგარიყო და თავისი ძე 16 წლის ასაკში გაემეფებინა. ახალგაზრდა მეფე ენერგიული, განსწავლული და სახელმწიფო საქმეებშიც გაათვითცნობიერებული იყო. მან არაერთი უცხო ენაც იცოდა.

XI საუკუნის 50-იანი წლებიდან საქართველოს ძნელბედობის ჟამი დაუდგა; ქვეყანას ახალი საშიში მტერი — თურქ-სელჩუკები მოევლინა. მრავალგზის შემოსევების შედეგად მათ თითქმის მთელი ქვეყანა ააოხრეს, დიდი და პატარა ტყვედ გარეკეს. შეწყდა ხვნათესვა და მკა. ქვეყანა მოოხრდა და ტყვედ გადაიქცა. მოსახლეობის დიდი ნაწილი ამოწყდა. თურქ-სელჩუკებმა ქართველებს მძიმე ხარკის გადახდა დააკისრეს. ამ შემოსევებს ქართველებმა „დიდი თურქობა“ უწოდეს.

მეფემ შემოიკრიბა ერთგულნი და დაიწყო ბრძოლა შინაური თუ გარეშე მტრის წინააღმდეგ. მან შექმნა მუდმივი ლაშქარი და კარგად განვრთნა.

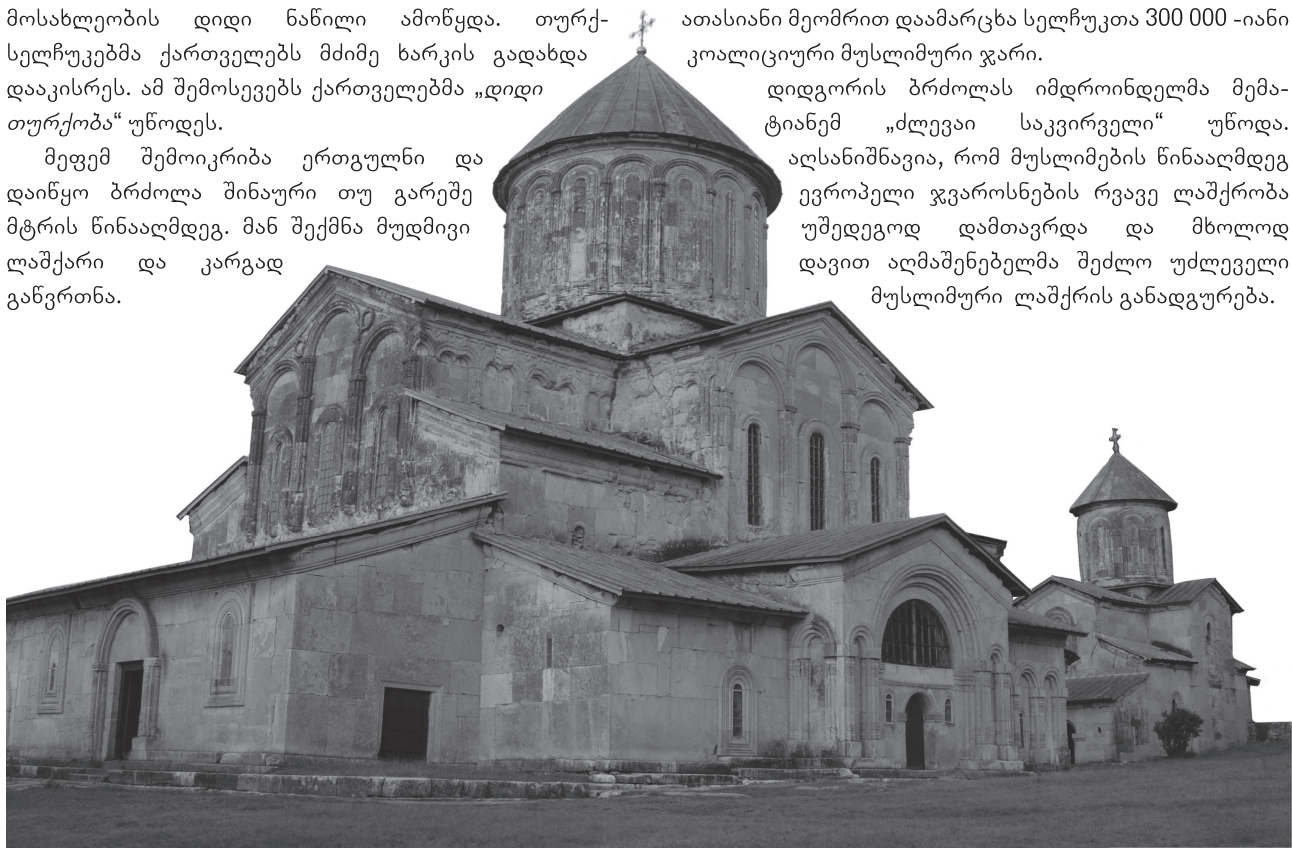
ჩაატარა სამხედრო რეფორმები, 1118-20 წლებში ჩრდილოეთ კავკასიიდან გადმოიყვანა და საქართველოში დაასახლა ყივჩაღთა 40 ათასი ოჯახი. მათგან მეფემ შექმნა მუდმივი ჯარი. აგრეთვე ერთგულ მოლაშქრეთაგან შეადგინა 5000-იანი პირადი გვარდია — „მონა-სპა“.

1099 წელს დავითმა თურქ-სელჩუკებს ხარკი შეუწყვიტა. ქვეყანაში დაიწყო ეკონომიკური და კულტურული აღმავლობა. ამის შემდეგ კი დავით აღმაშენებელი საქართველოს სრული გაერთიანებისათვის ბრძოლას შეუდგა.

დავითმა დაიბრუნა წართმეული ციხე-ქალაქები. საქართველოდან თურქ-სელჩუკების საბოლოოდ განდევნის მიზნით 1121 წლის 12 ავისტოს დიდგორის ველზე გადამწყეტი ბრძოლა გაიმართა.

დიდგორის ბრძოლაში დავით აღმაშენებელმა 55 ათასიანი მეომრით დაამარცხა სელჩუკთა 300 000 -იანი კოალიციური მუსლიმური ჯარი.

დიდგორის ბრძოლას იმდროინდელმა მემატიანემ „ქლევაი საკვირველი“ უწოდა. აღსანიშნავია, რომ მუსლიმების წინააღმდეგ ევროპელი ჯვაროსნების რვავე ლაშქრობა უშედეგოდ დამთავრდა და მხოლოდ დავით აღმაშენებელმა შეძლო უძლეველი მუსლიმური ლაშქრის განადგურება.

სონასტარი

დიდგორის გამარჯვების შემდეგ, დავითი კვლავ აგრძელებდა დაკარგული ტერიტორიების შემოერთებას. 1122 წელს მან 400 წლიანი ბატონობიდან გაანთავისუფლა თბილისი და დედაქალაქი ქუთაისიდან კვლავ თბილისში გადმოიტანა.

დავითმა მთელი რიგი ღონისძიებები გაატარა სამონეტო საქმის გასავითარებლად. 1123 წელს, ანისის ალების შემდეგ, „სომეხთა მეფის“ ტიტული მიიღო, რასაც გვაუწყებს მის მიერ მოჭრილი სპილენძის მონეტის ზედწერილი: „ქრისტე! დავით, მეფე აფხაზთა, ქართველთა, რანთა, კახთა, და სომეხთა“; ეს უნიკალური და იშვიათი მონეტა ბრიტანეთის მუზეუმში ინახება.

დავითის მეფობა იმითაცაა აღსანიშნავი, რომ 1103 წელს მოიწვია რუის-ურბნისის საეკლესიო კრება და დიდი რეფორმების გატარების შემდეგ ეკლესიიდან განდევნა უღირსნი.. მან გელათის სამონასტრო კომპლექსის მშენებლობა 1106 წელს დაიწყო, რომელიც მისმა შვილმა დემეტრემ 1130 წელს დაასრულა. ანსამბლი აერთიანებს მთავარ — ღვთისმშობლის მიძინების ტაძარს, წმ. გიორგისა და წმ. ნიკოლოზის ეკლესიებს, აკადემიას, კარიბჭეს, სამრეკლოს და სხვა ნაგებობებს. მთავარ ტაძარსა და წმ. გიორგის ეკლესიაში დაცულია შესანიშნავი კედლის მხატვრობა, რომელიც XII-XVIII სს. მოიცავს. მთავარი ტაძრის ინტერიერში, ჩრდილოეთ კედელზე სხვა დიდებულებთან ერთად დაცულია დავით აღმაშენებლის პორტრეტი. მას უდიდესი წვლილი მიუძღვის გელათის კულტურულ ცენტრად ჩამოყალიბებაში. მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო გელათის აკადემიის დაარსება, სადაც მოღვაწეობდნენ იმ დროისათვის ცნობილი პიროვნებები. იქმნებოდა და ითარგმნებოდა ლიტერატურული ნაწარმოებები, ხდებოდა ძველი ხელნაწერების გადანერა და შემკობა. დავითმა აქ მოიწვია დიდი ფილოსოფოსები — იოანე პეტრიწი და არსენი, შემდგომში იყალთოელი, რომელიც მოგვიანებით კახეთს გაგზავნა. არსენმა მეფის

მფარველობითა და მზრუნველობით დააარსა მეორე უმაღლესი სასწავლებელი — იყალთოს აკადემია.

შემორჩენილია დავით აღმაშენებლის ჯვარი, რომელსაც იგი ატარებდა. ჯვარი სავარაუდოდ, უფრო ადრე, IX საუკუნეში უნდა იყოს შექმნილი. დავითმა იგი მხოლოდ წარწერით შეამკობინა: „ღმერთო ყოვლისა დამბადებელო, ადიდე შენ მიერ გუირგუინოსანი დავით აფხაზთა და ქართველთა ჰერთა და კახთა მეფე მზე ქრისტეანობისაი ამინ“. ჯვარი ნაკეთებია ვერცხლის ერთი მთლიანი მოოქროვილი ფირფიტისაგან.

დიდი მეფე შესანიშნავი პოეტიც იყო. მისი პოეზიიდან მხოლოდ ერთი — „გალობანი სინანულისანი“ შემოგვრჩა.

1125 წლის 24 იანვარს, 52 წლის ასაკში სრულიად მოულოდნელად გარდაიცვალა. დაუკრძალავთ გელათში, მონასტრის კარიბჭეში. გადმოცემით თითქოს მეფეს ანდერძად დაეტოვებინოს, რომ ყოველმა შემომსვლელმა გულზე დამაბიჯოსო. ეს ფაქტი არაერთი ქართველი პოეტისთვის გამბდარა შთაგონების წყარო. ერთ-ერთი მათგანია ანა კალანდაძის შესანიშნავი ლექსი:

ფეხი დამადგით,
გულზე დამადგით ფეხი უოველმან,
წყალობა ჰქეპით...
საქართველოის უოვლის მწყობელმან
ვისურვე დავით...
ფეხქვეშ გაცვითეთ საფლავის ღოდი
ურძნის მტევენებით...
-ასეთი ცოდვა რა გაქვს მეფეო მიუტევები
ღირს მსახურებდი ქართულ მიწა-წყალს,
რაი გადარღებს?
გასწიე იგი - ნიკოფსიითგან
დარუბანდამდე...
თუ, ეს მალაღთა თავმდაბლობაა
ოდით და ოდით?
თუ ცოდვილი ხარ, მაშინ, მეფეო,
რადა ქნან ცოდვილთ
სულის სიმშვიდის, სულის სიმშვიდის
ვერსით მხოველთა?
-ფეხი დამადგით, გულზე დამადგით
ფეხი უოველთა...

დავით მეფეს მადლიერმა ქართველმა ხალხმა აღმაშენებელი უწოდა და ამ სახელით შევიდა ის ისტორიაში. **8 თებერვალი დავით აღმაშენებლის ხსენების დღეა.**

დავით კიკოლაშვილი

გივი სიხარულიძე

იუბილეონია

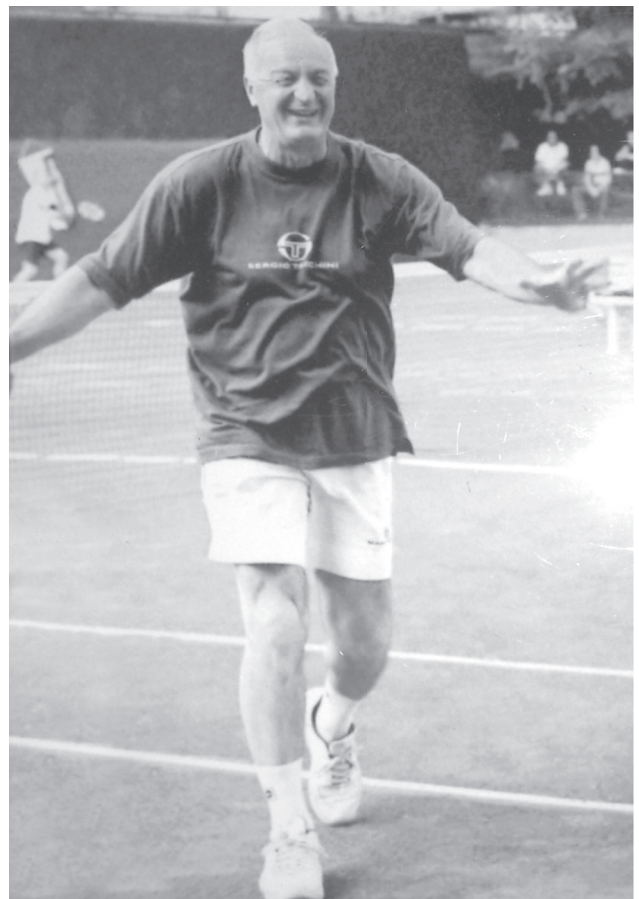

აუტსაიდერები პარნასზე დაგვიანებული მგზავრის გამოჩენამ. მან იცის ქალაქი და ქალაქმა იცის იგი. იგია ამ ქალაქური ყოფის მთავარი პერსონაჟიც და მემატინაც. რამდენი კარგი ბიჭი გააცოცხლა თავის ნაწერებში, რამდენი ზღაპარი გოგონა?! მისთვის ერთნაირად ახლობელია „მაღალი“ საზოგადოებაც და ე.წ. „ფსკერიც“. წუთისოფლის აღმართ დაღმართებზე უნებლიედ, მოჯირითეს არაერთხელ გადასწყდომია ეშმაკი. ხანდახან ღმერთიც სწყალობდა. მიუხედავად ყველაფრისა,

სხვისი სიამიყვარის მტკიცე მტკიცე

იშვიათად შემხვედრია კაცი, ასე რომ ამართლებდეს საკუთარ გვარ-სახელს. გვარიც იგივე სახელია, - საერთო, კრებითი სახელი გრძელი გენეტიკური ჯაჭვისა. სწორად დაარქვა, ვინაც დაარქვა. არ შემცდარა მისი ჯიშის პირველნათლია; გივი სიხარულიძე ჭეშმარიტად სიხარულის დესპანია ჩვენს გაუბედურებულ საზოგადოებაში. ხოლო თუ რა უსაშველო ტკივილებს მალავს თავად, ეს უბერებელი „ღიმილის ბიჭი“, მისმა მკითხველებმა უწყიან ყველაზე მეტად. მის მოთხოვნებს, აუღელვებლად რომ ვერაფრით წაიკითხავ, თავად ცხოვრება წერს ყველაზე დიდი წერამწერალი, გივი ერთგვარი გადამწერია მხოლოდ. სწორედ ეს „გადანერა“ უძნელესი საქმე; რა აირჩიო, რა აიღო და რა პირში შეატოვო ამ დაუღალავ მოკარნახეს.

მას ჩვეულებრივად არაფრის კეთება არ შეუძლია. განსაკუთრებულია მისი ცეკვა, მისი კინოროლები. ასეთივე სპორტსმენია და თამადა. იქნებ, ამადაც აღაშფოთა ჩვენი ლიტერატურის

არის მასში რალაც გაუზზარავი და ხელუხლებელი. ეს ის მთავარხატია, რომლის მიხედვითაც შეიქმნა კაცი დასაბამიდან. მისი პატარ-პატარა შეცოდებები უფრო ბავშვის ანცობებია, მისი უსაზღვრო კეთილშობილება – მიუღწეველი და გაუგებარი მრავალთათვის. „ურთიერთას სიმძიმე იტვირთეთ და ესრეთ აღასრულეთ სჯული იგი ქრისტესი!“ - ეს სახარებისეული შეგონება მას პირდაპირ გულზე დაანერა უფალმა. თითქოს საკუთარი ჯვარი არ ჰყოფნიდეს, სხვისი სიმძიმეების მტვირთველი არის მუდამ. გივი სიხარულიდემ დიდხანს, ძალიან დიდხანს უნდა იცოცხლოს... ის დიდხანს, ძალიან დიდხანს უნდა დარჩეს ახალგაზრდად!

პასტანა ღლონტი

იგი არავის ჰბავს!

გივი სიხარულიდეს შეუძლია თამამად გაიმეოროს გალაკტიონის უკვდავი სტრიქონები: „მე ვხედავ სიზმრებს არა თქვენებურს“... მასზე თუ უთქვამს მეოცე საუკუნის მოგვს: „ცხოვრობდა ერთი და იყო მეორე“... დიახ! — ეს ასეა... მწერლობა ხომ ბენვის ხიდზე სიარულია!.. და ამ ხიდზე ოდენ გადიან ისინი, ვისაც აზრთა გამრიგემ ღვთიური ნიჭი მოჰმადლა...

კალამი გამექცა — ჩემდა უნებურად!

უნდა ვალიარო: სიხარულიდის ნოველები თვისობრივად ახალი ტიპის ნოველებია... მისი გმირები თავად ავტორს გვანან. ისინი აქვე, ჩვენს გვერდით, ჩვენსავე ქალაქში ცხოვრობენ და იღწვიან.

კითხულობ და გულის წვერზე გექარგება: 60-იანი წლების თბილისი თავისი ავ-კარგით... ნუთისოფლის ტკბილ-მწარე განცდებით!

გივი სიხარულიდეს, როგორც მწერალს, ნოველისტს — არავის არ შევადრი. ის მხოლოდ თავის თავს ჰგავს...

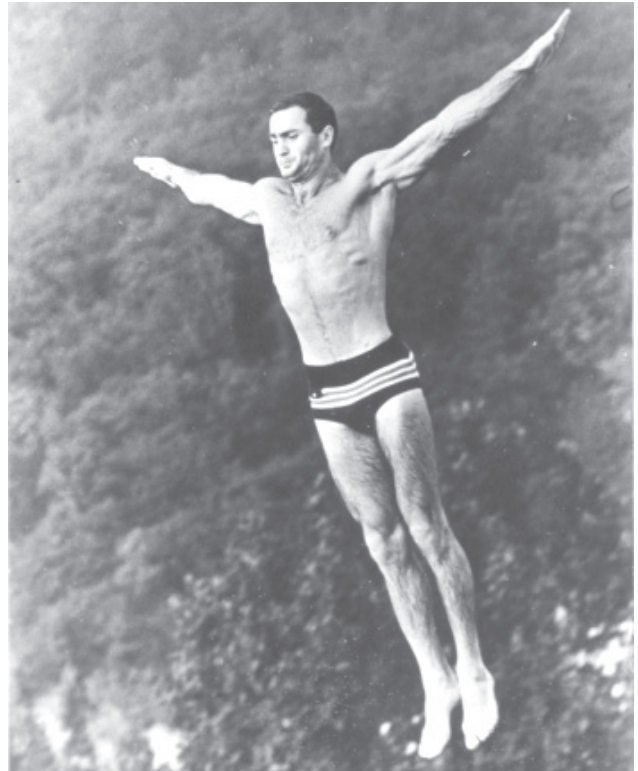
არც მის შემოქმედებას აქვს ეროვნება — იგი — ზოგადსაკაცობრიოა.

...წელთა სიმრავლეს ჩემს უსურველოდაც მოესწრება ამ წიგნის ავტორი. მე მას, რაც მთავარია, მკითხველთა სიმრავლეს ვუსურვებდი...

თიმურ ჩალაბაშვილი

ოლიმპიური ჩემპიონი კალათბურთში მიხეილ ქორქია და გივი სიხარულიდი

გივი სიხარულიდეს

პასტანა ღლონტი

საცა ეველა ბრძენს თამაშობს
შენ ირჩიე როლი გივის
ენაბილწს და ლაზღანდარას
გულში ანკელოზი გივისი.
ერთსაც ვიტყვი - შენი ვერცხლი
მუდამ ჯობნის სსუების ოქროს,
ამ უსქესო ასაბიამ
რაც არ უნდა იბობოქროს.
მოგდევს ლამაზების გუნდი -
უევარხან და გიევარს შენაც.
ვისაც უნდა დაექციე,
სწორედ იმან ავაშენა.
იცინი თუ იცრემლეები?! -
კაცი ბჭობს და, ღმერთი ხედავს.
საით მიგაქროლებს ბედი
ასე თავაწვევტილ მხედარს.
მე - ასკეტი, შენ - ბოჭქმა,
ერთად ვილხენთ ქალაქურად;
ჩვენ უბრალო ხალხი გვიჯობს
სასელიან ხარახურას.
ღმერთმა გისაშველოს მინდა
უკუღმართს და უსაშველოს.
ნაღდი სამძო ცაში გვიცდის,
მაინც, ნუ ვიჩქარებთ, ძველო!

ვარდობის თვის 12 რიცხვში, 1971 წელს, მომავალი შემოქმედი, ნინო კემულარია მოველინა ქვეყანას. 1988 წელს დაამთავრა ბიის საშუალო სკოლა, 1990 წელს ჩაირიცხა საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. აგრობიზნესის ფაკულტეტის, აგრონომ-მენეჯერის სპეციალობაზე. 1990-1996 წლებში მუშაობს აგრონომად ბიის კოოპერატიულ მეურნეობაში. 200-2003 წლებში ხობის სოფლის მეურნეობის სამმართველოში, აგროქიმიური და ნიადაგობრივი ნაყოფიერების უფროსად. 2003-2006 წლებში მეთესლეობისა და სარგავი მასალის ინსპექციაში მთავარ აგრონომად. 2006-2009 წლებში სურსათის უვნებლობის, ვეტერინარიისა და მცენარეთა დაცვის ეროვნული სამსახურის ხობის რაიონულ სამმართველოში სურსათის ხარისხისა და ზედამხედველობის მთავარ სპეციალისტად. 2009-2010 წლებში-მცენარეთა დაცვის მთავარ სპეციალისტად და სამმართველოს უფროსის მოვალეობის შემსრულებლად. 2012 წელს-საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს, საგანმანათლებლო დაწესებულების მანდატურის სამსახურში. არჩეულია საქართველოს ფაზისის მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილ წევრად. ხელმძღვანელობდა ლიტერატურულ გაზეთს „მერმის“-ს. გამოცემული აქვს სამი ლექსების კრებული, „თოვლი უშენოდ“, „ასი ლექსი“, „მახარია“.

არა, არ ვიღლები ღოდინით...

გუშინ დამათენდა განაფხული,
 ვუღებმა დაიფარეს ხავერდი,
 გზასე ხმა რომ მესმა ოთახიდან,
 უცებ შენ მეგონე, გავედი...

სოფლის ეველა დრონი შემოვკრიბოთ,
 ეველა დღე დავლეწოთ წამების,
 მერე, განაფხული დავიტოვოთ,
 ვთვალთ ჭადრის ძირას წამები...

ისევ მივიჩქარი შესახვედრად,
 გულსე ცრემლი მანვეს ღოდით,
 საათს მიცანცარებს ისრები და
 არა, არ ვიღლები ღოდინით...

ღმერთო, როგორ მინდა ჩემი ნატვრა,
 აღარ მოკვდებოდეს არასდროს,
 სიზმრის ღიმილები ამიცნადდეს,
 ეოველ მზიან დილას დავასწრო...

...ოჰ,სუნთქვა მინდა იმ სურნელის...

ნეტავ მაცხოვრა იმ ცხოვრებასთან,
როს ცხელი ჰურის ორთქლი აძლობდა,
მიწას ფეთქავდა ჩაის ფესვები,
მსე თეთრ ღრუბლებში იწვა, ლაღობდა...

ურემს მიჰქონდა სახლში ბარაქა,
შუბლს მივრილებდა სიო დამბისა,
ფოსტალიონი ჩანთით მომსდევდა,
მაცნე ახალი კარგი ამბისა...

შეეგარებულსე ლოდინს დაჰკრავდა,
ვით შემოდგომის ფერი კუნელის,
ნეტავ,იმ გულით მაცხოვრა ახლა,
ოჰ,სუნთქვა მინდა იმ დღის სურნელის.

ვაშინერს...

მიდის უვავილობის აპრილობა,
ახლა დრო და ჟამი მივოხნებს,
ძველი წერილივით გამაყვითლებს,
თავსე ვადამახვეს სტრიქონებს...

ისე შევჩვიე მარტობას,
ტირილს ხედ შეამრა ცრემლები,
ეველა საფიქრალი დავმარსე და
მივალ ამ ცხოვრებას ვეცლები...

მე ჩემს ნაბილიკარს ვავაცოცხლებ,
გულებს დავახატავ ნაბიჯად,
ეოველ დანამღერებს სიმღერებს
შენში ვაბიბინებს ნარინჯად...

მიდის უშენობის აპრილობა,
შორით იანვარი მაშინებს,
ერთხელ დამიძახე სანამ წავალ,
ასე გულგრილობა ვაშინერს...

სობი

ავედევნე იმ ხმებს ახლა,
საიდანაც მესმის შორით,
კოლხეთს მიჰქრის რაშით ცოტნე,
შემოდგარა ანისს გორით.
მონღოლებზე აღმართული არ ასვენებს
ვერცხლის ფარ-ხმალს,
თაფლწასმული სამეკრელო
უწვევია უნდოდ ტრამალს.
მსეხე იწვის ფენშეკრული,
შესევია ფუტკრის ჯარი,
თამარ მეფეს ოქროს ქოშით
წინ მიუძღვის ლოცვით ჯვარი.

გუბაზ მეფის სისხლი მიდულს,
დამხნეული ლაქად ნაპირს,
ჩონგურს უკრავს კოლხი ქალი,
სობისწეალსე ჩუმად ნაფიქრს.
ჯარგვალს ბოლავს ცეცხლის კვამლი,
წკნელის ღრიჭოს ვადამდნარი.
კოლხეთს მოდის ცოტნე რაშით,
ქარი უკრავს როგორც ქნარი.

ნასახლარი

ჭიშკარს მიენაბა სიმარტოვე,
ოდეს კვალი ჩანდა ღმერთის,
წლების ობლობა ძრწის კედლის ბზარებს,
წარსულს მომავლის გზა ერთვის.

ფანჯრით იუურება სიბნელიდან
მზისგან ვარიუული სევდა,
კოკას შემოატედა ნაპირალი,
წეაროს წელის ფიქრი რომ სდევდა...

ეზო განისვენებს სიჩუმეში,
ხეებს დაუბერდათ ტოტი,
ჩონგურს შემოაწედა ოქროს სიმი,
დრო-ჟამს წაუღეკავს ნოტი...

აქაც დადიოდა ვახაფხული,
ახლა შემოდგომა ცვივა,
ეველას ვაქცევიან სიმარტოვე,
ზის და სიმარტოვე ტეივა...

ზვიად ზარანდიას ხსოვნას.

პირველი თოვლი იწვოდა მხესე,
ჩვენს დაფხურებს ადნობდა როცა,
დღეები ვკინძე კალენდარივით,
ლექსის ფერებში მენატა რომ ცა...

დაბერდა მიწაც,ხეცაც და მთვარეც,
შემოვიბერეთ მთელი ცხოვრება,
ქალაღდს თუ დარჩა ცრემლით ნაწერი,
და საფლავის ქვას- სულებს ცხონება.

პირველი თოვლის მწვანდა სითეთრე,
და თბი ლი თოვლის დამიდნა გუნდა,
როგორ მიუვარდი, ღმერთივით მწამდი,
ეს სიუვარული მიუვარდა,მსურდა...

სიშორემ შობა ახლო მანძილი,
და განშორებამ იხარა როცა,
ლოდინშეჩვეულს არ დავთმე დრონი,
ლექსის ფერებში მენატა რომ ცა...

მანანა სურმავა რეზიანაძე

ადამიანები სახლებს გვანან. სახლები - ადამიანებს. ძველი სახლები მგრძობიარე ადამიანებს.

ამ აჩქარებულ რიტმსა და ეპოქაში ზოგჯერ მათი არსებობა გავიწყდება. საკმარისია ერთხელ სადღაც რაღაცამ გაიღვოს, დაგამახსოვრდეს და აღმოჩნდე სახლში, აჩქარებულ რიტმში მცხოვრებ ადამიანებს, ურთიერთობებს შორის. ის, რაც დაიბადა ასი წლის წინ თავისი სიღინჯით განაგრძობს არსებობას. თითქოს ეხები მათ... და კიდევ რაღაც მნიშვნელოვანს.

როცა ასეთ სახლში კარს შეაღებ, მოთავსდები ძველ სავარძელში და ფოტოებს ათვალიერებ, ყოველთვის რაღაც ამბავი შემოიჭრება ხოლმე... თუნდაც ეს კაბა. პარიზში შექმნილა. ვინ იყო მისი დიზაინერი, ან რატომ შეკერეს ასე სახელდახელოდ და ასე განსაკუთრებულად? ყველაფერი ხელითაა გაკეთებული, აბრეშუმის ძაფით. რაღაც შეუმჩნეველი სირმები აქვს ჩაყოლებული. მის პატრონს სხეულიც ლამაზი ექნებოდა. ალბათ, ამ კაბაში გამოწყობილი კომპლიმენტებსაც იღებდა. სახლიდან გასვლის წინ სარკესთან იდგა. მერე წვეულებებზე, არისტოკრატიულ საზოგადოებაში იცეკვებდა, იქნებოდა ნელი მუსიკა, ხელზე ამბორი... და ნელი რხევისას შეუმჩნეველად გაიბრუნებოდა როგორ მოვიდა ეს კაბა დღემდე, რომელიც ერთი საუკუნის წინ შექმნა? ჩავლილი ემოციების, განცდების შემდეგ. "ეს ჩემი წინაპრის კაბაა. შეიძლება პარიზში ცხოვრების პერიოდში შეიძინა და ჩამოიტანა," - მეუბნება

ჩემი მასპინძელი, მანანა სურმავა, მსახიობი ერთი ამოსუნთქვით. არტისტი, რომელსაც ყველა როლი და პერსონაჟი შიგნიდან გამოსდის. მანანა სურმავა ჩარჩოებიდან ამოვარდნილი მსახიობია. სახლიც ასეთია. გაბნეული ნივთები, წიგნები, ძველი ფოტოები. ძველიც და ახალიც ყველაფერი ერთმანეთის გვერდით არსებობს და ამ არითმიაში არ იგრძნობა არანაირი ეკლექტიკა. ძველი გრამოფონი, რომელიც შემთხვევით გადაურჩა გაყიდვას ყველაზე რთულ პერიოდში და იმ მარტივი მიზეზით, რომ არავინ არ იყიდა. რაღაცნაირად მეტყველი და ბევრის მთქმელია ეს ნივთები. ცოტა იდუმალეაა, ცოტა მისტიკა. თითქოს ამ პატარა ოთახში ყველაფერი ერთად "მონაწილეობს" და "მოძრაობს" იმ ადამიანებთან ერთად, ვიზეც მანანა სურმავა ყვება.

მამას ხშირად დაყავდა თეატრში და კულისებიდან უყურებდა სპექტაკლებს. ყველაფერს აკვირდებოდა. თეატრი ამ ოჯახის ცხოვრებაში სულ იყო, სულ, რაც თავი ახსოვს.

„მოზარდ მაყურებელთა თეატრში, სადაც მამა მუშაობდა, ძალიან წარმატებული პერიოდი იყო. თეატრის ცხოვრებაშიც და მამას ცხოვრებაშიც. მე პატარა ვიყავი. მახსოვს დარბაზი, ცოტა ეპიზოდი უფრო მეტად კულისები მახსოვს, არაჩვეულებრივი მსახიობები მუშაობდნენ, ლეილა ძიგრაშვილი, ნუცა კუპრაშვილი მათთან ერთად იქმნებოდა კარგი სპექტაკლები. თეატრს ჰყავდა თაყვანისმცემლები,

პოპულარულები იყვნენ და თან ყველანი ახალგაზრდები. ულამაზესი პერიოდი იყო”.

მოგვიანებით კოტესურმა ვაგრიბოედოვის თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელი იყო. პარალელურად ბევრი სხვა თეატრიც იყო მის ცხოვრებაში. ფოთის თეატრშიც დგამდა სპექტაკლებს, ბათუმის თეატრშიც, სოხუმის, ცხინვალის თეატრებშიც. მერე იყო კიევის ივან ფრანკოს და ოდესის თეატრი. "სახლში" კი მუდმივად იყო გრიბოედოვის თეატრში. ამ პერიოდს "კოტე სურმა ვას პერიოდი" დაარქვეს. "ჩემთვის ეს რეცენზიააა" - ამბობს მანანა - კინოშიც მუშაობდა, მაგრამ ის თავიდან ბოლომდე თეატრის რეჟისორი იყო."

ადრე სურმა ვები აბაკელიას ქუჩაზე ცხოვრობდნენ. ამ სახლში ცხოვრობდა კოტე სურმა ვა, რეზო იაშვილი, ნანა კიკნაძე, ნინო ჩხეიძე, უშანგი ჩხეიძე, მერაბ კოკოჩაშვილი. მხიარული, საინტერესო წლები იყო. ამ სახლში დღემდე ცხოვრობენ სოსო ქართველიშვილისა და პატარა პოეზიის ოჯახი, ნანა კიკნაძე, ზურა ოჩიკვაძე. ქუჩის ბოლოს იყო პატარა ამალღებული ადგილი, სადაც შემოქმედებით წარმოდგენებს მართავდნენ, მშობლები თავიანთი სკამებით შემოუსხდებოდნენ „სცენას“, რაც დამახასიათებელი იყო ტიპიური ქართული ეზოებისთვის. სახლს ორი შესასვლელი ჰქონდა - ერთი ეზოდან, მეორე - სადარბაზოს მხრიდან, „საპარადო“ შესასვლელი. მოგვიანებით, კოტე სურმა ვა ათარბეგოვზე გადასულა, სადაც მეუღლესთან, ლიანასთან ერთად ცხოვრობდა. კოტეს და ლიანას ერთმანეთი მე-9 კლასში გაუცნიათ. 80 წლის ასაკამდე ერთად იცხოვრეს დიდი სიყვარულით.

„მთელი ცხოვრება ერთად იყვნენ. მახსოვს მათი წრე - ინსტიტუტის მეგობრები, სკოლის მეგობრები. საერთოდ, მათი თაობისთვის ყველაზე დამახასიათებელი თვისება ის იყო რომ, ისინი არ ფანტავდნენ მეგობრებს. მეგობრები ერთმანეთს მხოლოდ ერთი მიზეზით სცილდებოდნენ, თუკი რომელიმე მათგანი გარდაიცვლებოდა. არ იყო იმედგაცრუება, დაღატი და ყველაზე მეტად მიტევების უნარი გააჩნდათ. ის ხალხი, ის ურთიერთობები მე დღემდე მახსოვს.“ - ამბობს

მანანა სურმა ვა, რომელიც მაყურებელს ახსოვს სპექტაკლებიდან, თუმანიშვილის თეატრიდან, რუსთაველის თეატრიდან, სატელევიზიო სპექტაკლებიდან და მონო სპექტაკლებიდან, ფილმებიდან და სოფიკო ჭიაურელის "ერთი მსახიობის თეატრიდან. "დღეს კინომსახიობთა თეატრში დაბრუნდა სპექტაკლით "ჩვენთვის უცნობი ქვეყანა," სადაც მსახიობთან ერთად მუსიკის ენით მოლაპარაკე რვა პერსონაჟი, რვა მუსიკოსი მონაწილეობს (ისინი ერთი ოჯახის წევრები, კვალაშვილები არიან). მათთან ერთად საყვირზე, მუსიკალური თემით ერთ-ერთ ფერს ქმნის ახალგაზრდა მუსიკოსი გიორგი გაბრიელაშვილი. სპექტაკლი თუმანიშვილის თეატრის რეპერტუარში ზის. "ნიკო ლორთქიფანიძეა, მაგრამ ქართულია და დღევანდელი. ყოველ შემთხვევაში, ჩვენ გვალელებოდა."

მამას არ გახარებია, როცა მისმა ქალიშვილმა პროფესიად მსახიობობა აირჩია. არ სურდა, რომ მანანას თეატრალურ ინსტიტუტში ჩაეზარებინა. რეჟისორი და მსახიობი მამა-შვილი ერთმანეთს შთაბეჭდილებებს ხშირად უზიარებდნენ. კოტე სურმა ვა თავის შვილს სპექტაკლებში არ აკავებდა. სახლში ყველა თავის ცხოვრებით ცხოვრობდა, მაგრამ ოჯახი ერთი ჰაერით - თეატრით სუნთქავდა. სანამ მანანა როლზე მუშაობას არ დაამთავრებდა, მამას არაფერს ეკითხებოდა. რაღაც პერიოდში თავის სუვერენიტეტი ჰქონდა დაცული. რჩევებს ზოგჯერ იღებდა. ნიკო ლორთქიფანიძის მასალა პირველად სწორედ მამამ შესთავაზა. მაშინ მანანამ წაიკითხა და გვერდით გადადო. მოგვიანებით კი, დაუბრუნდა.

ალბათ, ბევრს ახსოვს, 2000 წელს, მანანა სურმა ვამ ვერის ბაღში ერთაქტიანი წარმოდგენა გამართა - აუზზე დაგებულ ფიცარნაგზე ითამაშა ფრანგული პიესა. ლირიული კომედია მთლიანად პლასტიკაზე იყო აგებული. ეს ექსტრავაგანტული აზრი მამას გაუზიარა. მამამ უთხრა; **„ვერის ბაღში დაცული ხარ, სცენა გაქვს. ტრადიციულად მაგ ადგილზე კინოთეატრი იყო. თუ ასეთი თამამი ხარ და ქუჩაში თამაშის პრეტენზია გაქვს, მრგვალ ბაღში ითამაშე...“** მაშინ პატარა უფლისწულის ქანდაკება ახალი დადგმული იყო. მანანამ შეძლო იქ თამაში. ეს საოცრება იყო. ხალხი თავისთავად შემოიკრიბა და

ბალში რკალად განლაგდა. ქუჩა არავის გადაუქეტავს. მანქანები ჩვეულებრივად დადიოდნენ ბალის გარშემო. მიზანსცენა აუზის წინ იყო, თვითონ აუზი და ქანდაკება სცენის უკანა პლანი „**ძალიან ვლელავდი. ისეთი აზარტი იყო, ღელვაზე მეტი**“.

კოტე სურმავას ბაბუა თომა, 5 წლის ასაკში ბიძამ ჩამოიყვანა თბილისში მარტვილიდან. მოუ-რავად დააყენეს ორბელიანებთან. თომა ბალებს აწყობდა, ბალებს, ყვავილებს. თომას მეუღლე სოფიო ძალიან ლამაზი ქალი ყოფილა, მათ 6 შვილი ჰყავდათ. თომას 112 წელი უტხოვრია. სამეჯლისო კაბა კი ეკატერინა ნოვიკოვასია, რომელიც მანანას წინაპრად ეკუთვნის და რომელსაც რამდენიმე ევროპული უნივერსიტეტი ჰქონია დამთავრებული. საფრანგეთიდან პეტერბურგში ჩასულა, სადაც შემთხვევით, ერთ-ერთ წვეულებაზე თომას მეუღლის, სოფიოს ძმა გაუცნია. ახალგაზრდა ქართველმა მამაკაცმა მოხიბლა ყველასთვის მიუწვდომელი ეკატერინა. ქალს ყველაფერი დაავინყდა და ვაჟს ცოლად გაჰყვა. მათ შვილები არ ჰყოლიათ. ეკატერინა ივანოვნა ომის დროს ფრანგულს ასწავლიდა სამედიცინო ინსტიტუტში. სამების ტაძრის უკან, ფურცელაძის ქუჩაზე ცხოვრობდნენ. მათი სახლი მუდამ სტუმრებით იყო სავსე. კარზე დიდი ზარი ეკიდათ, ოთახში ულამაზესი შირმები იდგა, მაგიდებზე აბრეშუმის გადასაფარებლები. საუკუნის სამეჯლისო კაბა სწორედ ამ ქალბატონმა გადასცა მანანას.

„...ეს ქუდები ბებიასია დედის მხრიდან. ისინი ძნელაძის (ახლა თაბუკაშვილის) ქუჩაზე ცხოვრობდნენ. გემოვნებიანი ადამიანები იყვნენ და იმაზე, რაც გემოვნებიანია და კარგი, დრო არ მოქმედებს. ეს კაბაც ასეა მოდა იცვლება, მაგრამ შენი დამოკიდებულება ხომ არ იცვლება. ასევეა მაგალითად, კარგი მხატვრობა. მართლაც არის რაღაც პიკანტური ამ ქუდებში. თუნდაც ამ ყვავილში - ხალისი,

რომ ასე მოაწონო თავი. საკმაოდ ექსტრავაგანტულია. ეს მქონდა გამოყენებული სპექტაკლში. მორუაში მეკეთა. საერთოდ აქსესუარი ბევრს ამბობს ადამიანზე, მის ბუნებაზე.”

პატეფონი დახურულია. ძველი ჩემოდანივით. „ეს არის გრამოფონი, ბებიების, დედაჩემის ახალგაზრდობის წლები. ძველი ფირფიტებიც მაქვს.“ „არ უკრავთ?“ „ერთი-ორჯერ ზაფხულის საღამოს დავდექით ამის ხასიათზე. კი, განწყობას ქმნის. იშვიათად ვუკრავთ ხუმრობით“

თბილ ფოტოებს ვათვალიერებ. ყველა ძველ გამოსახულებას თავის განწყობა მოაქვს - ემოცია, მოძრაობა. გვაფორიაქებენ, თითქოს გვალრმავებენ. რაღაც მაგიაა ძველი ფოტოების თვალიერება. ძველ სახელებს, წარწერებს კითხულობ. აქ არის ფოტო აკაკი ხორავას წარწერით. ხორავას კოტე სურმავა განსაკუთრებით ყვარებია. ერთ-ერთ ფოტოზე ერთად არიან კოტე სურმავა, ავთო მახარაძე. ფოტოს უკან წარწერაც აქვს. „ხორავას კლასი. რეჟისორი სურმავა“.

მიმა თუმანიშვილი და კოტე სურმავა ფოტოზე ახალგაზრდები, პირველ ნაბიჯებს დგამდნენ თეატრში. გურამ სალარაძე, დოდო ალექსიძე, რამაზ ჩხიკვაძე ამ ფოტოებს იმ ეპოქის სურნელი მოაქვს.

„პირდაპირ მინაზე გამლილი სუფრა. წამონოლილები იგრძნობა სტილი, ატმოსფერო. მინდობილები და მშვიდები.“

„აი, ეს ნანუ სურმავა, ბაბუას და, რომელიც აბაკელიაზე ცხოვრობდა, იმ ძველ სახლში. 37 წლებში კარგ საქმეზე ვინ მოგიკაკუნებდა დაროცა უშანგი ჩხეიძეს მიადგნენ, ნანუმ გადაარჩინა. ამ ქალს ეყო ვაჟკაცობა და მომსვლელებს უთხრა, ახლახანს გავიდა უშანგიო და მეორე გასასვლელიდან. ესენი კი სადარბაზოს მხრიდან შემოიყვანა. რაღაც სხვანაირი ნდობა იყო. ზომიერების გრძნობა ყველაფერში. მთავარია რა ფასეულობებს იცავ...“

დედა განსაკუთრებული ბუნების იყო. რბილი. ყველაფრის უსიტყვოდ გადატანა შეეძლო. სხვას არ შეანუხებდა. ნახევარი საუკუნე პირველ სკოლაში მუშაობდა. ორივე ერთად წავიდა სამ თვეში. ერთხელ უთხრა დედამ, კოტე, ჩვენ არ გვაქვს ერთად გადაღებული სურათიო და გადაიღეს. უკვე ამ სამყაროდან წასასწვლელად ემზადებოდნენ, როდესაც ლიანა წავიდა ამ ქვეყნიდან, მამამ მხოლოდ სამი თვე გაატარა მის გარეშე. მე ვხედავდი ყველაფერმა როგორ დაკარგა მისთვის უღერადობა. რა გვრჩება ჩვენ, როდესაც მიდიან ჩვენი ახლობლები? რა და მათი საქციელი, მათი ურთიერთობების რეზულტატს ვანყდებოდი და ვანყდები დღესაც ყოველ ფეხის ნაბიჯზე. და ეს არის ულამაზესი ბადე, სადაც მე გახვეული ვარ.

საერთოდ, მარტო ის კი არ გალელვებს რისი მომსწრეც შენ იყავი, ან რაც შემორჩა მეხსიერებას, გალელვებს ისიც, რასაც წარმოსახვაში თავადვე თხზავ ძალაუნებურად, როცა ძველ სახლში შედიხარ. ზუსტად იცი - აქ გაიარა შენი წინაპრების ახალგაზრდობამ. ეს ერთი დიდი სამყაროა და კარგია, როცა შენარჩუნდება ის, რასაც შეიძლება ხელით შეეხო.“

ნანა ლომიძე

მეგზულ-ქანოულ ლექსიკონი

ქინაშ ოთხი ეიორთ - ქვაყნის ოთხი მხარა

ბჟაეიოლ (ელახ) - აღმოსავლეთი
ბჟადაალ - დასავლეთი
ბიჟღეთი (ორუმე) - ჩრდილოეთი
ოჩხანე - სამხრეთი

შხვალო შხვა-სხვადასხვა

ზიტყვასკვილი - წინადადება
ნანაია - დედასამშობლო
შურობუმე - სამშობლო

თუთაჟი - თვაჯი

ღურთუთა - იანვარი
ფურთუთა - თებერვალი
მელახ - მარტი
პირელი - აპრილი
მესეფი - მაისი
მანგი - ივნისი
კვირკვე - ივლისი
მარიამობა - აგვისტო
ეკენია - სექტემბერი
გიმათუთა - ოქტომბერი
გიორგობა - ნოემბერი
ქირსეთუთა - დეკემბერი

ღლა ღო სერიში ზორჯეჟი - ღლე და ღამის ღრო

ღიუ-ღაუ - ალიონი
ოჭმარე - დილა
ონდღე - შუადღე
ნაონდღერი - ნაშუადღევი
მაონჯუე - მოსალამოვებული
ონჯუა - საღამო
სერი - ღამე
შქასერი - შუალამე

ნანაში ზორჯი - ნელინადი ღრო

აფუნი - გაზაფხული
ზარხული - ზაფხული
დამორჩილი - შემოდგომა
ზოთონჯი - ზამთარი

მარუოში ღლაღეჟი - კვირის ღლაღეჟი

თუთაშხა - ორშაბათი
თახაშხა - სამშაბათი
ჯუმაშხა - ოთხშაბათი
ცააშხა - ხუთშაბათი
ობიშხა - პარასკევი
შურიშხა - შაბთი
ჟაშხა - კვირა

გიოშჟუალარი შინაჟი - სასჟენი ნიშნაჟი

ჭურჭული - წერტილი
კანნი - მძიმე
!ძახინიში შინი - ძახილის ნიშანი
?ოკითხირ შინი - კითხვის ნიშანი
()კალუეფი - ფჩხილები
„“ჯღვალკი - ბრჭყალები
ჭურჭული კანნამი - წერტილ-მძიმე
...ბრელჭურჭული - მრავალწერტილი

ზორჯი - ღრო

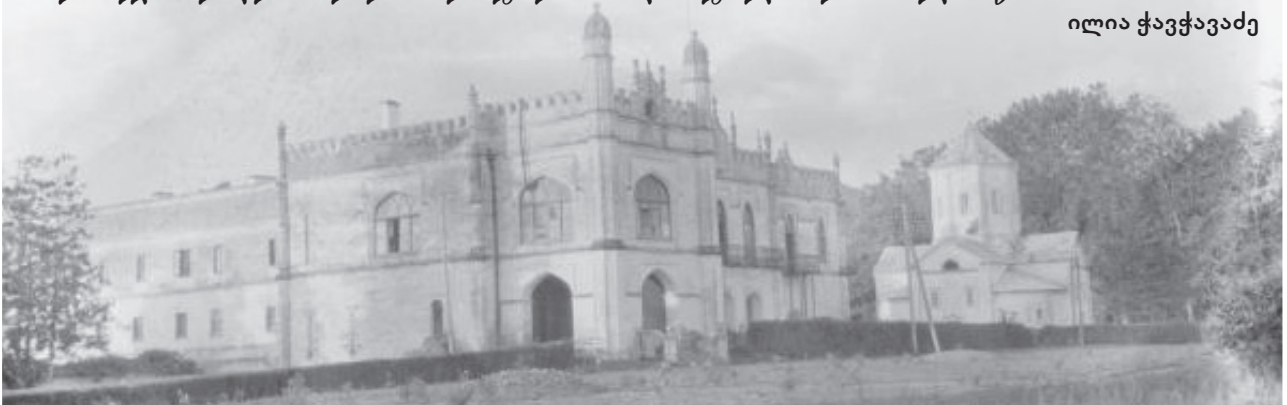
უკუნი - საუკუნე
ნანა - წელინადი
თუთა - თვე
მარუო - კვირა
ღლა - ღლე
საათი - საათი
ნუნი - წუთი
მერქა - წამი

ესე ვითარდება

ჭუჭღღღ

„სამეგრელოში მოკლე და საქართველო ვნახე-დიდი საქართველო! ბევრი ჭირი უნახავს საქართველოს. მწაჯარს ქართველს გააყვლია ზურგზეა მისსა. მაგრამ ყოველთვის უამსა რიკვევისა და გაწბილებისა... მტერთა მისთა დამთრეყნველი სამეგრელო იყო. იგი იყო ერთსუღ და ერთყელ იმ სხეულისა, რომელსაჲ საქართველო ეწოდება, ასე იყო წინეთ, ვერე არის ახლა. ვერე დაჩრება მომავალშიც.“

ილია ქავჭავაძე

ზუგდიდის ისტორიული დასაწყისი ლეგენდარულ კოლხეთში აქვს. ის იყო კოლხეთის ნაწილი, რომლის ისტორიულობას და უღარესად საინტერესო წარსულს ხაზს უსვამს მითი არგონავტების შესახებ. ზუგდიდი ისტორიულად სამეგრელოს სამთავროს სატახტო ქალაქი იყო და შესაბამისად მის პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და კულტურულ ცენტრს წარმოადგენდა..

ქალაქს ამ სახელით წერილობით XVII საუკუნიდან იხსენიებენ. მანამდე ის წარმოადგენდა სავაჭრო ცენტრს, ისიც იმიტომ, რომ აქ იყო დადიანის სასახლე და სამთავრო ტახტი. როგორც ქალაქის XIX საუკუნის 30-იან 40-იან წლებში იწყებს ჩამოყალიბებას.

არქანჯელო ლამბერტი წერს: „ზუგდიდი შენდება ვრცელ მინდორზე, რომელსაც საზღვრავენ: აღმოსავლეთით სასახლე და ბაღი დადიანისა, ჩრდილოეთით რამდენიმე სასახლე და პატარა მდინარე, დასავლეთით დროებითი სასახლე თავადის გრიგოლისა, ძველი სასახლე მთავრისა და დაღმართით, წყლისაკენ რომელზედაც დამწკრივებულია სახლები და მათ შორის ახალი, ჯერ კიდევ მოუთავებელი სახლი თავად გრიგოლისა და დასასრულ, სამხრეთით, საკმაოდ ვრცელი ბაზარი, აგებული დავით დადიანისაგან, რომელსაც ეტყობა სახეში ჰქონია დაეფუძნებია აქ დიდი ვაჭრობა თავის ქვეყნის მიწის ნაყოფისა და ერთმანეთთან თუ გარეშებთან დაახლოებით, გავერცელებინა აქ იდეები

განათლებისა. რამდენიმე ასეული სახლები გაშენდნენ აქ ორ-სამ წელს საყოველთაო სასარგებლოდ, თუ ეს მოძრაობა გაგრძელდა, ზუგდიდს მალე დაეტყობა აყვავება.“

1830 წელს გრიგოლ დადიანი აგებს ზუგდიდის ვლადიკლავის სახელობის ღვთისმშობლის ეკლესიას, რომელიც განსაკუთრებულ ხიბლს აძლევს ზუგდიდს. მთავარს გასჩენია იდეა, რომ ტაძრის მიმდებარე ტერიტორია და შემდეგში ქალაქიც გრიგოლოპოლად ყოფილიყო წოდებული. ამისთვის იმპერატორისთვისაც მიუმართავს, თუმცა მას შემოუთვლია, რომ ზუგდიდი ქაობისა და ხავსის სამფლობელოა და მაშინლა ეწოდებოდა სახელი, როცა ის აშენდებოდა.. დავითის დროს ზუგდიდი „მაზრად“ გადაკეთდა. მაზრის მდივანბეგები იყვნენ თეიმურაზ აგიაშვილი, კაცია ჩიჩუა და დუტუ დადიანი. 1851 წელს ზუგდიდის მოსახლეობა 2000-ს შეადგენდა.

ზუგდიდის ქალაქად ფორმირება XIX საუკუნის 30-40 წლებიდან იწყება. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო ზუგდიდის ქალაქმშენებლობის ისტორიისათვის სამეგრელოს უკანასკნელი მთავრის დავით დადიანის პროგრესული საქმიანობა, რამაც ხელი შეუწყო ქალაქის კულტურულ და სამრეწველო განვითარებასა და განაშენიანებას. თავისი ფუნქციების მიხედვით ზუგდიდი წარმოადგენდა ადმინისტრაციულ-სავაჭრო ქალაქს, სადაც განვითარებული იყო ხელოსნობა და

შინამრეწველობა. 1848 წელს ზუგდიდში აბრეშუმის ძაფსახვევი ქარხანა აშენდა, რომელიც პირველი სამრეწველო საწარმო იყო სამეგრელოში. 1850 წელს ზუგდიდში არყის სახდელი ქარხანა აშენდა. დავით დადიანის სახელთან არის დაკავშირებული კულტურული ფუნქციის განვითარება: 1844-45 წლებში ბიბლიოთეკის დაარსება, სადაც დაცული იყო საქართველოს უძველესი ხელნაწერი და ნაბეჭდი წიგნები. ბიბლიოთეკაში წარმოდგენილი იყო თავისებური ლიტერატურული სალონი, სადაც იკრიბებოდნენ, ალ. ჭავჭავაძე, გ. ორბელიანი, პ. იოსელიანი, გ. დადიანი და სხვები.

ქალაქის განუმეორებელი იერსახის ჩამოყალიბებაში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა, დავით დადიანის თაოსნობით და მეუღლის ეკატერინე ჭავჭავაძის დიდი ხელშეწყობით შექმნილმა სასახლის ბაღმა. მან უკვე XIX საუკუნის 50-იან წლებში გაითქვა სახელი ეგზოტიკური მცენარეულობის მდიდარი კოლექციით. როგორც პარკების მკვლევარები აღნიშნავენ, თავისი მცენარეული მრავალფეროვნებით იგი იმ დროს ერთადერთი ყოფილა ამიერკავკასიაში. XIX საუკუნის 1844-1845 წლებში ზუგდიდში ორგანიზებულ იქნა ჭადრაკის მოყვარულთა წრე, რომლის აღზრდილად ითვლება დავით დადიანის უმცროსი შვილი და ეკატერინე ჭავჭავაძის შთამომავალი, ცნობილი ქართველი მოჭადრაკე ანდრია დადიანი.

1856 წელს ზუგდიდი გახდა ომარ ფაშას სათარეშო ადგილი. კოკისა და კახათის ბრძოლის შემდეგ მან ზუგდიდიც აიღო. გადაწვა მთავრის სასახლე და გაავერანა ბოტანიკური ბაღი.. 1857 წელს ეკატერინე ჭავჭავაძე მემკვიდრეთურთ პეტერბურგს გაიწვიეს. 1867 წელს სამეგრელოში ოფიციალურად გაუქმდა მთავრის ინსტიტუტი.

ზუგდიდის ქალაქად ფორმირების საქმეში გარკვეული წვლილი მიუძღვის გამოჩენილ პოეტსა და საზოგადო მოღვაწეს რაფიელ ერისთავს, რომელიც 1857-1867 წწ-ში ზუგდიდის მაზრის უფროსი იყო. კერძოდ, მის მიერ დაგეგმილი ქალაქის ცენტრალური ხეივანი, დღესაც გამორჩეულია საქართველოს ქალაქების ფონზე, თავისებურებითა და სილამაზით. ეს ხეივანი მდებარეობს დადიანების სასახლის მიმდებარე ტერიტორიაზე. 1918 წელს ზუგდიდს ოფიციალურად ენიჭება ქალაქის სტატუსი.

კოლხეთის ეკონომიკურ და კულტურულ განვითარებას ხელს უწყობდა გეოგრაფიული მდგომარეობა და საქარავნო გზები, რომლებიც მაშინდელი ევროპის, შორეული აღმოსავლეთის, ირანის, ინდოეთისა და ჩრდილო კავკასიისაკენ მიემართებოდა. მაღალგანვითარებულ ქვეყნებთან კოლხეთს უძველესი დროიდან ჰქონდა ურთიერთკავშირი. თქმულები არგონავტებზე სწორედ ამის დამადასტურებელია.

IX საუკუნის 60-იანი წლების მეორე ნახევარში საფუძვლიანად შეკეთდა ზუგდიდთან მისასვლელი გზები. 1872 წელს ამის თაობაზე პაველ სემენენკო წერდა: „ხუთი წლის წინ ზუგდიდამდე მიღწევა

მეტად ძნელი იყო, იმის გამო, რომ არ არსებობდა თუნდაც უბრალოდ ტკეპნილი გზა. აქამდე აღწევდნენ მხოლოდ ცხენით, ვინრო ბილიკით... ამჟამად კი ამ ადგილებში შეიძლება საკმაოდ მშვიდად იაროთ ეტლებითაც კი თვით მთელს მაზრაში, რადგან ყველგან მოხრეშილი თემშარეია ...” X საუკუნის დამდეგიდან ავტომობილებმაც დაიწყეს ზუგდიდ-სენაკს შორის ყოველდღიური მიმოსვლა. 1921-25 წლების მონაცემებით, ქვეყანაში არსებულმა საჭაპანო გზების საერთო სიგრძემ 6635 კმ შეადგინა, აქედან ზუგდიდის მაზრაზე მოდიოდა 358 კმ. 1927 წელს ექსპლუატაციაში შევიდა სენაკ-ინგირის ხაზი (ზუგდიდის განშტოებით), 1930 წელს კი ინგირი-გალის უბნები. გარდა ამისა, შენდებოდა ქალაქკომბინატთან დამაკავშირებელი გზები. უკანასკნელი ხაზი ზუგდიდი-ჯვარი 1972 წელს ამოქმედდა ენგურჰესის მშენებლობასთან დაკავშირებით. განსაკუთრებით ინტენსიური გახდა მოძრაობა აბაშა - სენაკი - ხობი- ინგირის მონაკვეთზე 1949 წლის შემდეგ, როცა შავიზღვისპირეთის რკინიგზა ნორმალური ფუნქციონირება დაიწყო და

საქართველო რუსეთს უმოკლესი გზით დაუკავშირდა.. 60-იან წლებში ტვირთბრუნვის მაჩვენებლითა და ეკონომიკური მნიშვნელობით აღსანიშნავი იყო ზუგდიდის რკინიგზის სადგური.

ზუგდიდის სწრაფი ტემპებით განვითარება XX საუკუნის II ნახევრიდან იწყება: აშენდა თეატრი, კინო-თეატრი, სტადიონი, სკოლები, საბავშვო ბაღები. ზუგდიდში მსხვილი და საშუალო სიდიდის 18 სამრეწველო საწარმო ფუნქციონირებდა, რომელიც ყოველწლიურად 200-220 მლნ. ამერიკული დოლარის პროდუქტს აწარმოებდა. ამიერკავკასიაში ერთადერთი ქალაქის კომბინატი და ფაიფურის ქარხანა მხოლოდ ზუგდიდში ფუნქციონირებდა. ზუგდიდის მრეწველობა პირველ რიგში ძვირფასი სასოფლო-სამეურნეო ნედლეულის ბაზაზე აღმოცენდა. მრეწველობის განვითარებას საფუძვლად ედო ცენტრალიზებული დაგეგმვა. აქ ძირითადად ფუნქციონირებდა კვებისა და საშენ მასალათა მრეწველობის საწარმოები, ასევე მანქანათმშენებლობისა და ლითონდამუშავების, ხე-ტყის, ხის დამამუშავებელი და ცელულოზა - ქაღალდის, მსუბუქი და მრეწველობის სხვა დარგების საწარმოები. განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია ზუგდიდის ცელულოზა-ქაღალდის კომბინატი, რომლის 1939 წელს ექსპლუატაციაში შესვლა რაიონის სამრეწველო განვითარებაში მნიშვნელოვანი

კოლხეთის კული

მოვლენა იყო. ჯერ კიდევ XX საუკუნის 30-იან წლებში ამოქმედდა ჩაის პირველადი გადამუშავების, ხოლო 1941 წელს ცაიშის საწნეხი ფაბრიკა. არათუ რეგიონის, არამედ მთელი რესპუბლიკის ენერგეტიკული ბაზის განმტკიცების საქმეში უდიდესი წვლილი შეიტანა ენგურჰესმა, რომლის მშენებლობა 1861-1980 წლებში განხორციელდა. ეს იყო ზუგდიდის მრეწველობის შემდგომი განვითარების ერთგვარი სტიმული. ქვეყნის მასშტაბით ერთ-ერთ პერსპექტიულ საწარმოთა რიცხვს განეკუთვნება ფაიფურის ქარხანა, რომელიც ამოქმედდა 1976 წელს, რომლის საწარმოო სიმძლავრე შეადგენდა 28 მლნ ცალ ფაიფურის ჭურჭელს. 1941 წელს მთლიანად შევიდა ექსპლუატაციაში ზუგდიდის საკონსერვო ქარხანა. პროდუქციის ძირითადი ნაწილი მოდიოდა ხილბოსტნეულის კონსერვებზე, ხილის წვენების წარმოებაზე. ზუგდიდში მოქმედებდა ეთერზეთების კომბინატი. ეთერზეთების წარმოება ერთ-ერთი შემოსავლიანი და პერსპექტიური დარგი იყო. ზუგდიდში მოქმედებდა დაფნის კომბინატი, სადაც გამხმარი ფოთლის დაფასობასთან ერთად დაფნის ზეთსაც ამზადებდნენ. კვების მრეწველობის

დარგებიდან აღსანიშნავია ფქვილის, ღვინის, პურსაცხობი, ხორცის, ლუდის, უალკოჰოლო სასმელების წარმოება. 1967 წლიდან ზუგდიდი გახდა რესპუბლიკის დაქვემდებარებული ქალაქი. 90-იან წლებში საბჭოთა კავშირის დაშლისა და საქართველოში სამოქალაქო ომის პერიოდში მოიშალა ეკონომიკის სისტემა, დროებით შეჩერდა აღმშენებლობითი პროცესი. 1995 წლიდან ზუგდიდი გახდა ისეთი დინამიური ქალაქი, სადაც სწრაფი ტემპით დაიწყო ყველა სფეროს აღორძინება - განვითარება.

აფხაზეთში შეიარაღებული კონფლიქტის დაწყების დღიდან აბსოლუტურმა უმრავლესობამ გამოიარა რაიონის ტერიტორია და უმრავლესობამ აქ დაიმიჯნა ბინა. ქალაქში ფუნქციონირებს არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომლებიც მუშაობენ დევნილთა პრობლემებზე, ასევე აფხაზეთიდან დევნილთა სამინისტროს წარმომადგენლობა. ზუგდიდშია დევნილთა სამეგრელოს პოლიკლინიკა და საავადმყოფო, რომელსაც კოორდინაციას უწევს დევნილთა სამეგრელოს დროებითი სამედიცინო სამსახურის ცენტრი. ასევე აფხაზეთში 11 საჯარო სკოლა და დევნილთა სხვადასხვა სფეროს წარმომადგენლობა.

2003 წლიდან დაჩქარებული ტემპით დაიწყო შუალედი აღმშენებლობითი პროცესი. განვითარდა ზუგდიდის ეკონომიკა, შეკეთდა გზები, ყურადღება ექცევა ჯანმრთელობის დაცვას, განათლე-

ბას, კულტურული სფეროებისა და სხვა ინფრასტრუქტურის განვითარებას. ახალგაზრდების განათლებას ემსახურება ზუგდიდის დამოუკიდებელი უნივერსიტეტი, სპორტის აკადემიის ზუგდიდის ფილიალი, 12 საჯარო სკოლა და სხვა სპეციალური სასწავლებლები.

ზუგდიდში ფუნქციონირებს დამოუკიდებელი ტელეკომპანია „ოდიში“, გამოდის გაზეთები: „ზუგდიდი“, „ახალი ზუგდიდი“. ჟურნალი „ზუგდიდელები“. არის ადგილობრივი რადიო მაუწყებლობა „ოდიში“ და „ათინათი“. რეგისტრირებულია რამდენიმე არასამთავრობო ორგანიზაცია, მათი საქმიანობის სფერო გამოირჩევა მრავალფეროვნებით. წარმატებული ორგანიზაციებია: „ათინათი“, ასოციაცია „გაენათი“, „ორდუ“, „იმედი“, პროფესიული დასაქმებისა და გადამზადების ცენტრი, ქართულ-გერმანულენოვანი ქვეყნების კულტურულ ურთიერთობების ასოციაცია „ქართულ-გერმანული სახლი“ და სხვა.

აშენდა და ექსპლუატაციაში შევიდა ახალი ქარხნები. 2006 წელს აშენდა თხილის გადამამუშავებელი ქარხანა „არგონათი“, რომელიც აღჭურვილია იტალიური კომპანია „ბრილინდის“ უახლესი ტექნოლოგიებით და ხარისხის კონტროლის თანამედროვე ლაბორატორიით. ქარხანა აწარმოებს ეკოლოგიურად სუფთა თხილის ხუთი დასახელების პროდუქტს: გარჩეული, მოხალული, დაჭრილი, პასტა და დაშაქრული. საქართველოში წარმოებული თხილი უმაღლესი ხარისხისაა მისი კალორიულობა 7-8%-ით აღემატება მსოფლიოს ნამყვანი თხილის მწარმოებელ ქვეყნებში გამოშვებული თხილის კალორიულობას.

შ.პ.ს „ეთერზეთები“ დაფუძნდა 1995 წელს. შექმნილი აქვს საკმაოდ ძლიერი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა უახლესი ტექნოლოგიური ხაზებით. ძირითადი პროდუქცია: სხვადასხვა ეთეროვანი ზეთები, რომლებიც გამოიყენება პარფიუმერია კოსმეტიკისა და კვების მრეწველობაში, მედიცინის სფეროში. ფირმის პროდუქციაზე დიდი მოთხოვნებია ევროპის ბაზარზე. პროდუქცია არის ეკოლოგიურად სუფთა და მთლიანად აკმაყოფილებს საერთაშორისო სტანდარტების მოთხოვნებს.

შ.პ.ს. „ლეკო“ - კომპანია რეგიონში პურისა და პურ-ფუნთუშეულის წარმოებაში ლიდერია. აქვს პურის მიკროქარხანა იტალიიდან შემოტანილი უახლესი ტექნოლოგიური ხაზებით.

ზუგდიდში ფართოდ არის განვითარებული მხატვრული თვითშემოქმედება, შექმნილია მრავალი მხატვრული კოლექტივი, მუსიკალური, თეატრალური ჯგუფები. განვითარებულია სახვითი და გამოყენებითი ხელოვნება, ფუნქციონირებს კინოთეატრი. ქალაქის კულტურულ ცხოვრებაში დიდ როლს ასრულებს თეატრი. ჯერ კიდევ XIX საუკუნის II ნახევრიდან იმართებოდა სცენისმოყვარულთა სპექტაკლები. პირველი დრამატული თეატრი 1923 წელს დაარსდა, რომელიც შალვა დადიანის სახელს ატარებს.

თავისებურად განუყოფელი და უღამაზესი ქალაქი - ზუგდიდი, ამჟამად არის სამეგრელო - ზემო სვანეთის მხარის ცენტრი.

ღვთისკენ სავალი გზა

აღექსობა სენაკში

ღირსი ალექსი და მისი ძმა, მარტვილის მონასტრის ბერი ბესარიონ შუშანია

31 იანვარს ქართული მართლმადიდებლური ეკლესია აღექსობას აღნიშნავს 31 იანვარი ღირსი მამა ალექსის (შუშანია) აღსრულების დღეა. მე-19 საუკუნის მეორე ნახევარსა და მე-20 საუკუნის დასაწყისში მოღვაწე ბერი-პოეტი, ბერი-მწიგნობარი უფლის სასწაულებრივი გამოცხადებით ადგება ღვთისკენ სავალ გზას. მენჯის მთავარანგელოზთა კუნძულზე ბერის მიერ სავანის დაარსებასაც უფლისმიერი ჩვენება უდევს საფუძვლად. მისი ცხოვრება იმ ურთულეს პერიოდში თავად დიდი სასწაულია. მონასტერთა საფუძვლის ჩაყრა მენჯსა თუ ზემო-თეკლათში, ლიტურგურული მოღვაწეობა, ბრძოლა სამეგრელოში ქართული ენის აღმოფხვრის მსურველთა წინააღმდეგ, უამრავი მონაფის აღზრდა და დაყენება უფლის გზაზე, მისი მკაცრი ასკეტური ღვაწლი... ჩამონათვალი უსასრულოდ შეიძლება გაგრძელდეს წმინდა ბერის ხილულ სათნოებათა შესახებ... სენაკისა და

სრულიად საქართველოს მფარველი დიდი მოღვაწე მამა მენჯის მთავარანგელოზთა მონასტერშია დაკრძალული და აღექსობას, ერისა და ბერის სიმრავლე, მოწინებით მოილოცავს მის სავანესა და საფლავს. დღესაც, სენაკის, ჩხორონყუსა და ავსტრალიის მიტროპოლიტ შიოს აღვლენილ საზეიმო ლიტურგიაზე სრულიად საქართველოდან უამრავმა მომლოცველმა მოიყარა თავი. წირვას სასულიერო პირებთან და მრევლთან ერთად ესწრებოდა სენაკის მუნიციპალიტეტის გამგებელი გორა დგებუაძე.

გეგონაშონი ვასილ უიჩსხალაქა

საქართველოს გასაბჭოების და დამოუკიდებლობის დაკარგვის შემდეგ საბჭოთა ხელისუფლებამ აქტიურად დაიწყო ბრძოლა ეკლესიის წინააღმდეგ, 1921 წლის 15 აპრილს საქართველოს რევკომმა №21 დეკრეტით მიიღო დადგენილება „სახელმწიფოსაგან ეკლესიისა და ეკლესიისგან სკოლის გამოყოფის შესახებ“. დადგენილების მუხლებში საუბარი იყო იმის შესახებ, რომ თითოეული პიროვნების საქმეა იწამოს ან არ იწამოს ესა თუ ის რელიგია, რომ სარწმუნოება არავითარ უპირატესობას არ ანიჭებდა არავის, სკოლა გამოყოფილია ეკლესიისგან, საერო სასწავლებლებში იკრძალებოდა საღვთო სჯულის სწავლება. განსაკუთრებით საგანგაშო იყო დადგენილების მე-14 და მე-15 მუხლები. "არცერთ საეკლესიო და სარწმუნოებრივ საზოგადოებას არა აქვს უფლება იქონიოს საკუთრება. მათ არ აქვთ იურიდიული პიროვნების უფლება, საქართველოს რესპუბლიკაში არსებული საეკლესიო და სარწმუნოებრივ

საზოგადოებათა მთელი ქონება გამოცხადებულია სახალხო კუთვნილებად". [1] ამ დეკრეტით ფაქტიურად საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია კანონგარეშედ ცხადდებოდა. ეს იყო იმ ბრძოლის დასაწყისი რომელიც საბჭოთა ხელისუფლებამ გამოუცხადა მართლმადიდებლურ ეკლესიას. კომუნისტურ ხელისუფლებაში ხრუშჩოვის მოსვლის შემდეგ სასულიერო პირთა დევნა გამძვინვარდა, სწორედ ამ დროს გამოარჩია უფალმა ბერმონაზონი ვასილი.

ბერმონაზონი ვასილი ერისკაცობაში: ვასილ ალექსის ძე ფირცხალავა (დაბ. 1923 წ. 16 იანვარი, ჩხოროწყუს რაიონის სოფ. ზუმიში). დაწყებითი განათლება მიიღო მშობლიურ სოფელში, შემდეგ სწავლა განაგრძო ჯერ ზუგდიდში, შემდეგ წალენჯიხის პედაგოგიურ სასწავლებელში, 1942 წ. ჩაირიცხა სოხუმის პედაგოგიურ ინსტიტუტში, ისტორიის ფაკულტეტზე, რომელიც წარჩინებით დაამთავრა. ბერმონაზონი ვასილი სიყრმიდანვე გამორჩეული იყო მისი ცხოვრების შესახებ არსებობს მისი მეგობრების მოგონებები. ისინი ამბობენ, რომ მამა ვასილი გამორჩეული ადამიანი იყო, თამაშსა და გართობას ერიდებოდა. ბავშვობიდან სარწმუნოებისადმი სიყვარულით გამოირჩეოდა. სახლში ხატების კუთხე ჰქონია, რომელზეც ლოცულობდა, თუმცა მისი ერთერთი მეგობრის თქმით, ამ კუთხეს მალავდა. სდუდენტობისას მას დიდ მომავალს უნი-

ნარტარმეტყველებდნენ საერო ცხოვრებაში თუმცა მისი ღვთისდამი სიყვარული იმდენად დიდი იყო რომ მან საბერო გზა აირჩია, უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ მის ცხოვრებაში დადგა ახალი ეტაპი როცა ის უნდა შედგომოდა სასულიერო მოღვაწეობას იმ ხანად ეს ძალიან საშიში და რთული იყო, ამავდროულად ფაქტობრივად სასულიერო კერები იშვიათად თუ არსებობდა იმ პერიოდის საქართველოში, უნივერსიტეტის დამთავრებისას უკვე მამა გარდაცვლილი ყავდა დედე მორწმუნე იყო მაგრამ უჭირდა იმასთან შეგუება რომ მისმა შვილმა სამონასტრო ცხოვრება აირჩია, ალბათ იმიტომ რომ მას 3 ვაჟი დაეღუპა მეორე მსოფლიო ომში... ბეთანიის მონასტერში მამა ვასილი 1954 წელს მივიდა მისი მოძღვრის, არქიმანდრიტ კონსტანტინეს (ქვარაია) ლოცვა-კურთხევით. სწორედ მაშინ, როდესაც ღვთის სიტყვა აღარსად გაისმოდა საქართველოში, ბეთანიის მონასტერს განსაკუთრებული მისია ეკისრა - იგი ერთადერთი ადგილი იყო, სადაც ჯერ კიდევ ხმამაღლა იქადაგებოდა ქრისტიანობის მარად ცოცხალი ჭეშმარიტებანი, აღესრულებოდა ყველაზე ქმედითი აღიარება სარწმუნოებისა, არა მხოლოდ ამ ბერების სიტყვით, არამედ მათი მოსაგრე ცხოვრებითაც. ბეთანიის მონასტერში იმ დროისთვის ორი გამოჩენილი ბერი - მამა გიორგი (მხეიძე) და მამა იოანე (მაისურაძე) მოღვაწეობდნენ. მონასტერს ხშირად სტუმრობდა მამა გაბრიელი. მამა ვასილი იყო

მამა გაბრიელის თანამებრძოლი; მათ ერთი სულიერი მოძვარი ჰყავდათ - მამა გიორგი (მხეიძე). 1955 წლის 24 იანვარს ბეთანიის მონასტრის წინამძღვარმა არქიმანდრიტმა იოანემ (მაისურაძე) ილუმენი გიორგის თანაშენევნით მამა ვასილს შემოსა მცირე სქემა. 1955 წ. 10 აპრილს, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა მელქისედეკ III-მ ვასილს მღვდელ-მონაზვნად დაასხა ხელი. მამა ვასილს მღვდელმთავრობას სთავაზობდნენ, მაგრამ უარი თქვა: **„სიტყვა მაქვს მიცემული, რომ ვემსახურო მამა იოანეს და მამა გიორგის და არ დავტოვო ბეთანიის მონასტერი ჩემს, ან მათ გარდაცვალებამდე“**. მიცემული სიტყვა მან ბოლომდე შეასრულა... თავის ავტობიოგრაფიაში, რომელიც მაშინ დაწერა, როდესაც კათოლიკოს-პატრიარქმა მელქისედეკ III ბერდიაკვნად დაასხა ხელი. მამა ვასილი წერს: „მეწყალვიან სამამულო ომში დაღუპულნი, რადგან მათ ზიარება და სინანული არ მიუღიათ და სამშობლოსათვის კი თავი დასდევს! დიდად საჭიროა მათი სულებისათვის დახმარება წირვით და ლოცვით, ამიტომ ვნატრობ იმ დღეს, როდესაც ღვთის წყალობით მივიღებ წირვის უფლებას, რათა მოვიხსენო ისინი ჩემი ცოდვილი და მნიკვლევანი ბაგით წირვაში. სავსებით შევიცანი სოფლის ამოება 1948 წელს. ცხოვრება კაცისა ამ ქვეყანაზე მცირეა და ამ მცირე ხნის შემდეგ კი მინაში მატლებთან უნდა განისვენოს. ყოველივე სიმდიდრე კაცმა მისდა უნებლიედ აქუნდა დატოვოს სიკვდილის გამო, ამიტომ კაცის ამქვეყნიური დიდება და მატერიალური სიმდიდრე მოჩვენებითად და სიზმრად ჩანს ზეციური მარადიული დიდების წინაშე. სული ხორცზე მეტია. ამიტომ გონივრული, ბრძნული სულისათვის ვზრუნვიდეთ უფრო მომეტებულად. სული უკვდავია, იგი სიკვდილს არ ემორჩილება, რადგან უკვდავი ღმერთის ნაწილია, ამიტომ გონივრულია და ბრძნული, რომ მას წმინდად ვიცავდეთ და წმინდად ჩავაბაროთ მის შემოქმედს. ღვთის არსებობა უეჭველია, ამიტომ სრულიად ჩემი ნებით დავტოვე სოფლის ამოება და შევუდექი ღმერთს, აბსოლუტურ სიმართლეს, მიუწვდომელ ნათელს, უსაზღვრო ბედნიერებას, უკვდავსა და მარადიულს, მიუწვდომელ სიბრძნეს, მიუწვდომელ მეცნიერებას. ეს მოხდა 1954 წლის 22 მაისს. ამ დღეს გამოვედი სოფლიდან და მივედი ბეთანიის უდაბნოში მწირ ბერად. 1954 წლის 26 ივლისს ბეთანიის მონასტერში მაღალღირსმა ილუმენმა გიორგიმ (მხეიძე) მიკურთხა ჩოხა. 1955 წლის 24 იანვარს ბეთანიის მონასტრის წინამძღვარმა არქიმანდრიტმა იოანემ (მაისურაძე) ილუმენი გიორგის თანაშენევნით შემოსა მცირე სქემა. გუშინ, 27 იანვარს, სრულიად საქართველოს

კათოლიკოს-პატრიარქის ლოცვა-კურთხევით, უწმინდესი და უნეტარესი მელქისედეკის მიერ ხელდასხმულ ვიქენ იეროდიაკვნად“. (ბეთანიის მონასტრის მწირი ბერი და ამავე მონასტრის იერო-დიაკვანი ვასილ (ფირცხალავა) 28 იანვარი, 1955 წელი. სიონი). საქართველოს კათალიკოს პატრიარქი ილია II იხსენებს: “ვიყავი სტუდენტი სასულიერო სემინარისა, როდესაც ბეთანიაში მოღვაწეობდა მამა ვასილი. ეს ისეთი დრო იყო, როდესაც იდეებოდა ეკლესია... მაგრამ იმდენად მტკიცე იყო მისი ნებისყოფა, რომ ბოლომდე დარჩა ბერი.” ხელისუფლების წარმომადგენლები აიძულებდნენ მამა ვასილს დაეტოვებინა მონასტერი, მაგრამ ღვთის სიყვარულით აღსავსე ბერის ნება ვერ გატეხეს. მამა ვასილი მტკიცედ ამბობდა: **„მე მონასტერს არ დავტოვებ“**. როდესაც არც დევნამ და არც მუქარამ შედეგი არ გამოიღო, მამა ვასილი სასიკვდილოდ გაიმეტეს. ბერის ტრაგიკული აღსასრულის შესახებ დაიბეჭდა ამერიკაში გამოცემულ ჟურნალ “მართლმადიდებლურ სიტყვაშიც” ის არაერთხელ გახდა მსხვეპლი ყაჩაღების თავდასხმისა მაგრამ თავდამბლობით და ქრისტეს ისყვარულით მიუყვებოდა გოლგოთის გზას, გზას ცხოვნებისა. მამა ვასილი 1960 წელს გარდაიცვალა, მას უნდოდა, რომ მამა იოანეს (მაისურაძე) გვერდით დასაფლავებულიყო. სამწუხაროდ, ეს ანდერძი არ შესრულდა. მამა იოანეს გვერდით საფლავიც კი გაუმზადა მამა გიორგიმ, მაგრამ იქ არ დაკრძალულა, რადგან მისი მშობლიური სოფლიდან მამა ვასილის თანასოფლელები და ახლო ნათესავები ჩამოვიდნენ და ბერის მშობლიურ სოფელში გადასვენება მოითხოვეს. მამა ვასილის დაკრძალვის დღეს ძალიან ბევრი მორწმუნე ჩასულა ბეთანიაში. ახლობლების სურვილმა ხალხში აღშფოთება გამოიწვია და დაპირისპირებაც მოხდა. მამა გიორგის (მხეიძე) უთქვამს, რომ შეიძლება სისხლიც დაიღვაროსო და ვინ იცის, ჩვენ რომ აქ არ ვიქნებით, საფლავი გათხრონ და მაინც წაასვენონო, ამიტომ წესი აუგო მას, რის შემდეგაც მშობლიურ მხარეში დაკრძალეს. მამა გიორგი მასზე ამბობდა - ორგზის მოწამე არის და ორმაგ ჯილდოს მიიღებს ღვთისგანო. მამა ვასილი მშობლიურ სოფელ ზუმშია დასაფლავებული, მის საფლავზე უამრავი მორწმუნე ადამიანი მიდის ნუგეშის საპოვნელად. ჩხორონწყუ სამეგრელოს ეს უღამაზესი მხარე ღირს ჰყო უფალმა რამეთუ მან უდიდესი სასულიერო მოღვაწე აჩუქა საქართველოს და მთლიანად მართმადიდებლურ სამყაროს.

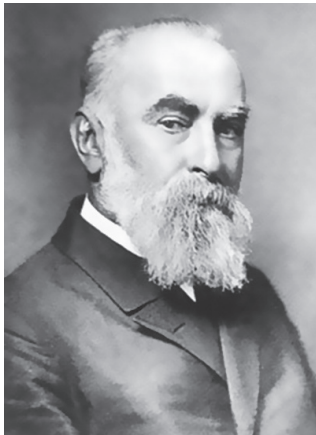
თეიმო სახუჩია

„დალა სსოჟრუხის დალჟურთა“ ...

ნიუო ნიუოდაძის ცხოვებიდან

27 ოქტომბერს ნიკო ნიკოლაძის დაბადებიდან 171 წელი შესრულდა. გასულ წელს 170 წლისთავისადმი მიძღვნილ იუბილეზე, დიდ ჯიხაიში მდებარე სასლ-მუზეუმს ნიკო ნიკოლაძის შვილთაშვილმა, სალომე ზურაბიშვილმა მდიდარი ეპისტოლარული მასალა გადასცა.

1921-25 წლებში დაწერილ პირად წერილებს ნიკო ნიკოლაძე სალომეს ბებიას, ნინო ნიკოლაძე-ზურაბიშვილს ლონდონიდან სწერდა. 100-ზე მეტ წერილში ამ უდიდესი საზოგადო მოღვაწის პირადი განცდები და ჩვენი ქვეყნის უმძიმესი წარსულის შეულამაზებელი ისტორიაა გადმოცემული. ისინი გურამ თავართქილაძის უნივერსიტეტის ჟურნალისტიკის კათედრის პროფესორმა **დალი ჩიკვილაძემ** თარგმნა და მალე წიგნადაც გამოცემს. წიგნის სახელი უკვე შერჩეულია - „დიდი ცხოვრების დაღმართი“...

„ჩემოს“ - ქიათურის მარგანეცის მრეწველთა საბჭოს საქმიანობის გასაუმჯობესებლად ნიკო ნიკოლაძე ინგლისში მიავლინეს. ანუ წითელი არმიის შემოსვლისას ნიკო ლონდონში იყო და შექმნილი პოლიტიკური მდგომარეობიდან გამომდინარე, იმხანად საქართველოში ვერ დაბრუნდა. ნიკოს შვილი, ნინო, ამ დროს იძულებით კონსტანტინოპოლში ცხოვრობს. კვირაში ერთხელ მამა შვილს წერილს სწერს და პასუხსაც იღებს. ეს მოიცავს დროის მონაკვეთს 1921 წლის მაისიდან 1924 წლის ბოლომდე. ამ პერიოდში ნიკოს კრედო ასეთია: „არავის არაფერი დაეუშავო, ვეცადო, ყველას გამოვადგე“.

- საქართველოში ამ დროს უმძიმესი სოციალური პირობები იყო. თბილისში მყოფი შვილები მამასთან ლონდონში რა მიზეზით არ გაემგზავრნენ?

- მოგეხსენებათ, ნიკო ნიკოლაძე 20 წლის მანძილზე ფოთის ქალაქისთავი გახლდათ. მისი ქალიშვილის, ნინოს მეუღლე - ივანე ზურაბიშვილი ფოთის ქალაქის მმართველობაში იურისტად მუშაობდა, ხოლო პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის დაარსების შემდეგ თბილისში პარლამენტის იურიდიული საკითხების მოგვარებაში მონაწილეობდა. მოგეხსენებათ, 1921 წლის 25 თებერვალს მე-11 წითელი არმიის შემოსვლის შემდეგ ადგილობრივი ხელისუფლება ნოე ჟორდანიას ხელმძღვანელობით, იძულებული შეიქნა, თბილისი დაეტოვებინა. ნინო და ვანო ოჯახით კონსტანტინოპოლში (სტამბოლში) გაიხიზნნენ. 1920 წლის აპრილში ნოე ჟორდანიას მთავრობამ ნიკო ნიკოლაძე, როგორც ეკონომიკის ექსპერტი, ევროპაში გაგზავნა ქიათურის მარგანეცის გატანა-მოსხმარების საკითხების მოსაგვარებლად. ინგლისელები ახალგაზრდა რესპუბლიკას მარგანეცის გატანის საფასურად თითქმის არაფერს უნაზღაურებდნენ. როგორც ცნობილია, ნიკომ 1903 წელს ფოთის პორტიდან ერთი ფუთი მარგანეცის გატანაზე ნახევარი კაპიკი დააწესა. ეს გახლდათ პირველი ბაჟი რუსეთის იმპერიაში. შემოსული თანხა მან ფოთის კეთილმოწყობას მოახმარა. როგორც მოგახსენეთ,

სწორედ ამის გამო ნიკო ნიკოლაძე თავის შვილებს სთხოვდა, ყველაფერი გაეყიდათ და ლონდონში გამგზავრებულიყვნენ. სთავაზობდა - აქ ფერმა გაეხსნათ, წინილები, ჭუკები, გოჭები მოვამენოთ და საკუთარი ლუკმით ვიარსებოთო. ნიკომ კარგად იცოდა, რომ თბილისში საშინელი სიძვირე იყო და ოჯახის წევრების მიერ გამომუშავებული ხელფასი ერთი კვირაც არ იყო საკმარისი. თუმცა, გიორგი მამაზე უარი განაცხადა - სამსახური გვაქვს და აქაურობას არ დავტოვებთო. ნიკო წერილებში განმარტავს, ინგლისში იმიტომ დავრჩი, რომ ტყის დამუშავებისა და ჰესების მშენებლობის საქმე შემეცნავლაო. წარმოიდგინეთ, ის ამ დროს უკვე ოთხმოც წელსაა მიტანებული და მაინც სწავლობს... ამ პერიოდში მისი შვილიშვილი, არჩილი, პარიზში ელექტროინჟინრის სპეციალობას ეუფლება, რაც იმჟამად ძალზე იშვიათი სპეციალობა გახლდათ. ნიკოს სწამდა, რომ საქართველოში ჰესების მშენებლობით ქვეყნის ეკონომიკა განვითარდებოდა. თავისი შვილიშვილი კი ამ პროფესიის პიონერად ესახებოდა. სასწავლებლად

მენშევიკების გაგზავნილ არჩილს, შესაძლებელი იყო, სწავლის გაგრძელება ველარ მოეხერხებინა. ნიკო სწერდა, არავითარ შემთხვევაში არ შეენწყვიტა არჩილს სწავლა, ჩვენს ქვეყანას ამ სპეციალობის კადრი სჭირდებაო: „ჩვენს ქვეყანაში მსხვილი ინდუსტრია მალე ვერ დაარსდება და ვერც გაიხარებს, გლეხკაცის ოჯახში შესატანი ცოდნა უფრო დაგვიჭირდება, რის საშუალებას ჩვენ უფრო ადვილად ვიშოვით, ვინემ მარად ელექტრომეტალურგიის ან ელექტროქიმიის გატანას შევძლებთ ჩვენში, რასაც მილიონი გირვანქა სტერლინგი სჭირდება“. არჩილს ჰპირდება, თუ მთავრობა უარს განაცხადებს სტიპენდიის გაცემაზე, სწავლის ერთი წლის საფასურს მე გადაგიხდით. თანაც, არიგებს: „სხვებისგან ნურაფერს ელოდები, ნურაფერს მოითხოვ. საკუთარი თავის იმედი გქონდეს, ასე გაიზარდე და ჩამოყალიბდი“.

- წერილები ნიკო ნიკოლაძის ცხოვრების რაიმე ახალ დეტალს თუ ავლენს?

- არის პერიოდი, როცა ის თვეზე მეტხანს არ სწერს „ნიუნის“. თურმე, დავარდნილა და გონება 2 საათით დაუკარგავს. შედეგად, სახის მარჯვენა მხარის დამბლა განვითარებულა. ძალიან წუხს, რომ ყბას კარგად ვერ ამოძრავებს, მარჯვენა მხარეს ყურში ხმაური ესმის. ასეთი თუ დავრჩი, წავალ ჯიხაიში სასიკვდილოდ, სადაც უკეთესად მოვკვდები, ვიდრე ლონდონში, მშიერი და ყოვლად დაუსაქმებელიო, - სწერს ნინოს. 2 თვის შემდეგ მგრძნობელობა აღუდგა. როგორც ჩანს, იზრუნა და სრულად განიკურნა. საქართველოში დაბრუნებული თუმცა ასაკოვანი ნიკო, ძალზე სასიამოვნო გარეგნობის ყოფილა და გადატანილი დამბლის არავითარი კვალი აღარ ეტყობოდა. ავადმყოფობის ეს ისტორია წერილების საშუალებით პირველად ხდება ცნობილი. ნიკოს უმცროსმა ქალიშვილმა, სახელგანთქმული აკადემიკოსის, ნიკო მუსხელიშვილის მეუღლემ, თამარმა, მამის მოსაველეად ლონდონში დიდი წვალებით ჩააღწია. მასთან 2 თვე დაჰყო, ინგლისურს ინტენსიურად სწავლობდა, ფიზიკულტურის გაკვეთილებს ესწრებოდა, - ის და გიორგი გატაცებული იყვნენ ტანვარჯიშითა და მთამსვლელობით. ინგლისიდან თამარი პარიზში ჩავიდა, სადაც მას ახალგაზრდა საქმრო, ნიკო მუსხელიშვილი ელოდებოდა. პარიზშივე ხელი მოაწერეს და ჯვარიც დაინერეს. იქიდან ცოლ-ქმარი გერმანიაში, შემდეგ მოსკოვში და ბოლოს თბილისში დაბრუნდა. აქ მათ ვაჟი, შემდგომში ცნობილი მათემატიკოსი, გურამი შეეძინათ. ნიკოს ამავე წერილებიდან ირკვევა, როდის და როგორ გადაწყვიტა მან ცნობილი მოგონებების დაწერა. დამბლის შემდეგ განსაკუთრებით აქტიურად დაუწყია ამ საკითხზე ფიქრი... „მოგონებათა დასაწერად საჭიროა განვთავისუფლდე ყველა საზრუნავისგან, მქონდეს საშუალება ვიცხოვრო სადმე სოფელში მშვიდად და 2 წელი მაინც ამ საქმით ვიყო დაკავებული... მე უსაქმურობა მტანჯავს, ანუ უმუშევრობა, უმიზნობა, უიმედობა... საქმე

შემიყოლიებდა და ჩემს დროს დაიკავებდა“.

- როდის დაბრუნდა ნიკო ნიკოლაძე სამშობლოში?

- წერილებით ირკვევა, რომ მაშინდელი ოფიციალური პირები ნიკოს დაბრუნებას სთხოვდნენ. გიორგი ნიკოს მთავრობისაგან ხელშეუხებლობის შესახებ მრავალჯერ ატყობინებს. აქ წყდება მიმონერა საზღვარგარეთიდან და ნინოსთან „წერილობითი დიალოგი“ უკვე თბილისიდან გრძელდება. ეს იყო 1924 წლის დასასრულს. მას შემდეგ ნიკოს საქართველო აღარ დაუტოვებია. როდესაც გარდაიცვალა, სტალინის უშუალო მითითებით, მთაწმინდაზე დაკრძალეს. 1928 წლის აპრილი იდგა. მაშინ ეკლესიას ყოველგვარი უფლება ნართმეული ჰქონდა, მაგრამ კათალიკოს კალისტრატე ცინცაძის ძალისხმევით ამ დღეს თბილისის ყველა ეკლესიაში ზარები გუგუნებდა, ვიდრე კუბო მთაწმინდაზე არ აიტანეს... ნინა ღამით ნიკოს ტვინი შესწავლის მიზნით, სხეულს გააშორეს.

ნიკო ნიკოლაძის სახლ-მუზეუმი დიდ ჯიხაიში

- წერილების ნახვის საშუალება მკითხველს მალე ექნება?

- წერილების რუსულიდან თარგმნას მალე დავასრულებ და გამოვცემ კიდევ. მინდა, წიგნი ნიკო ნიკოლაძის ტომეულების ერთ-ერთ პირველ კომენტატორს, ჩემს უახლოეს მეგობარს, მარინა კანდელაკს მივუძღვნა, რომელიც მოულოდნელად ივლისში გარდაიცვალა. დასასრულს, წერილებიდან ერთი ამონარიდის საშუალებით, ნიკოს განწყობას გავეცნოთ: „ყველასთვის კარგი ვარ, როცა მათ ვუნდივარ. სხვაგან, განათლებულ ქვეყნებში, ბედნიერებაა, როცა ადამიანს ჭკუის, ძალისა და სიმარჯვის სახელი დაუვარდება, ჩვენში ეს უშველებელი უბედურებაა... მთელი ჩემი ცხოვრება ასეთი დაუნდობელია. ყველასთან კორექტული და რაინდული ვიყავი. ისინი კი ყაჩაღებით მექცეოდნენ. ძნელია განათლებულმა და წესიერმა ადამიანმა იცხოვროს და იმუშაოს ველურებში, ბატონისა და პლანტატორის როლის გარეშე. მაგრამ ცხოვრებას თავიდან ვერ დავიწყებ. ამიტომ, საფლავში ისეთივე სულელ რომანტიკოსად უნდა ჩავიდე, როგორც ჩემი ხანგრძლივი ცხოვრების მანძილზე ვიყავი. ვერაფერს შევცვლი. ბედია და მეტი არაფერი!“

შორენა ლაბაძე

თვითმკვლევრობა მოსკოვში რა ომის დროს აფხაზეთიდან მოქარაუღი ყნიკარაყნი ხაჭები

სუიციდის შემთხვევიდან ერთი თვის შემდეგ კი მისმა რუსმა
მეგობარმა სარსანი აკსიუტჩიკმა ივანე შერვაშიძის ნივთებში ორი
ხატი და კიდევ ერთი წერილი იპოვა.

რუსეთში მოღვაწე ქართველმა ბიზნესმენმა, ივანე
შერვაშიძემ, რომელმაც რამდენიმე ხნის წინ სიცოცხლე
თვითმკვლელობით დასრულა, მის მიერ წლების წინ
შესყიდული ხატების აფხაზეთის მუზეუმისთვის
გადაცემას ითხოვს. ანდერძის აღსრულებას, მისი
მეგობარი აპირებს, რომელმაც წერილი და ხატები მის
ბინაში შემთხვევით იპოვა.

შეგახსენებთ, რომ 68 წლის ივანე შერვაშიძემ
17 დეკემბერს მოსკოვში სასტუმრო „ნაციონალი“
მოიკლა თავი. რუსული მედიის ინფორმაციით,
თვითმკვლელობა სასტუმროს სათვალთვლო
ვიდეოკამერებმა დააფიქსირეს. ბიზნესმენმა წერილი
დატოვა, რომელშიც სიკვდილის შემდგომ კრემაცია
მოითხოვდა.

**„სასურველია, ფერფლი შავ ზღვაში და ბალტიის
ზღვაში მიმოაბნოთ“**, - აღნიშნულია წერილში.

სუიციდის შემთხვევიდან ერთი თვის შემდეგ კი
მისმა რუსმა მეგობარმა სერგეი აკსიუტჩიკმა ივანე
შერვაშიძის ნივთებში ორი ხატი და კიდევ ერთი
წერილი იპოვა.

აკსიუტჩიკის თქმით, სიკვდილამდე რამდენიმე
დღით ადრე შერვაშიძემ მის ბინაში ღამე გაათია,
დილით კი ადრიანად წავიდა. როგორც ჩანს, სწორედ
იმ ღამით დატოვა ბიზნესმენმა მეგობართან პატარა
ჩანთა, სადაც ხატები და წერილი ინახებოდა.

რუსული მედიის ინფორმაციით, წერილში წერია,
რომ ხატები 90-იან წლებში საომარი მოქმედებების
დროს აფხაზეთიდან იყო მოპარული. შერვაშიძემ ისინი
გამოისყიდა და უნდოდა სოხუმში დაებრუნებინა,
მაგრამ ვერ მოასწრო. ამიტომ ამ სურვილის
შესრულებას მეგობარს სთხოვდა.

სერგეი აკსიუტჩიკი მისი დანაბარების შესრულებას
და უნიკალური ხატების აფხაზეთში ჩატანას აპირებს.

აფხაზი ღვთისმსახურის დავით სარსანიას ინფო-
რმაციით, ერთ ხატზე წმინდა გიორგია გამოსახული,

მეორეზე კი - მთავარანგელოზებს შორის მდგარი
დადიანების გვარის ერთ-ერთი თავადი.

სარსანია ვარაუდობს, რომ ორივე ხატი თავის
დროზე შესაძლოა ილორის წმინდა გიორგის ეკლესიის
კუთვნილება იყო და ომის დროს, ისევე როგორც სხვა
რამდენიმე ძვირფასი ხატი, ისინიც მოიპარეს.

რუსი ხელოვნებათმცოდნეობის ინფორმა-
ციით, ხატების წარმომავლობა სავარაუდოდ მეტექ-
სმეტე-მეცხრამეტე საუკუნეებს უკავშირდება. მათი
თქმით, უფრო ზუსტ პასუხს ექსპერტიზის შედეგები
გამოავლენს.

**„ორივე ხატი უძველესია და ძალიან საინტერესო.
თანაც, ორივე კარგად არის შემონახული,
პრაქტიკულად, არავითარი დაზიანება არ აქვს, რაც
კიდევ უფრო ზრდის მათ ისტორიულ ღირებულებას“**,
- აცხადებენ ხელოვნებათმცოდნეები.

სარსანიას ვარაუდს ადასტურებს ილორის ტაძრის
ყოფილი წინამძღვარი ფრიდონ ასათიანი. მისი თქმით,
აღნიშნული ხატები ტაძრის სეიფში ინახებოდა.
წინამძღვარი ამბობს, რომ წმინდა გიორგის ხატი
ეკლესიას ოდიშის მთავარმა ლევან დადიანმა
უსახსოვრა.

„რომელ ხატებზეც არის საუბარი, ვიცი. ორივე
ხატი უძველესი ისტორიული ღირებულებისაა და რომ
არ დაზიანებული იყო, მაცხოვრის ხატთან ერთად
ეკლესიის სეიფში ინახებოდა და დღესასწაულებზე
გამოგვქონდა ხოლმე. თანაც ომამდე ეკლესია ორჯერ
გაიძარცვა და ამის გამოც გვეშინოდა. საომარი
მოქმედებების დროს კი აბსოლუტურად ყველაფერი
წაიღეს, ჩემი ნივთების წამოღებაც ვერ მოვახერხე.

**„წმინდა გიორგი ხატი XVI-ე საუკუნისაა ეკლე-
სიას ლევან დადიანმა უსახსოვრა, რომელმაც თა-
ვისი ხელით შექმნა. რაც შეეხება მთავარანგელო-
ზის ხატს, ვიზუალურად მახსოვს, თუმცა დეტალებს
ვერ ვიხსენებ“**, - უთხრა "მთელ კვირას" ასათიანმა.

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი ლია ახალაძე კი ამბობს რომ ეს ხატები ხელოვნების ნიმუშების გარდა წარმოადგენენ წერილობით ძეგლებსაც.

მისი თქმით, მათზე დატანილია ძველი ქართული ასომთავრულით შესრულებული განმარტებითი წარწერები.

ბიზნესმენი ივანე შერვაშიძე ეროვნებით აფხაზია. საყოველთაოდ ცნობილია, რომ შერვაშიძეები აფხაზეთის სამთავრო სახლის წარმომადგენლები იყვნენ. თუმცა, აღნიშნული გვარის წარმომადგენელთა დიდი უმრავლესობა შუა საუკუნეებში, XIX-XX საუკუნეებში და ახლაც ეროვნულ იდენტიფიკაციას ქართულ ეთნიკურ სამყაროსთან ახდენს.

„ამასთან მინდა აღვნიშნო, რომ 1992-1993 წლების საომარი მოქმედებების დროს არ დამწვარა აფხაზეთის სახელმწიფო მუზეუმი (და არც მისი არქივი), სადაც ხელოვნების ძეგლები, მათ შორის ქართული ჭედური ხატების მცირე ნაწილი და მათი აღწერილობა ინახებოდა. საომარი მოქმედებების დროს დაინვა არა მუზეუმი, არამედ აფხაზეთის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, რომელიც წარმოადგენდა XIX-XX საუკუნეების დოკუმენტური წერილობითი წყაროების (საბუთების) საცავს. შესაბამისად, მოცემული ხატების აღწერილობისა და წარმომავლობის შესახებ ინფორმაცია და სხვა სახის დოკუმენტები უნდა ინახებოდეს აფხაზეთის ცენტრალურ სახელმწიფო მუზეუმში, რომლის არცერთი ძეგლი არ დაზიანებულა ომის დროს - უბრალოდ იგი არც კი გახსნილა.

„ნებისმიერი კულტურის ძეგლის იდენტიფიკაციის, ავთენტურობისა და წარმომავლობის გარკვევისას პირველ რიგში ყურადღება ექცევა ძეგლის არქეოგრაფიულ ნიშნებს, რომელთა შორის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ენობრივ მონაცემებს და წერილობით კულტურას. ივანე შერვაშიძის მიერ აფხაზეთის სახელმწიფო მუზეუმისათვის ნაანდერძევი ნივთები, ნამდვილად წარმოადგენენ ხელოვნების ნიმუშებს - წმ. გიორგის ხატი და მიქაელ და გაბრიელ მთავარანგელოზების ხატი. მაგრამ ამავე დროს ისინი წერილობითი ძეგლებიცაა, რადგან მათზე დატანილია ძველი ქართული ასომთავრულით შესრულებული განმარტებითი წარწერები.

„შესაბამისად, აღნიშნული ნივთებს არა მარტო ხელოვნებათმცოდნეობითი, არამედ პალეოგრაფიული და ისტორიული მნიშვნელობა აქვთ, რადგან ძეგლებზე იკითხება „წ(მიდა) გ(იორგი)“ და ერთ-ერთი ქართული ფეოდალური გვარის, დადიანთა სამთავრო სახლის წარმომადგენელთა ლეგენდა ასევე ქართულ ენაზე“, - თქვა ახალაძემ.

მისივე თქმით, ორივე ნივთი დიდი ალბათობით, XIX საუკუნის პირველ ნახევარში პეპუ მეუნარგიას

ხელიდან გამოსული ძეგლი უნდა იყოს და სავარაუდოდ, სამეგრელოს უკანასკნელი მთავრის ნიკო დადიანის მამის - დავით დადიანის კუთვნილება უნდა ყოფილიყო.

„თუ დავეყრდნობით ძეგლზე დაცულ წერილობით და ენობრივ მონაცემებს, იგი ქართულ კულტურულ სამყაროს ეკუთვნოდა, რადგან მათი ქტიტორები, შემომწირველნი და მლოცველნი საკუთარი თავის იდენტიფიკაციას ქართულ ენაზე, ქართული დამწერლობით ახდენდნენ. მართალია, შუა საუკუნეებისა და ყ|ყ საუკუნის აფხაზეთის წერილობითი ძეგლების აბსოლუტური უმრავლესობა ქართულია, მაგრამ ეს სწორედ იმაზე მიუთითებს, რომ აფხაზეთი ქართული კულტურულ-ისტორიული სამყაროს ნაწილი იყო.

„ხელოვნებათმცოდნეობითი თვალსაზრისით, ანალოგიური ხატები ცნობილია ქართულ ჭედურ ხელოვნებაში. მაგალითად, ზუგდიდის წმ. გიორგის ხატი მხედრული წარწერით, ზუგდიდის 1849 წლის ხატი ქართული ასომთავრული წარწერით და ა. შ. აღნიშნული ანალოგიებით, ორივე ნივთი, დიდი ალბათობით ყ|ყ საუკუნის პირველ ნახევარში პეპუ მეუნარგიას ხელიდან გამოსული ძეგლი უნდა იყოს და სავარაუდოდ, სამეგრელოს უკანასკნელი მთავრის ნიკო დადიანის მამის - დავით დადიანის კუთვნილება უნდა ყოფილიყო. თუმცა, ნივთების ხელოვნებათმცოდნეობით ღირებულებაზე ჭედური ხელოვნების ისტორიკოსები გაცილებით მეტს იტყვიან.

„აქედან გამომდინარე, ვერ დავეთანხმებით მოსაზრებას, რომ ეს ნივთები აფხაზი ხალხის ფასეულობაა და „ქართველმა ვანდალებმა“ „მოიპარეს“, რადგან აშკარაა ხატებზე ქართული წარწერებია. როგორც ძველ ქართულ ჭედურ ხელოვნებაში იყო მიღებული, არ გამოვრიცხავთ ხატის ზურგზეც ამოკვეთილი იყოს ქტიტორთა ქართული წარწერები, რაც გაცილებით მეტ ინფორმაციას მოგვცემს ხატის წარმომავლობის შესახებ“, - გვითხრა პროფესორმა.

მხედის ჰიბოს სიმპტომები და პროფილაქსია

ქალურ ონკოლოგიურ დაავადებას შორის სარკივე ჯირკვლების კიბო ყველაზე ხშირია. ამიტომაც ბუნებრივია, მასთან დაკავშირებით ბევრი კითხვა ჩნდება: რატომ აღმოცენდება იგი და როგორ ვებრძვით? დაავადების დიაგნოსტიკა დროულად როგორ მოვახდინოთ? დაავადების განვითარების ალბათობას რა ამცირებს? ამ დაავადების დონე რატომ არის ასე მაღალი?

რისკის ფაქტორები

ჰორმონული ფონის დარღვევა. ქალის სასქესო ჰორმონების – ესტროგენების – მაღალი დონე დაავადების განვითარების რისკს სერიოზულად ზრდის. ყველაზე ხშირად ფონი მენსტრუალური ციკლის დარღვევის, გვიანი პირველი მშობიარობის, აბორტების, უშვილობის გამო იზრდება.

ასაკობრივი პრობლემები. მიჩნეულია, რომ 35 წლის ზევით ქალებში სარძევე ჯირკვლების კიბოს განვითარება 25–30%–ით იმატებს. ამ შემთხვევაშიც, როგორც წესი, დაავადების ძირითადი მიზეზი ჰორმონული ფონის დარღვევასთან დაკავშირებული. ამიტომ 35 წლის შემდეგ სარძევე ჯირკვლების რეგულარული გამოკვლევა აუცილებელია.

გენეტიკური წინასწარ განწყობა. თუ დედის ხაზით ვინმე (დედა, დეიდა, ბებია ან და) მკერდის კიბოთი ავადმყოფობდა, ამ შემთხვევაში დაავადების აღმოცენების რისკი 20–25%–ით იზრდება. ამიტომ გენეტიკური გამოკვლევის ჩატარება აუცილებელია. ის ადვილი და სწრაფია. პაციენტისგან სისხლს იღებენ და რამდენიმე დღის შემდეგ ექიმმა იცის, მისი სარძევე ჯირკვლების კიბოს გამომწვევი გენი რა მდგომარეობაშია. ეს გენი ყველა ქალს აქვს, მაგრამ საკითხავი ისაა, "ფხიზლობს" თუ "სძინავს". თუ კიბოს გენი აქტიურად მუშაობს, მაშასადამე, დაავადების აღმოცენების რისკი მაღალია. ამ შემთხვევაში ქალმა მეტად ყურადღებით უნდა ადევნოს თვალი თავს, დაიცვას სპეციალური დიეტა და გამოკვლევა რეგულარულად ჩაიტაროს.

გვიანი მენოპაუზა საშიში დაავადების რისკს ამალავს. თუ მენსტრუაცია 53–55 წლამდე შენარჩუნებულია, ეს ცუდი ნიშანია, მაგრამ არც ნაადრევი მენსტრუაციაა კარგი. თუ გოგონებში პირველი ციკლი 10–11 წლამდე დაფიქსირდა, ეს ექიმისთვის სიგნალია ფხიზლად იყოს.

სიმპტომები

სარძევე ჯირკვლების კიბო – ეს არის მკვრივი წარმონაქმნი, რომელიც შეიძლება როგორც მტკივნეული, ასევე უმტკივნეულო იყოს. სიმსივნის კონტურები არაერთგვაროვანია, გარშემო ქსოვილებთან მჭიდროდ დაკავშირებული, ამიტომ წარმონაქმნი უმოძრაო კონგლომერატს ჰგავს. სიმსივნე ისინჯება ფეხზე მდგომ და მწოლიარე მდგომარეობაში.

არსებობს კიბოს რამდენიმე სახესხვაობა. სიმსივნე შეიძლება იყოს რბილ ქსოვილში, სარძევე ჯირკვლის სადინარებში, ასევე გამოყოფენ დვრილის კიბოს. სიმსივნე, რომელიც სარძევე ჯირკვლების ქსოვილიდან იზრდება, თავს დიდხანს არ ამჟღავნებს. შეიძლება რამდენიმე წელი გავიდეს და მკერდში შემდეგ გაჩნდეს დისკომფორტი, რომელიც მენსტრუაციის წინ ძლიერდება. ხელთ შეიძლება გლუვი ან უსწორო კონტურებიანი გამკვრივება მოისინჯოს. თანდათან დვრილების შეწევა–ჩავარდნა ხდება.

სადინარების კიბოც დიდ ხნის განმავლობაში არ ვლინდება. შემდეგ ჩნდება ტკივილი, დვრილებიდან გამონადენი, ზოგჯერ სისხლიანიც.

რაც შეეხება დვრილის კიბოს, აქ სურათი საკმაოდ ნათელია. ძუძუს თავი სახეს იცვლის. ქალს ტკივილი ან დისკომფორტი აწუხებს.

თანამედროვე დიაგნოსტიკა

წინათ სარძევე ჯირკვლებს რენტგენის დახმარებით იკვლევდნენ. ახლა მაგნიტურ-რეზონანსული მამოგრაფია კეთდება. მეთოდი აბსოლუტურად უვნებელია. მისი საშუალებით 1მმ-ის ზომის უმცირესი ცვლილებების გამოკვლევა ხდება. თუ მაგნიტურ-რეზონანსული ტომოგრაფიის ჩატარების საშუალება არ გაქვთ, ჩვეულებრივი მამოგრაფია (რენტგენული გამოკვლევა) გაიკეთეთ. 40 წლიდან მამოგრაფიის ჩატარება საკმარისია 2 წელიწადში ერთხელ, 50 წლის შემდეგ – წელიწადნახევარში ერთხელ, ხოლო 60 წლიდან – წელიწადში ერთხელ. ვინც რისკის ქვეშაა, ისინი ინდივიდუალურ პროგრამას უნდა მიჰყვნენ. შეგახსენებთ, რომ სიმსივნის წარმოქმნიდან მის პირველ გამოვლენამდე პერიოდი საშუალოდ 13 წელია. ამიტომ დაავადების დროულად გამომჟღავნება თავის გადარჩენის ერთადერთი გზაა.

დამოუკიდებელი გამოკვლევა

სპეციალისტების რჩევით, დამოუკიდებელი გამოკვლევა თვეში ერთხელ, მენსტრუაციის დამთავრებიდან მეხუთე-მეშვიდე დღეს ჩაიტარეთ. კლიმაქსის პერიოდში მყოფმა ქალებმა მკერდი ყოველი თვის ერთსა და იმავე რიცხვში უნდა შეამოწმონ.

დამოუკიდებელი გამოკვლევა იწყება ქვედა საცვლით. ასევე საჭიროა ბიუსტჰალტერის შიგა მხარის გულმოდგინედ დათვალიერება იმის გასაგებად, დვრილებიდან გამონადენი ხომ არ არის.

შემდეგ მკერდის ვიზუალური დათვალიერება იწყება. პროცედურა ტარდება სარკის წინ ორ მდგომარეობაში: ჩამოშვებული და აწეული ხელებით.

პირველ რიგში, საჭიროა მკერდის კანისა და დვრილების შემოწმება, რათა დარწმუნდეთ, გამონაყარი, ნახეთქები, ლაქა ხომ არ არის. ასევე ყურადღება ექცევა მის სისხლძარღვოვან სურათს. ერთი ძუძუს მეორესთან სიმეტრიულობა შეამოწმეთ.

შემდეგ სარძევე ჯირკვლების თითებით მოსინჯვაზე გადადით. პროცედურა ხელისგულებით აკურატულად ჩაიტარეთ. მარცხენა მკერდი მარჯვენა ხელისგულით მოსინჯეთ, მარცხენა – მარჯვენათი.

თითოეული სარძევე ჯირკვალი წარმოდგენით 4 ნაწილად გაყავით. განსაკუთრებული ყურადღება ზედა გარეთა ნაწილს მიაქციეთ, ხშირად პათოლოგიური პროცესი სწორედ იქ ლოკალიზდება. პალპაცია სწორედ ამ ნაწილიდან დაიწყეთ და საათის ისრის მიმართულებით იმოძრავეთ. ჯერ გარეთა ნახევარი მოსინჯეთ, შემდეგ – შიგნითა.

იმავე მეთოდით ორივე მკერდი მწოლიარამ თითებით მოსინჯეთ.

თუ მკერდის რომელიმე ნაწილის მიმართ ეჭვი გაგიჩნდათ და ფიქრობთ, რომ განსხვავება იპოვეთ, მკერდზე ხელები გადაიჯვარედინეთ, ერთდროულად თითებით ორივე სარძევე ჯირკვალი მოსინჯეთ და ერთმანეთს შეადარეთ.

ნორმაში მკერდის ქსოვილი ერთგვარი, ელასტიკური და უმტკივნეულოა. თუ სარძევე ჯირკვალში გამაგრებული ნაწილი აღმოაჩინეთ, დიაგნოზი თავს თავად არავითარ შემთხვევაში არ დაუსვავთ, სასწრაფოდ ექიმ-მამოლოგს მიმართეთ. ის აუცილებელ გამოკვლევას ჩაგიტარებთ, დიაგნოზს დაგისვამთ და მკურნალობის მრავალი მეთოდიდან ერთ-ერთ შეგიჩვენებთ.

სასარგებლო პროდუქტები

კიბოს განვითარების რისკის შესამცირებელი ნამლების არჩევა – მხოლოდ და მხოლოდ ექიმის პრეროგატივაა. მათი დანიშვნა მკაცრად ინდივიდუალურია. ამიტომ მეგობრის რჩევით, რეკლამით და ა.შ. პრეპარატების თვითნებურად მიღება ყოვლად დაუშვებელია. კიბოს პროფილაქტიკაში დიდი მნიშვნელობა აქვს კვებას. მენიუში რაც შეიძლება ხშირად ჩართეთ წითელ-ნარინჯისფერი ხილი და ბოსტნეული. მათში არსებული კაროტინოიდები ფ ვიტამინის წინამორბედი, რომელიც კიბოს საწინააღმდეგო ერთ-ერთ ძლიერ საშუალება ითვლება. მისი დეფიციტის დროს ონკოლოგიური დაავადებებისკენ მიდრეკილება აღინიშნება. კაროტინოიდების მომწოდებელია: წითელი ვაშლი, სტაფილო, პომიდორი, ჭარხალი, საზამთრო, ატამი და გარგარი. ისინი ყველა ასაკის ქალისთვის აუცილებელია. რაც შეეხება კომბოსტოს, ის შეიცავს სპეციფიკურ ნივთიერებას – ინდოლს, რომელიც ქალის ჰორმონულ ფონს ცვლის და მას უჯრედების ავთვისებიანი გადაგვარებისგან იცავს. ამიტომ მშვენიერი სქესის წარმომადგენლებმა ყოველდღიურად უნდა ჭამონ ნებისმიერი სახის უმი კომბოსტო. საქმე ისაა, რომ თერმული დამუშავების დროს ინდოლი იშლება და თავის უნიკალურ თვისებას კარგავს. იგივე ხდება მომზადებული კერძის ხანგრძლივად შენახვის დროსაც.

ჩაქვამისა და ნაწარქეჯიას ქვეყნების ხალხთა ფოლკლორშია „ნაწარქეჯიას“ უფრო

„ნაწარქეჯია“ პოპულარული ქართული ხალხური საყოფაცხოვრებო ზღაპარია. პოპულარულია იგი არა მხოლოდ ქართულ ფოლკლორში, არამედ სხვა ქვეყნების ხალხთა ფოლკლორშიც. მისი ტიპოლოგიური პარალელები გვხვდება ადიღურ, თურქულ, უზბეკურ, რუსულ, ტაჯიკურ ზღაპრებს შორის. ამ საკითხს ჩვენ მივუძღვენით სპეციალური ნერილი „ნაწარქეჯია“ (ტიპოლოგიური პარალელები). (ბედიანიძე 2006: 4) ამჯერად ჩვენი ყურადღება შევაჩერეთ „ნაწარქეჯიას“ იმ ტიპოლოგიურ პარალელებზე, რომელთაც ცნობილი ქართველი ფოლკლორისტი მ. ჩიქოვანი ასახელებს თავის ნაშრომში „გონების ძალა“. (ჩიქოვანი 1979:9) ეს არის აფხაზური „თაჭკუმი“, ოსური „ნაწარქეჯია ასაგი“, სომხური „გულადი ნაზარი“, ბალყარულ-ყარაჩული „როგორ აღმოჩნდა ბიჭი გოლიათებზე გონიერი“, ჩერქეზული „საცოდავი მანანწალა ერთი დარტყმით ათასზე მეტს კლავს“, გერმანული „გულადი მკერვალი“, ადიღური „ქაჩალი და გოლიათები“ („Куйжий и великаны“) და კიდევ ჩერხური ვარიანტი, რომლის შესწავლასაც მომავლისათვის ვაპირებთ.

„ნაწარქეჯიას“ პერსონამ ლიტერატურაშიც იჩინა თავი - მხედველობაში გვაქვს პოლიკარპე კაკაბაძის პიესა „ყვარყვარე თუთაბერი“ და სომეხი მწერლის დერენიკ დემირჭიანის პიესა „გულადი ნაზარი“, რომელიც სომხური ხალხური ზღაპრის „გულადი ნაზარის“ მიხედვით არის შექმნილი. ეს

ორივე პიესა დაწერილია გასული საუკუნის 30-იან წლებში, მძაფრი პოლიტიკური კატაკლიზმების დროს და შესაბამისად მთავარი პერსონაჟის სახეს პოლიტიკური ელფერი დაჰკრავს. როგორ აქცია შემთხვევითობამ ნაწარქეჯია გმირად, სომხურ ზღაპრებში მეფედაც კი დაწვრილებით არის ნაჩვენები ორივე შემოსენებულ პიესაში. (კაკაბაძე 1959: 5; დემირჭიანი 1940: 15)

ახლა ვნახოთ აფხაზური „თაჭკუმი“: იყო ერთი ზარმაცი და ცრუპენტელა მოხუცი კაცი, სახელად თაჭკუმი. იგი ტყუილი ტრაბახის გამო ცოლმა სახლიდან გააგდო და გაატანა ძველი, მოთელილი ნაბადი, გუდით მახათი, ჭყინტი ყველი და ცოტა ფქვილი. თაჭკუმმა გზად ერთი დიდი მდინარის გაღმა დევი დაინახა. დევმა დაუძახა, გაღმა გამიყვანო. თაჭკუმმა უთხრა, შენ თვითონ გამიყვანო. დევს გული მოუვიდა, რიყის ქვა აიღო და წყალი გაადინა - ასე გაგაცხებინებ სულსო. მეც სულს გაგაცხებინებ, თუ გაღმა არ გამიყვანო - დაუძახა თაჭკუმმა და ჭყინტ ყველს წყალი გაადინა. დევმა ქვა დაფშვნა ხელით და გამოსძახა, ასე მტვრად გაქცევ, თუ გაღმა არ გამიყვანო. თაჭკუმმა ფქვილი მობოჭა და უთხრა, მეც ასევე მტვრად გაქცევო. დევმა თაჭკუმი მხარზე შეისვა და შუა მდინარეში გაღმა გაყვანისას შენიშნა, რა მსუბუქი ყოფილხარო. მე ცას ვარ მოჭიდებული და იმიტომო, უთხრა თაჭკუმმა. აბა, ცას ხელი გაუშვიო, სთხოვა დევმა. მოხუცმა დევს ბეჭში სადგისი ჩაურჭო. ისევე ცას მოეჭიდო, დაიღრიალა დევმა. გაღმა რომ გავიდნენ, დევმა უთხრა თაჭკუმს, ტყეში შედი და ჩემსკენ ნადირი გამორეკე, მე დავიჭერ და საუზმე მოვამზადოთო. თაჭკუმს ეშინოდა, მაგრამ უარის თქმისა უფრო შეეშინდა, ტყეში შევიდა და ყვირილით ნადირი დააფრთხო. დევმა ბევრი ცხოველი დაიჭირა, გაატყავა და ხეებზე ჩამოჰკიდა. თაჭკუმი რომ დაბრუნდა, დევმა ჰკითხა, რატომ მეტი არ გამორეკე, ეს რას გვეყოფა? ამან უპასუხა, მშიშარა ნადირი შემხვდა და გაიფანტაო. მაშინ დევი თვითონ შევიდა ტყეში ნადირის გამოსარეკად, რათა ახლა თაჭკუმს დაეხოცა ისინი. ერთი უზარმაზარი ტახი პირდაპირ თაჭკუმისკენ გამოქანდა, მაგრამ ამან მოასწრო და ხის ტოტზე ჩამოეკიდა, ტახი კი

ხეს ეშვებით დაეძგერა და დაება. მოხუცმა ამ დროს ხის ფულუროში პატარა ჩიტი დაინახა, აიყვანა ხელში და დევს დაელოდა. დევი დაბრუნდა და ჰკითხა, ჩემი გამორეკილი ნადირი სად არისო? მოხუცმა ტახზე და ჩიტზე მიუთითა დევი გაბრაზდა, მაგრამ არაფერი უთქვამს, აიკიდა ნანადირევი და თაჭკუმი თავის სახლში წაიყვანა. საუზმის მომზადებისას შეშა დასჭირდათ და დევმა სტუმარი გაგზავნა შეშისთვის. თაჭკუმმა გარეული ვაზის რამდენიმე ძირი მოთხარა და ახლომახლო ხეებს შემოახვია. დევს ლოდინი მოებზრდა და თაჭკუმს მიაკითხა. ამან უთხრა, ხეებს ვკრავ, რომ ერთად მოვგლიჯო და წამოვიღოო. დევი აბუზლუნდა, დიდი ხე მოგლიჯა და წაიღო. საუზმე მინდორში ჰქონდათ. დევმა მოხუცს წინ ირემი დაუდო შესაჭმელად. მინდვრის ბოლოს ხრამი იყო და მოხუცმა მორჩენილი ხორცი იქ ისე გადაყარა, დევს არ შეუმჩნევია. ღამით მოხუცს ეშინოდა დევთან ერთ ჭერქვეშ ღამის გათვისა და გარეთ დაიძინა. დევმა მისი დამდულგრა გადაწყვიტა, მაგრამ თაჭკუმი მიუხვდა განზრახვას და თავის ნაცვლად მორი დადო ნაბადქვეშ, თვითონ კი ხეს ამოეფარა. ღამით დევმა მორი დამდულგრა. დილით თაჭკუმი შევიდა დევთან და უთხრა, წუხელ ძალიან დამცხა და ცუდი სიზმრებიც ვნახეო. დევი გაოცდა, ცოცხალი რომ დაინახა და გადაწყვიტა, რკინის შანთს გავახურებ და მძინარე თაჭკუმს გავუყრიო. მეორე ღამეს თაჭკუმი ისევ ისე მოიქცა და დევმა შანთი ნაბადნახურულ მორს გაუყარა. დილით მოხუცმა დევს უთხრა, წუხელ რწყილი მკებნდა და არ დამაძინაო. დევმა მწუხარებით ამოიოხრა და მისი პირიდან ამოსულმა ჰაერის ტალღამ მოხუცი ჭერში აისროლა. იგი ძელს დაეკიდა. დევი გაოცდა, მანდ რას აკეთებო? შიმშილი მკლავს, კბილის სიმაგრეს ვისინჯავ, რომ შეგჭამოო, უპასუხა თაჭკუმმა. დევმა იგი ძირს ჩამოიყვანა და სასაუზმოდ მიიწვია, მაგრამ თაჭკუმს შიმშისგან კრიჭა ჰქონდა შეკრული და დევს უთხრა - ნანადირევი მომებზრდა, დევის ხორცი მინდა გავსინჯოო. დევს შეეშინდა და ტყეში გაიქცა. თაჭკუმმა დევის ფარა წამოასხა, მაგრამ მწყემსად ვერ ივარგა, ცხვრები გზაში დაეფანტა, შინ მხოლოდ ერთი ცხვარი მიიყვანა, ისიც დაუკოჭლდა და მხრით ათრია.

ყველა ამ განსაცდელის შემდეგ თაჭკუმმა თავი დაანება სიცრუესა და ტრაბახს, მაგრამ მისგან კარგი მუშა მაინც ერ დადგა. (აფხაზური 1956: 82-86)

ზემთ მოყვანილი ზღაპარი ახლოს დგას როგორც ქართულ ასევე სხვა ქვეყნების „ნაცარქექიასთან“. განსაკუთრებულ სიახლოვეს ქართულ ზღაპართან იჩენენ ოსური „ნაცარქექია“ და აფხაზური „თაჭკუმი“. აქ სახეზეა როგორც ყველიდან წყლის გამოდენა ქვის ნაცვლად მდინარის ნაპირზე, ასევე - სადგისის გამოყენება მთავარი გმირის მიერ და ჭერში ავარდნის სცენა, როცა დევი დააცემინებს თუ ამოიოხრებს.

არის ერთი მეტად მნიშვნელოვანი სხვაობაც- შესაძარებელ ზღაპრებში მთავარი პერსონაჟი არსად არ უკავშირდება ნაცარს, კერძა. ეს მხოლოდ ქართულ ზღაპარში ხდება. ასევე - სხვაობაა ისიც, რომ თაჭკუმი დაჯილდოებული და გამდიდრებული არ ბრუნდება მდინარის გაღმა მხრიდან, როგორც ეს ამ ტიპის სხვა ზღაპრებში ხდება. ამ ფაქტს და იმ ფაქტს, რომ ნაცარქექიას სახლიდან აგდებენ უქნარობისათვის, საგმირო საქმეების ჩასადენად იგი თავისი ნებით არ მიდის სახლიდან, მთავარი პერსონაჟის სახის გაგებისათვის არსებითი მნიშვნელობა აქვს. აი, რას წერს ამის შესახებ მკვლევარი რ. ჩოლოყაშვილი: **„ჩვენს ნოველისტურ ზღაპრებშიც ხომ აგდებენ ნაცარქექიას მიცვალებულთა სამყაროში-მდინარის იქით, დევების საუფლოში, საიდანაც მთელი იქაური სიკეთით დახუნძლული ბრუნდება... ნოველისტური ზღაპრის მეტად პოპულარული გმირი ნაცარქექია ჯადოსნური ზღაპრის მთავარი გმირის მსგავსად, მოკვდავი და მკვდრეთით აღდგომადი ღვთაების მითოსური სახიდან იღებს სათავეს და გენეტიკურად მის ერთ-ერთ სახესხვაობას ქმნის“** (ჩოლოყაშვილი 2004: 165-166)

ამრიგად, ქართული „ნაცარქექია“ მთავარი პერსონაჟის ხასიათით და საერთო შტრიხებით ტიპოლოგიურ მსგავსებას იჩენს ოსურ „ნაცარქექიასთან“, აფხაზურ და ბალყარულ-ყარაჩაულ ზემოხსენებულ ზღაპრებთან, ხოლო გერმანული, სომხური, ჩერქეზული, აზერბაიჯანული ზემოხსენებული ზღაპრები მისგან განსხვავდებიან, მსგავსების ფაქტები არ არის საკმარისი, რომ ვარიანტებზე ვიმსჯელოთ. ეს განსხვავებული ზღაპრები არა „ნაცარქექიას“ ტიპისა, არამედ მისი ციკლისად შეიძლება მივიჩნიოთ. ისინი უფრო ენათესავებიან ქართული ზღაპრის „მძლეთამძლეს“ ტიპის ზღაპრებს.

დალილა ბედიანიძე

ზღვის მარილი

ჯანმრთელობისა და სეზონის მიზნული

ზღვის მარილის სიკეთეები

ზღვის მარილი თქვენი ჯანმრთელობის სამსახურში - მისი აბაზანები განკუთვნილია კანის დამატებითი კვებისთვის, რომელიც ენერგიით ავსებს, ხელს უწყობს მის სიმკვრივესა და ელასტიურობას. აბაზანის მიღების შემდეგ კანი გლუვი და კრიალა ხდება, იდევნება შლაკები. ზღვის მარილში შემავალი ბრომი და მაგნიუმი ამშვიდებს ცენტრალურ ნერვულ სისტემას, ხოლო იოდი სასარგებლოა ფარისებრი ჯირკვლის ჰორმონებისთვის. ზღვის მარილი აუმჯობესებს ძვლის ტვინის ფუნქციასაც, ზრდის ჰემოგლობინის დონეს, რეკომენდირებულია ანემიის დროსაც, სასარგებლოა ბრონქებისა და ფილტვების დაავადებათა პროფილაქტიკისთვის, ხსნის კუნთოვან დაძაბულობას. განსაკუთრებით სასარგებლოა მკვდარი ზღვის მარილი, რომლის წყალიც მდიდარია იოდითა და რკინით. გულ-სისხლძარღვთა სისტემით დაავადებულთათვის ზღვის მარილიან აბაზანებს შეიძლება უკუჩვენება ჰქონდეთ.

სილაბაზის ფორმულა

დღეს განსაკუთრებით მოდურად ითვლება ზღვის პროდუქტებით მკურნალობა. მას თალასოთერაპია ეწოდება. ზღვის, თერმული, მინერალური წყლის, წყალმცენარეებისა თუ ტალახების, მარილის, ქვიშისა და ზღვიდან მიღებული სხვა კომპონენტების გამოყენებით ხდება SANUS PER AQUA (SPA) თერაპია, რომელიც საკმაოდ ძვირი სიამოვნებაა. აქ სუსტი სქესის წარმომადგენლები დადიან გასახდომად, გასალამაზებლად და თვითშეფასების მოსამატებლად. როდესაც დაძაბული დღის რეჟიმი, სტრესი, დაღლილობა თუ უძილობა ქალის ცხოვრების ყოველდღიური ნაწილი გახდა, ხოლო შ თერაპია კი ძვირადღირებული მკურნალობა, მაშინ სპეციალისტები ზღვის მარილის აბაზანებს გვირჩევენ. იგი ძალიან ეფექტურია ცელულიტის სამკურნალოდაც. ზღვის მარილიან წყალში კანი ნაკლებად კარგავს ტენიანობას. ხშირი აბაზანები თანდათანობით ამცირებს ცხიმგროვებს სხეულზე.

ზღვის მარილის აბაზანები ძალიან ეფექტური და სასიამოვნო პროცურესია, ამისათვის 37 გრადუსს ტემპერატურაზე გამთბარ წყალში გახსენით 300-დან 400 გრ-მდე ზღვის მარილი და მიიღეთ აბაზანა 20-30

წუთის განმავლობაში ყოველდღე ან დღეგამოშვებით. შეგიძლიათ აბაზანაში ნატურალური ან მცენარეული ექსტრაქტების ეთერზეთიც დაუმატოთ დაახლოებით 10-15 წვეთი, ასევე, ერთი ჭიქა მწვანე ჩაი. თუ თქვენი კანი მგრძობიარეა, შეგიძლიათ, ცოტა ზეითუნის ზეთიც შეურიოთ. ზღვის მარილის აბაზანები სახლის პირობებშიც ადვილად შესაძლებელია. ეს პროცედურა ხსნის დაღლილობას, დაძაბულობას, ამშვიდებს ნერვებს, აახალგაზრდავებს კანს და ორგანიზმის სრულ რელაქსაციას ახდენს.

- ◆ ნებისმიერი ანტიცელულიტური აბაზანის წინ, კანი უნდა მოამზადოთ — დაიზილოთ უხეში ღრუბელით ან პირსახოცით, შემდეგ მიიღოთ შხაპი და ჩაწვეთ აბაზანაში. შეგიძლიათ ზღვის მარილს ერთი თხელი ნაჭერი ლიმონი ან ცოტაოდენი რძე დაუმატოთ. კვირაში ორჯერ ასეთი პროცედურის ჩატარება საკმარისია. იგი არ არის რეკომენდირებული ორსულებში, გულ-სისხლძარღვთა და თირკმელების პრობლემების დროს;
- ◆ სხეულზე კანი რბილი და ელასტიური რომ გქონდეთ, ერთმანეთში აურიეთ ზღვის მარილი და სოდა, სველი ხელის მსუბუქი მოძრაობით გადაისვით მთელ ტანზე და გააჩერეთ ხუთი წუთი, შემდეგ ჩამოიბანეთ და შეიმშრალეთ;
- ◆ ზღვის მარილით პირის დაბანა და ნიღბის გაკეთება მოდუნებულ კანს გაახალგაზრდავებს, აურიეთ ერთმანეთში თაფლი, ხაჭო და წვრილმარცვლიანი ზღვის მარილი და წაისვით სახესა და ყელზე. 5 წუთის შემდეგ ჩამოიბანეთ თბილი წყლით. თქვენი კანი ელასტიური და ხავერდოვანი გახდება;
- ◆ იმისათვის, რომ ფრჩხილები გაგიმაგრდეთ, ხელებზე კანი კი, უფრო რბილი გაგიხდეთ, ერთ ჩაის ჭიქა თბილ წყალში ჩაყარეთ ერთი სადლის კოვზი ზღვის მარილი, ჩაანვეთეთ რამდენიმე წვეთი ლიმონი და ჩაყავით ხელები 10 წუთის განმავლობაში;
- ◆ ტერფების პილინგისთვის 2 კოვზი ზღვის მარილს დაამატეთ 4 კოვზი თაფლი და წრიული მოძრაობით წაისვით ტერფებზე და გაიჩერეთ რამდენიმე წუთით, შემდეგ დაიბანეთ და წაისვით დამატენიანებელი კრემი.

შეპოდიოდა სიკვდილი ხალხით

საქართველოს ეროვნული საბჭოს მიერ დამოუკიდებლობის გამოცხადებიდან (1918 წლის 26 მაისი) სამ წელში, 1921 წელს საბჭოთა რუსეთის ხელმძღვანელობამ ძალის გამოყენებით საქართველოს დაპყრობის გადაწყვეტილება მიიღო.

რუსეთის წითელი არმია ჩვენს ქვეყანაში 12 თებერვალს შემოიჭრა. რუსეთის მე-11 არმიას ქართული ჯარი, სახალხო გვარდია და მოხალისეები თბილისის მისადგომებთან აღუდგნენ. ძირითადი ბრძოლები კოჯრისა და ტაბახმელას მიდამოებში ვაიმართა.

მე-11 არმიას იუნკერებმა დიდი წინააღმდეგობა გაუწიეს. მათ ერთხანს კიდევ უკუაგდეს მტერი. თუმცა განახლებული შეტაკებების შედეგად იუნკერთა დიდი ნაწილი ბრძოლის

ველზე დაეცა. თბილისის მისადგომებთან ბრძოლაში მოხალისედ წასული, პოეტ კონსტანტინე მყაყაშვილის 20 წლის ქალიშვილი მარო მყაყაშვილიც დაიღუპა. ის ყუმბარის ნამსხვერვეთ სასიკვდილოდ დაიჭრა კეფაში.

23 თებერვალს კოჯრისა და ტაბახმელას ტერიტორიაზე ბრძოლები შეწყდა.

1921 წლის 25 თებერვალს კი საბჭოთა რუსეთის მე-11 წითელი არმია თბილისში უბრძოლველად შეიჭრა. მოკავშირეების გარეშე, ზედის ანაბარად მიტოვებულმა ქვეყანამ ვერ გაუნია სათანადო წინააღმდეგობა რუსეთის არმიას, რომელმაც დაიკავა საქართველოს დედაქალი და აქ საბჭოთა ხელისუფლება გამოაცხადა. ქვეყანამ სუვერენიტეტი დაკარგა. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობა ბათუმში გადავიდა, ხოლო იმავე წლის მარტში დატოვა საქართველო და ემიგრაციაში წავიდა. მებრძოლ იუნკერებს სამშობლო არასოდეს დაუტოვებიათ.

კოჯრის მახლობლად გამირულად დაღუპული იუნკერები დიდი პატივით დაკრძალეს ეკლესიის ეზოში. იქ, სადაც ამჟამად საქართველოს პარლამენტის შენობა მდებარეობს. აღნიშნული ტაძარი კი (აგებული 1897 წ.) 1930 წელს კომუნისტური იდეოლოგიისა და რეჟიმის შედეგად დაანგრიეს.

2010 წელს საქართველოს პარლამენტმა ერთხმად მიიღო დადგენილება, რომელიც ავალებს მთავრობას ყოველ 25 თებერვალს, ასევე ათასობით ოკუპაციის მსხვერპლთა პატივსაცემად, რომლებიც "კომუნისტურმა საოკუპაციო რეჟიმმა პოლიტიკური ნიშნით სიცოცხლეს გამოასალმა", დაუშვას სახელმწიფო დროშები და გამოცხადდეს წუთიერი დუმილი.

25 თებერვალს საზეიმო ღონისძიებები შეზღუდულია. მართლმადიდებლურ ტაძრებში კი გმირების სულების მოსახსენიებელი პანაშვიდები სრულდება.

25 თებერვალი, 1921 წ.

25 თებერვალი

თოვდა და თბილისს ებურა თაღსი,
ღუმდა სიონი და ღუმდა ხაღსი,
მიღღვიმრად იყო ქაღაქი ხეში,
საშინელებას კვლავ სჭედდა გრემელი -
ისვე გოღგოთა, სისხლი და ცრემლი!
მშობელო ღუმდა, ისვე გაგვიღეს,
ისვე წაშების ჯვარი აგვიღეს,
არ შეგებრაღეს, კვლავ არ დაგინდეს!
თოვდა და თბილისს ებურა თაღსი,
ღუმდა სიონი და ღუმდა ხაღსი,
დაცხრა კოჯორი და ტაბახმელა,
მხოლოდღა თოვლი ცვიოდა ნელა,
ეყინებოდა გმირების გვამებს -
განგშირულ მკერდებს, დაღვეწილ მკლავებს,
და უძრავ იყო თებერვლის ღამე.

თოვდა და თბილისს ებურა თაღსი,
ღუმდა სიონი და ღუმდა ხაღსი,
იმ გზით, სად წინად ვლავდნენ სმელები,
სად სამის გმირთა დაიფუნა მელეები,
სად ქართლის დედის ცრემლით ნანამი,
მძიმედ დაეშვა ჩვენი ბღამი,
სად გმირთა სისხლით ნაბოხიერი,
თოვს დაეფარა კრწანისის ველი, -
წითელი დროშით, მოღვრილ ველით,
თეთრ ცხენზე მუდამი, ნაბიჯით ნელით
შემოდიოდა სიკვდილი ცელით!
თოვდა, და თბილისს ებურა თაღსი,
ღუმდა სიონი და ღუმდა ხაღსი.

კოვლავ ნადირაძე

ଭବିତୃକ - ଭରତୃକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ

